

**Działalność
Państwowej Komisji Akredytacyjnej
w latach 2005–2007**

II kadencja

Działalność
Państwowej Komisji Akredytacyjnej
w latach 2005–2007

II kadencja

Warszawa 2008

Projekt okładki
Barbara Kuropiejska-Przybyszewska

Opracowanie publikacji
Barbara Wojciechowska
wraz z zespołem:
Łukasz Wiater
Wojciech Wrona
Izabela Kwiatkowska-Sujka

© Copyright by Państwowa Komisja Akredytacyjna, Warszawa 2008

ISBN 978-83-7545-026-2

Na zlecenie Państwowej Komisji Akredytacyjnej
Oficyna Wydawnicza ASPRA-JR
www.aspra.pl

Spis treści

Wstęp	7
Rozdział I	
Podstawowe informacje o Państwowej Komisji Akredytacyjnej.....	11
1. Zadania Komisji	11
2. Skład Komisji	11
3. Organy Komisji	15
4. Eksperti Komisji.....	17
5. Biuro Komisji.	20
Rozdział II	
Ocena jakości kształcenia.	27
1. Informacje ogólne	27
2. Kryteria ocen.....	31
3. Skala ocen	36
4. Oceniane uczelnie	40
5. Oceniane kierunki studiów	45
6. Analiza ocen wydanych przez PKA	51
7. Udział studentów w ocenie jakości kształcenia	61
Rozdział III	
Opiniowanie wniosków	65
1. Informacje ogólne	65
2. Procedura opiniowania wniosków.....	65
3. Dynamika liczby wniosków opiniowanych przez PKA	67
4. Rodzaje wniosków rozpatrywanych przez PKA.....	74
5. Analiza opinii o rozpatrywanych wnioskach.....	79
Rozdział IV	
Opiniowanie aktów prawnych.....	85
Rozdział V	
Współpraca krajowa.....	87
Rozdział VI	
Współpraca międzynarodowa	91

Wstęp

Minione sześć lat funkcjonowania Państwowej Komisji Akredytacyjnej, ujęte w ramy trzyletnich kadencji (2002-2004 oraz 2005-2007), w sposób naturalny zapraszają do szerszej refleksji na temat działalności Komisji i jej ewolucji. Niniejsza publikacja jest nie tylko jej aktualnym obrazem, ale także próbą zsyntetyzowania doświadczeń i nakreślenia obecnych na rynku edukacyjnym trendów.

Utworzona w początkach 2002 roku Państwowa Komisja Akredytacyjna (PKA), o określonych ustawowo zadaniach była zupełnie nową instytucją w polskim systemie szkolnictwa wyższego. Istniejące wówczas tak zwane komisje środowiskowe funkcjonowały na odmiennych zasadach i w innym zakresie. W związku z tym powstała konieczność wypracowania modelu funkcjonowania Państwowej Komisji Akredytacyjnej, obejmującej swą działalnością wszystkie uczelnie państwowe i niepaństwowe i szybkiego rozwiązania pojawiających się problemów natury prawnej, organizacyjnej i merytorycznej.

W początkowym okresie pierwszej kadencji uchwalony został zasadniczy dla działania Komisji akt, jakim jest jej statut. Określone zostały procedury obowiązujące przy realizacji głównych zadań Komisji, zwłaszcza ocen jakości kształcenia, opiniowania wniosków oraz rozpatrywania wniosków o ponowne rozpatrzenie sprawy. Przyjęto, iż procedura oceny obejmuje samoocenę, wynikiem której jest raport samooceny, przyjęty przez jednostkę zgodnie z ustalonym przez Komisję wzorem, oraz oceny dokonywane przez ekspertów, uwzględniające między innymi sformalizowane w postaci przepisów prawa standardy, odnoszące się do różnych aspektów procesu dydaktycznego. Oczywiście wymienienie przyjętych procedur nie odzwierciedla rozległości i złożoności podjętych działań, które pozwoliły na stworzenie systemu zapewniającego terminowe i prawidłowe pod względem merytorycznym funkcjonowanie Komisji. Ustawa Prawo o szkolnictwie wyższym, uchwalona 27 lipca 2005 r., wprowadziła istotne zmiany w funkcjonowaniu Komisji, m.in. kadencja PKA została wydłużona o rok, skład rozszerzono o członków Zespołu Kierunków Studiów Wojskowych oraz Przewodniczącego Parlamentu Studentów RP, a działalność Komisji objęła także szkoły wojskowe i policyjne. Niejako równolegle ustanowiona została współpraca międzynarodowa z instytucjami zagranicznymi, których przedmiotem działania jest ocena jakości kształcenia i akredytacja. W uznaniu dużej aktywności w tej sferze powierzono Komisji zorganizowanie w początkach 2005 roku seminarium na temat „Współpraca pomiędzy komisjami/agencjami akredytacyjnymi.”

W drugiej kadencji, mimo iż 60% składu PKA stanowiły nowe osoby, dzięki wypracowanym w I kadencji rozwiązaniom i aktywności dotychczasowych członków Komisji utrwalających dobre standardy pracy oraz zaangażowaniu jej biura możliwe było szybkie przystąpienie do realizacji zadań. Zainicjowane zostały również intensywne prace mające na celu pełną realizację wymagań sformułowanych w dokumencie „Standardy i wskazówki dotyczącej zapewnienia jakości kształcenia w Europejskim Obszarze Szkolnictwa Wyższego”, przyjętym podczas Konferencji Ministrów w Bergen (19-20 maja 2005 r.). Doprecyzowana została misja Państwowej Komisji Akredytacyjnej i jej strategia oraz procedura powoływania ekspertów. Opracowane zostały kolejne standardy zgodne z wytycznymi the European Association for Quality Assurance in Higher Education (ENQA), a istniejące zweryfikowano i doprecyzowano, grono ekspertów Komisji rozszerzono o ekspertów zagranicznych oraz przedstawicieli studentów. Opracowano szereg dokumentów, w tym kryteria oceny planów studiów i programów nauczania, oceny bazy dydaktycznej, spełnienia wymagań dotyczących prowadzenia badań naukowych oraz spełnienia wymagań w zakresie minimum kadrowego, które przybliżają uczelniom proces dokonywanej przez Komisję oceny i czyniąc go bardziej przejrzystym i zrozumiałym. Przyjęte kryteria będące odzwierciedleniem zasad dobrego kształcenia, zwracają uwagę uczelni na elementy, których istnienie jest niezbędne dla prawidłowego ich funkcjonowania, stanowią także wskazówkę dla przyjmowanych rozwiązań programowych i organizacyjnych. Pogłębionej refleksji nad prowadzonym przez uczelnie kształceniem sprzyja również opracowany wzór raportu samooceny z wyraźnie wyodrębnionym rozdziałem, dotyczącym tworzenia wewnętrznego systemu zapewnienia jakości kształcenia.

Działalność Komisji II kadencji to także okres zintensyfikowania współpracy międzynarodowej. Starania Państwowej Komisji Akredytacyjnej zmierzające do opracowania spójnych, klarownych i zgodnych z europejskimi standardami metod działania znalazły uznanie w oczach społeczności międzynarodowej, czego efektem był udział w projekcie European Consortium for Accreditation zwieńczony podpisaniem z agencjami partnerskimi porozumień o wzajemnej uznawalności decyzji w zakresie akredytacji i oceny jakości kształcenia oraz listu intencyjnego.

Komisja zainicjowała organizowanie cyklicznych spotkań, stanowiących szerokie forum dyskusyjne w sprawach związanych z jakością kształcenia w szkołach wyższych, nazwane „Forum Jakości”, w którym udział biorą między innymi przedstawiciele tzw. komisji środowiskowych. Co roku Komisja organizuje w ramach Forum konferencje; w 2006 r. tematem obrad były zagadnienia związane z budowaniem wewnętrznych systemów oceny jakości, a w 2007 r. – Krajowa Struktura Kwalifikacji. W ramach Forum została przygotowana wspólna publikacja pt. „Jakość kształcenia w szkołach wyższych”, która ukazała się drukiem w 2007 r.

Sześć lat istnienia Państwowej Komisji Akredytacyjnej to także sześć lat ewaluacji jej samej – wypracowanego modelu funkcjonowania, kryteriów oraz procedur, zdolności oddziaływania na otoczenie i dostosowywania praktyki działania do dynamicznego kontekstu w okresie istotnych przemian całego obszaru szkolnictwa wyższego, inspirowanych postanowieniami Deklaracji Bolońskiej. Wiedza, doświadczenie oraz umiejętności członków Komisji obu kadencji pozwoliły na zbudowanie spójnego systemu oceny jakości kształcenia spełniającego europejskie standardy. Państwowa Komisja Akredytacyjna pragnie być agencją o wysokich kompetencjach, korzystającą z doświadczeń i dobrych praktyk agencji międzynarodowych, które pozwolą na doskonalenie systemu jakości kształcenia w Polsce oraz w Europejskim Obszarze Szkolnictwa Wyższego.

Rozdział I

Informacje o Państwowej Komisji Akredytacyjnej

1. Zadania Państwowej Komisji Akredytacyjnej.

Ustawa z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz. U. Nr 164, poz. 1365 z późn. zm) na nowo zdefiniowała zadania Państwowej Komisji Akredytacyjnej.

Najważniejszym zadaniem realizowanym przez Komisję jest dokonywanie oceny jakości kształcenia na danym kierunku, w tym kształcenia nauczycieli oraz przestrzegania warunków prowadzenia studiów. Ponadto Komisja przedstawia ministrowi właściwemu do spraw szkolnictwa wyższego opinie i wnioski w innych sprawach, a mianowicie:

- 1) utworzenia uczelni,
- 2) przyznania uczelni uprawnienia do prowadzenia studiów wyższych:
 - a) na danym kierunku studiów i określonym poziomie kształcenia,
 - b) w ramach makrokierunku,
 - c) w ramach studiów międzykierunkowych,
- 3) przedłużenia pozwolenia warunkującego dalszą działalność uczelni niepublicznej,
- 4) przyznania istniejącemu lub nowo tworzonemu zamiejscowemu ośrodkowi dydaktycznemu – uprawnień do prowadzenia kształcenia jeśli wniosek dotyczy jednostki/uczelni posiadającej uprawnienia do prowadzenia studiów drugiego stopnia albo jednolitych studiów magisterskich,
- 5) utworzenia przez uczelnię zagraniczną uczelni z siedzibą na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej.

2. Skład Państwowej Komisji Akredytacyjnej

Zgodnie z ustawą, członków Państwowej Komisji Akredytacyjnej powołuje minister właściwy do spraw szkolnictwa wyższego spośród kandydatów zgłoszonych przez Radę Główną Szkolnictwa Wyższego, Konferencję Rektorów Akademickich Szkół Polskich, Konferencję Rektorów Zawodowych Szkół Polskich, Parlament Studentów Rzeczypospolitej Polskiej, senaty uczelni oraz ogólnokrajowe stowarzyszenia naukowe i organizacje pracodawców. Członkiem Komisji, z wyjątkiem Przewodniczącego Parlamentu Studentów Rzeczypospolitej Polskiej, może być nauczyciel akademicki posiadający co najmniej stopień naukowy doktora, zatrudniony w uczelni jako podstawowym miejscu pracy. Członek Komisji

może zostać odwołany przez ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego jedynie na wniosek Prezydium Komisji.

W składzie Komisji działa 11 zespołów kierunków studiów:

- 1) humanistycznych,
- 2) przyrodniczych,
- 3) matematyczno-fizyczno-chemicznych,
- 4) rolniczych, leśnych i weterynaryjnych,
- 5) medycznych,
- 6) wychowania fizycznego,
- 7) technicznych,
- 8) ekonomicznych,
- 9) społecznych i prawnych,
- 10) artystycznych,
- 11) wojskowych (zespół został powołany 20 lutego 2007 roku).

W ramach każdego Zespołu pracuje co najmniej pięciu członków Komisji, w tym co najmniej trzech posiadających tytuł profesora lub stopień doktora habilitowanego w dziedzinach lub dyscyplinach naukowych albo artystycznych związanych z daną grupą kierunków studiów. Wykaz kierunków studiów pozostających w kompetencjach poszczególnych zespołów został ustalony przez Przewodniczącą Państwowej Komisji Akredytacyjnej. W Zespołach formułowane są opinie i wnioski w sprawach należących do zakresu działania Komisji.

Tabela 1. Skład Państwowej Komisji Akredytacyjnej w 2007 roku.

Przewodniczący Państwowej Komisji Akredytacyjnej	dr hab. Zbigniew Marciniak
Wiceprzewodniczący Państwowej Komisji Akredytacyjnej	prof. dr hab. Marek Dietrich prof. dr hab. Andrzej Mania
Sekretarz Państwowej Komisji Akredytacyjnej	dr hab. Mieczysław Wacław Socha
Przewodniczący Parlamentu Studentów RP	Leszek Cieśla
Zespół Kierunków Studiów Humanistycznych	prof. dr hab. Jacek Fisiak – Przewodniczący prof. dr hab. Janusz Arabski prof. dr hab. Sylwester Dworacki prof. dr hab. Joanna Jabłkowska prof. dr hab. Piotr Władysław Kowalski prof. dr hab. Ryszard Szczygieł ks. prof. dr hab. Andrzej Szostek

<p>Zespół Kierunków Studiów Przyrodniczych</p>	<p>dr hab. Jacek Bielecki – Przewodniczący dr hab. Marian Adam Gasiński prof. dr hab. Stanisław Liszewski prof. dr hab. Elżbieta Lonc prof. dr hab. Józef Szymeja</p>
<p>Zespół Kierunków Studiów Matematyczno-Fizyczno-Chemicznych</p>	<p>prof. dr hab. Kazimierz Goebel – Przewodniczący prof. dr hab. Zbigniew Grande prof. dr hab. Reinhard Kulesa prof. dr hab. inż. Zenon Łukaszewski dr hab. Andrzej Marciniak dr hab. Wiesław Szast</p>
<p>Zespół Kierunków Studiów Rolniczych, Leśnych i Weterynaryjnych</p>	<p>prof. dr hab. Bogdan Józef Wosiewicz – Przewodniczący. prof. dr hab. Andrzej Filistowicz prof. dr hab. Franciszek Rudnicki prof. dr hab. inż. Stefan Smoczyński prof. dr hab. inż. Jan Żelazo</p>
<p>Zespół Kierunków Medycznych</p>	<p>prof. dr hab. Jan Pawlaczyk – Przewodniczący dr Anna Abramczyk prof. dr hab. Marek Grzybiak dr hab. Andrzej Pająk prof. dr hab. Hubert Wanyura</p>
<p>Zespół Kierunków Wychowania Fizycznego</p>	<p>prof. dr hab. Jan Chmura – Przewodniczący prof. dr hab. Sławomir Andrzej Drozdowski dr hab. Kazimierz Kochanowicz dr hab. Andrzej Kwolek dr hab. Anna Nowakowska</p>
<p>Zespół Kierunków Studiów Technicznych</p>	<p>prof. dr hab. Jan Zawadiak – Przewodniczący prof. dr hab. Marek Dietrich prof. dr hab. Waldemar Kamrat prof. dr hab. inż. Janusz Kawecki prof. dr hab. inż. Andrzej Królikowski dr hab. inż. Alicja Konczakowska prof. dr hab. inż. Bohdan Macukow prof. dr hab. inż. Stanisław Mitkowski prof. dr hab. inż. Roman Nadolski dr hab. inż. Jerzy Świątek</p>

Zespół Kierunków Ekonomicznych	<p>prof. dr hab. Danuta Strahl – Przewodnicząca</p> <p>prof. dr hab. Jerzy Kisielnicki</p> <p>prof. dr hab. inż. Jerzy Lewandowski</p> <p>dr hab. Marek Lisiński</p> <p>prof. dr hab. Krystyna Piotrowska-Marczak</p> <p>dr hab. Barbara Pogonowska</p> <p>dr hab. Wojciech Popławski</p> <p>dr hab. Marek Rocki</p> <p>prof. dr hab. Adam Szewczuk</p> <p>prof. dr hab. Łucja Tomaszewicz</p> <p>prof. dr hab. Anna Zielińska-Głębocka</p>
Zespół Kierunków Studiów Społecznych i Prawnych	<p>prof. dr hab. Andrzej Mania – Przewodniczący</p> <p>prof. dr hab. Anna Buchner-Jeziorska</p> <p>dr hab. Henryk Goik</p> <p>prof. dr hab. Andrzej Janowski</p> <p>dr hab. Jan Jeżewski</p> <p>prof. dr hab. Stefan Mieszalski</p> <p>dr hab. Barbara Rysz-Kowalczyk</p> <p>prof. dr hab. Andrzej Michał de Tchorzewski</p> <p>prof. dr hab. Wojciech Witkowski</p> <p>dr hab. Krystyna Wojtczak</p>
Zespół Kierunków Studiów Artystycznych	<p>prof. Joachim Pichura – Przewodniczący</p> <p>prof. Andrzej Banachowicz</p> <p>prof. Andrzej Klimczak-Dobrzaniecki</p> <p>prof. Grażyna Korpala</p> <p>prof. Zygmunt Rafał Strent</p>
Zespół Kierunków Studiów Wojskowych	<p>prof. dr hab. inż. Bogusław Smólski</p> <p>dr hab. inż. Włodzimierz Miszalski</p> <p>dr hab. Marek Lisecki</p> <p>dr hab. Stanisław Sirko</p> <p>dr Andrzej Urban</p>

W latach 2002-2007 odbyło się łącznie 890 posiedzeń zespołów kierunków studiów, w tym 444 w I kadencji i 446 w II kadencji.

Tabela nr 2. Liczba posiedzeń zespołów kierunków studiów.

Zespół Kierunków Studiów	Liczba posiedzeń w I kadencji.	Liczba posiedzeń w II kadencji.
Humanistycznych	31	33
Przyrodniczych	30*	25
Matematyczno-Fizyczno-Chemicznych	61	52
Rolniczych, Leśnych i Weterynaryjnych	17*	36
Medycznych	48	43
Wychowania Fizycznego	56	54
Technicznych	57	56
Ekonomicznych	51	58
Spółecznych i Prawnych	64	54
Artystycznych	29	24
Wojskowych	-	11

* Posiedzenia zespołów kierunków studiów przyrodniczych oraz rolniczych, leśnych i weterynaryjnych dotyczące oceny jakości kształcenia prowadzonego na kierunku „ochrona środowiska” odbywały się wspólnie.

3. Organy Państwowej Komisji Akredytacyjnej.

Komisja działa na posiedzeniach plenarnych i poprzez swoje organy. W latach 2002 – 2007 odbyło się 9 posiedzeń Plenarnych, w tym 5 w I kadencji i 4 w II kadencji. Organami jednoosobowymi są Przewodniczący Komisji i jej Sekretarz, a kolegiatnym – Prezydium Komisji.

Przewodniczącego i Sekretarza powołuje i odwołuje minister właściwy do spraw szkolnictwa wyższego.

W skład Prezydium wchodzi Przewodniczący Komisji i jej Sekretarz, Przewodniczący Parlamentu Studentów Rzeczypospolitej Polskiej oraz 11 przewodniczących zespołów kierunków studiów. W latach 2002-2007 odbyły się łącznie 122 posiedzenia Prezydium Państwowej Komisji Akredytacyjnej, w tym po 61 posiedzeń w każdej kadencji.

Zestawienie kompetencji poszczególnych organów Państwowej Komisji Akredytacyjnej przedstawiają poniższe tabele.

Tabela nr 3. Kompetencje Organów Państwowej Komisji Akredytacyjnej.

PRZEWODNICZĄCY
<ul style="list-style-type: none">• kieruje pracami Komisji i reprezentuje ją na zewnątrz• podejmuje decyzje dotyczące działania Komisji nie zastrzeżone dla innych jej organów lub przewodniczących zespołów kierunków studiów• zwołuje, za wyjątkiem pierwszego, posiedzenia plenarne Komisji i im przewodniczy• zwołuje posiedzenia Prezydium i im przewodniczy• podpisuje uchwały Komisji i Prezydium• podpisuje umowy lub porozumienia zawarte z krajowymi lub międzynarodowymi organizacjami, których przedmiotem działania jest ocena jakości kształcenia lub akredytacja• ustala i uzupełnia listę ekspertów Komisji• ustala wykaz kierunków studiów pozostających w kompetencjach poszczególnych zespołów kierunków studiów• ustala wysokość wynagrodzenia za sporządzenie opinii• powołuje zespoły robocze• wyznacza ze składu Zespołu osobę czasowo kierującą jego pracami w przypadku nieobecności Przewodniczącego Zespołu
SEKRETARZ
<ul style="list-style-type: none">• zapewnia sprawne funkcjonowanie Komisji i wykonywanie przez nią zadań• organizuje bieżącą pracę Komisji oraz podpisuje związaną z nią korespondencję• rozstrzyga spory kompetencyjne między zespołami• powołuje zespoły oceniające• wyznacza recenzentów, spośród członków Komisji lub ekspertów

PREZYDIUM

- podejmuje uchwały w sprawach dotyczących:
 - oceny jakości kształcenia na danym kierunku studiów (w tym kształcenia nauczycieli),
 - spełnienia warunków prowadzenia studiów wyższych,
 - utworzenia uczelni,
 - przyznania uczelni uprawnień do prowadzenia studiów wyższych: na danym kierunku studiów i określonym poziomie kształcenia, a także w ramach makrokierunku oraz w ramach studiów międzykierunkowych,
 - przedłużenia pozwolenia warunkującego dalszą działalność uczelni niepublicznej,
 - przyznania zamiejscowemu ośrodkowi dydaktycznemu – utworzonemu przez jednostkę/uczelnę posiadającą uprawnienia do prowadzenia studiów drugiego stopnia albo jednolitych studiów magisterskich – uprawnień do prowadzenia kształcenia,
 - utworzenia przez uczelnię zagraniczną uczelni z siedzibą na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej,
 - projektów aktów prawnych dotyczących szkolnictwa wyższego i nauki
- ustala ogólne kryteria oceny jakości kształcenia
- ustala wytyczne do przygotowania raportu samooceny
- ustala zasady przeprowadzania wizytacji
- ustala listę kierunków studiów i uczelni podlegających ocenie w danym roku kalendarzowym
- ustala na wniosek Przewodniczącego Komisji, sposób i zakres wykorzystania środowiskowych ocen jakości kształcenia
- występuje do ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego z wnioskiem o odwołanie członka Komisji

Źródło: opracowanie własne na podstawie Statutu Państwowej Komisji Akredytacyjnej uchwalonego 13 października 2005 r. z późn. zm.

4. Eksperti Państwowej Komisji Akredytacyjnej.

Państwowa Komisja Akredytacyjna jest w swoich pracach wspierana są przez grupę niemal 800 ekspertów krajowych i zagranicznych powołanych przez Przewodniczącego Komisji. Są to osoby o wysokich kwalifikacjach akademickich, uczestniczące zarówno w procesie opiniowania wniosków jak i w ocenie jakości kształcenia jako członkowie zespołów wizytujących.

Komisja dokłada najwyższych starań, by zapewnić profesjonalność, obiektywność i bezstronność procesów oceny i opiniowania. Dlatego została opracowana i wdrożona następująca procedura przygotowywania i powoływania ekspertów PKA.

1. Warunki wstępne, jakie musi spełniać kandydat na eksperta PKA.

Ekspertem PKA może zostać:

- a) Nauczyciel akademicki uczelni polskiej lub zagranicznej o uznanym dorobku naukowym lub artystycznym oraz znaczącym doświadczeniu dydaktycznym w zakresie co najmniej jednego kierunku studiów, który zna zasady funkcjonowania oraz procedury obowiązujące w Państwowej Komisji Akredytacyjnej.
- b) Student posiadający wiedzę oraz doświadczenie praktyczne w zakresie zasad organizacji szkoły wyższej oraz toku studiów, ze szczególnym uwzględnieniem praw i obowiązków studentów, znający zasady funkcjonowania oraz procedury obowiązujące w Państwowej Komisji Akredytacyjnej.
- c) Osoba posiadająca gruntowną wiedzę z zakresu prawnych i organizacyjnych podstaw funkcjonowania szkół wyższych oraz znająca zasady funkcjonowania oraz procedury obowiązujące w Państwowej Komisji Akredytacyjnej.

2. Wyłanianie kandydatów na ekspertów PKA.

- a) Kandydatów na ekspertów z grona nauczycieli akademickich proponują zespoły kierunków studiów PKA.
- b) Kandydatów na ekspertów z grona studentów proponuje Przewodniczący Parlamentu Studentów Rzeczypospolitej Polskiej.
- c) Kandydatów na ekspertów formalno-prawnych proponuje dyrektor Biura Państwowej Komisji Akredytacyjnej.

3. Postępowanie kwalifikacyjne prowadzące do powołania eksperta PKA z grona nauczycieli akademickich.

- a) Zaproponowanie kandydata przez członka zespołu kierunków studiów.
- b) Przygotowanie danych dokumentujących kwalifikacje kandydata.
- c) Analiza kwalifikacji kandydata na posiedzeniu zespołu kierunków studiów z uwzględnieniem jego dorobku naukowego/artystycznego, dydaktycznego oraz zdobytego doświadczenia w działalności organizacyjnej w szkolnictwie wyższym, w tym działalności akredytacyjnej (np. jako członek PKA w ubiegłych kadencjach lub jako ekspert środowiskowej komisji akredytacyjnej).
- d) Jeśli kandydat uzyska pozytywną opinię zespołu kierunków studiów, Przewodniczący Zespołu przedstawia kandydata Sekretarzowi PKA dla uzyskania wstępnej akceptacji.
- e) Zapoznanie nowo powołanych ekspertów ze szczegółowymi procedurami oraz standardami i kryteriami oceny właściwymi dla danej grupy kierunków studiów, a także zasadami wyznaczania ekspertów w danej sprawie.
- f) Lista kandydatów na ekspertów jest przedkładana Przewodniczącemu PKA.

4. Postępowanie kwalifikacyjne prowadzące do powołania eksperta PKA z grona studentów.

- a) Przekazanie samorządom studenckim informacji o rekrutacji ekspertów, zawierającej m.in. terminy i oczekiwania wobec kandydatów.

- b) Wyznaczenie koordynatora postępowania kwalifikacyjnego.
 - c) Zebranie przez koordynatora zgłoszeń kandydatów wraz z ich CV, uwzględniającymi w szczególności dotychczasowe doświadczenie związane z projektowaniem i stosowaniem przepisów prawnych dotyczących szkolnictwa wyższego.
 - d) Dokonanie przez koordynatora wstępnej kwalifikacji kandydatów na podstawie informacji zawartych w CV, opinii o ich dotychczasowej działalności oraz rozmów z kandydatami.
 - e) Szkolenie kandydatów z zakresu prawnych aspektów procesu akredytacji, kończące się sprawdzianem wiedzy i umiejętności sporządzania raportów (oceniana jest umiejętność analizowania przepisów prawnych, syntezy uzyskanych informacji, formułowania wniosków i redagowania tekstów).
 - f) Kandydaci, którzy uzyskują ocenę pozytywną z testu, odbywają szkolenie z zakresu przeprowadzania wizytacji obejmujące również trening interpersonalny (ocena umiejętności komunikowania, pozyskiwania informacji, występowania publicznego, autoprezentacji).
 - g) Lista kandydatów, którzy pomyślnie przeszli przez wszystkie etapy powyższego postępowania jest przedkładana Przewodniczącemu PKA.
- 5. Postępowanie kwalifikacyjne prowadzące do powołania eksperta formalno-prawnego PKA.**
- e) Przekazanie do właściwych departamentów Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego oraz do uczelni informacji o wszczęciu postępowania kwalifikacyjnego oraz o oczekiwanych umiejętnościach i doświadczeniu zawodowym kandydatów.
 - f) Szkolenie z zakresu przepisów prawnych stosowanych w bieżących pracach Komisji, tj. przepisów powszechnie obowiązujących a także wewnętrznych unormowań i procedur Komisji.
 - g) Zapoznanie kandydata z pracą eksperta formalno-prawnego poprzez analizę dokumentacji oraz poprzez udział w kilku wizytacjach prowadzonych w uczelniach różnych typów.
 - h) Egzamin sprawdzający wiedzę i umiejętności jej stosowania w praktyce, w czasie którego kandydat na eksperta samodzielnie wykonuje wszystkie czynności pozostające w kompetencjach eksperta formalno-prawnego a następnie sporządza raport powizytacyjny. Egzamin przeprowadza dyrektor i/lub zastępca dyrektora Biura Państwowej Komisji Akredytacyjnej.
 - i) Lista z nazwiskami kandydatów, którzy pomyślnie zdali egzamin przedkładana jest Przewodniczącemu PKA.

Uwaga: Przepisy pkt. 5 stosuje się odpowiednio do pracowników Biura Państwowej Komisji Akredytacyjnej, ubiegających się o uzyskanie statusu eksperta formalno-prawnego.

6. Ekspertów Państwowej Komisji Akredytacyjnej powołuje Przewodniczący PKA.

7. Zasady udziału ekspertów w postępowaniu opiniodawczym

- a) W danym postępowaniu opiniodawczym lub ocenie jakości kształcenia ekspertem może być osoba posiadająca głęboką, specjalistyczną wiedzę z zakresu dyscypliny nauki, związanej z ocenianym/opiniowanym kierunkiem studiów, nie pozostająca w żadnych zależnościach natury organizacyjnej, prawnej lub osobistej, które mogłyby wzbudzić wątpliwości co do bezstronności formułowanych opinii i ocen, a przez to podważyć zaufanie do działań Komisji.
- b) Wszyscy eksperci PKA są zobowiązani przestrzegać powyższych zasad. Nad ich przestrzeganiem czuwa Sekretarz PKA, który zatwierdza skład zespołu ekspertów, powoływanych dla przeprowadzenia każdego postępowania.

Eksperci będący urzędnikami lub członkami korpusu służby cywilnej wykonują czynności eksperckie w sposób zgodny z przepisami ustawy o służbie cywilnej.

5. Biuro Państwowej Komisji Akredytacyjnej.

Zgodnie z art. 53 ust. 2 ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym obsługę administracyjną i finansową Komisji wykonuje Biuro Państwowej Komisji Akredytacyjnej. Z dniem 1 stycznia 2006 r. Biuro zostało wyodrębnione ze struktury organizacyjnej Ministerstwa Edukacji i Nauki i funkcjonuje jako państwowa jednostka budżetowa, finansowana ze środków ustalonych w części budżetu państwa, której dysponentem jest minister właściwy ds. szkolnictwa wyższego. Strukturę organizacyjną i szczegółowy zakres działania Biura określa regulamin organizacyjny nadany Zarządzeniem nr 1/2005 Przewodniczącego Państwowej Komisji Akredytacyjnej z dnia 25 listopada 2005 r.

Wyodrębnienie Biura ze struktur Ministerstwa oraz podporządkowanie go Przewodniczącemu Komisji zapewniło organizacyjną i funkcjonalną autonomię Państwowej Komisji Akredytacyjnej, będącą jednym z kluczowych atrybutów, jakich oczekuje się od instytucji akredytacyjnych działających w Europejskim Obszarze Szkolnictwa Wyższego. W szczególności, umożliwia to staranie się o pełnoprawne członkostwo Państwowej Komisji Akredytacyjnej w międzynarodowych instytucjach i stowarzyszeniach zajmujących się oceną jakości kształcenia w szkołach wyższych.

Tabela nr 4. Zadania Biura Państwowej Komisji Akredytacyjnej.

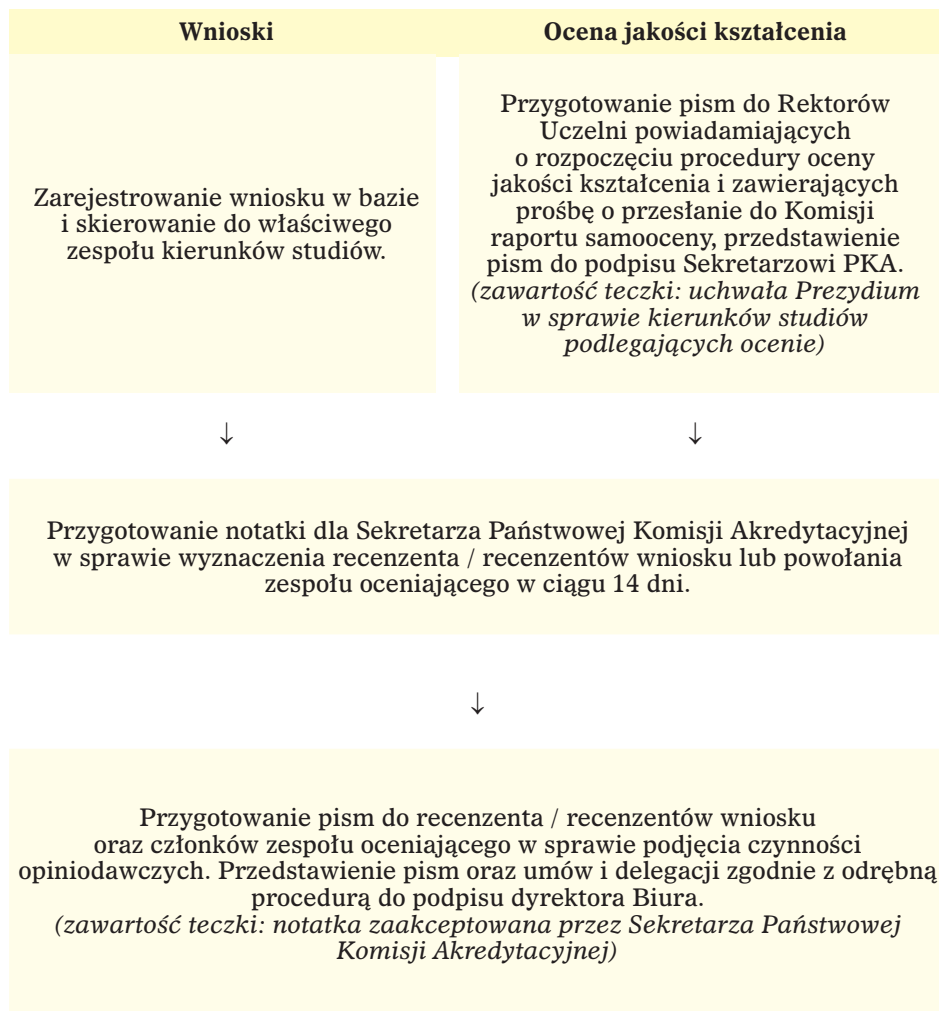
Zadania Biura Państwowej Komisji Akredytacyjnej
<ul style="list-style-type: none">• organizowanie i protokołowanie posiedzeń plenarnych, Prezydium Komisji oraz zespołów kierunków studiów, a także udział w posiedzeniach zespołów kierunków studiów• zapewnianie warunków organizacyjnych przeprowadzania wizytacji i dokonywania przez Komisję ocen jakości kształcenia• prowadzenie dokumentacji związanej z realizacją ustaleń podjętych przez organy Komisji oraz na posiedzeniach plenarnych i zespołów kierunków studiów• zapewnianie warunków organizacyjnych prowadzonej przez Komisję współpracy międzynarodowej• współpraca z urzędem obsługującym ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego oraz urzędami obsługującymi innych właściwych ministrów, w tym nadzorujących szkoły wyższe• prowadzenie spraw związanych z powoływaniem ekspertów Komisji oraz organizowanie ich pracy na rzecz Komisji• opracowywanie materiałów statystycznych oraz promocyjno-informacyjnych o działalności Komisji, w tym prowadzenie strony internetowej Komisji

W celu zapewnienia prawidłowej realizacji ustawowych zadań, tj. właściwej obsługi administracyjnej i finansowej Państwowej Komisji Akredytacyjnej, a także umożliwienia identyfikacji ryzyka działań podejmowanych przez pracowników Biura Państwowej Komisji Akredytacyjnej oraz monitorowania skuteczności ich realizacji, dyrektor Biura wydał zarządzenie w sprawie zarządzania ryzykiem w Biurze Państwowej Komisji Akredytacyjnej, w którym określonych zostało 6 procedur postępowania obowiązujących pracowników Biura, tj.:

- 1) procedura oceny jakości kształcenia,
- 2) procedura powtórnej oceny jakości kształcenia w związku z dokonaną uprzednio oceną warunkową,
- 3) procedura opiniowania wniosków,
- 4) procedura opiniowania wniosków o ponowne rozpatrzenie sprawy,
- 5) procedura obiegu dokumentów w Biurze Państwowej Komisji Akredytacyjnej w przypadku oceny jakości kształcenia i opiniowania wniosków przez Państwową Komisję Akredytacyjną,
- 6) procedura obiegu umów i delegacji w Biurze Państwowej Komisji Akredytacyjnej oraz Zasady odbywania podróży służbowych za granicę przez członków Państwowej Komisji Akredytacyjnej oraz pracowników Biura Państwowej Komisji Akredytacyjnej.

Procedury te są skorelowane z procedurami stosowanymi przez Komisję, co umożliwi poprawne merytorycznie i terminowe wykonywanie zadań. Przyjęte procedury umożliwiają również bieżącą ocenę czynności związanych z realizacją poszczególnych etapów postępowania opiniodawczego i oceniającego oraz szybką ich korektę.

Schemat nr 1. Procedura obiegu dokumentów w biurze Państwowej Komisji Akredytacyjnej w przypadku oceny jakości kształcenia i opiniowania wniosków przez Państwową Komisję Akredytacyjną.

Przygotowanie pisma do Rektora Uczelni powiadamiającego o planowanej wizytacji zespołu oceniającego w związku z oceną jakości kształcenia lub realizacją wniosków, co najmniej z 14 dniowym wyprzedzeniem. Przedstawienie pism I zastępcy dyrektora Biura do parafowania a następnie dyrektorowi Biura do podpisu.

Przekazanie – w ciągu 8 tygodni – raportu zespołu oceniającego Sekretarzowi Komisji oraz dyrektorowi Biura lub I zastępcy dyrektora Biura w celu dokonania oceny zgodności tego dokumentu z przepisami powszechnie obowiązującymi i wewnętrznymi. Przekazanie uwag przewodniczącemu zespołu oceniającego (nie dotyczy wizytacji przeprowadzonej w związku z realizacją wniosków oraz ponowną oceną jakości kształcenia).

Przygotowanie pism do Uczelni z prośbą o ustosunkowanie się do uwag zespołu oceniającego zawartych w raporcie. Przedstawienie pism do podpisu Sekretarzowi PKA (nie dotyczy wizytacji przeprowadzonej w związku z realizacją wniosków oraz powtórna oceną jakości kształcenia).

Przygotowanie na posiedzenie zespołu kierunków studiów pełnej dokumentacji wniosku (wraz z ewentualnymi informacjami uzupełniającymi), opinii recenzenta / recenzentów lub raportu zespołu z wizytacji.

Przygotowanie na posiedzenie zespołu kierunków studiów raportu samooceny, raportu zespołu oceniającego, odpowiedzi uczelni na raport.

Przedstawienie przygotowanych przez Zespół Kierunków Studiów projektów uchwał na posiedzenie Prezydium PKA oraz do sprawdzenia dyrektorowi Biura (*Zespół Kierunków Studiów Humanistycznych, Zespół Kierunków Studiów Matematyczno-Fizyczno-Chemicznych, Zespół Kierunków Studiów Technicznych, Zespół Kierunków Studiów Społecznych i Prawnych, Zespół Kierunków Studiów Artystycznych*) oraz I zastępcy dyrektora (*Zespół Kierunków Studiów Ekonomicznych, Zespół Kierunków Studiów Przyrodniczych, Zespół Kierunków Studiów Rolniczych, Leśnych i Weterynaryjnych, Zespół Kierunków Studiów Wychowania Fizycznego, Zespół Kierunków Studiów Medycznych, Zespół Kierunków Studiów Wojskowych*) w terminie nie dłuższym niż 4 tygodnie od daty otrzymania recenzji lub raportu z wizytacji albo 6 tygodni od daty otrzymania odpowiedzi uczelni w przypadku uchwał dotyczących oceny jakości kształcenia.

Zawartość teczek:

- w przypadku opiniowania wniosku – recenzja / raport z wizytacji wraz z wnioskiem i pismem przewodnim DSW, decyzja Ministra przy wniosku w sprawie tworzenia kierunku studiów po uprzednim przyporządkowaniu specjalności do tego kierunku lub w sprawie wniosku o przywrócenie uprawnień,
- w przypadku wniosku ponownego – recenzja i dokumentacja wniosku powtórnego z pismem przewodnim DSW, uchwała dotycząca wniosku pierwotnego,
- w przypadku oceny jakości kształcenia – raport zespołu oceniającego, odpowiedź uczelni na raport, raport samooceny.

Po posiedzeniu Prezydium przygotowanie ostatecznej wersji uchwał, uwzględniających poprawki naniesione przez dyrektora Biura wynikające z ustaleń przyjętych podczas posiedzenia oraz przedstawienie ich do parafy I zastępcy dyrektora Biura.

Przedłożenie uchwał do podpisu Przewodniczącemu Komisji.

Przygotowanie pism przekazujących uchwały zainteresowanym stronom, w tym ministrowi właściwemu ds. szkolnictwa wyższego i innym ministrom nadzorującym szkoły wyższe. Przedstawienie pism do parafowania I zastępcy dyrektora Biura a następnie do podpisu dyrektorowi Biura, w terminie nie dłuższym niż dwa tygodnie od daty podjęcia uchwał.

Przygotowanie pism do DSW przekazujących uchwały wraz z dokumentacją (teksty raportów zespołów oceniających przekazywane są pocztą elektroniczną) i przedstawienie ich do podpisu I zastępcy dyrektora Biura.

Każdy z pracowników odpowiadający za sprawy pozostające w kompetencjach danego zespołu kierunków studiów prowadzi bazę wniosków i bazę ocen dotyczących tych kierunków, na podstawie których możliwe jest dokładne określenie stopnia zaawansowania, bądź wyniku realizacji określonej sprawy. Ponadto centralnie prowadzone są arkusze terminów ocen oraz arkusze terminów wniosków, ułatwiające kierownictwu Komisji i Biura sprawowanie bieżącej kontroli, a także baza internetowa ocen, stanowiąca dla wszystkich zainteresowanych źródło informacji o wynikach dokonywanych przez Komisję ocen.

Niezależnie od zadań wynikających z ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym do zakresu działania Biura należą także zagadnienia związane z jego funkcjonowaniem jako państwowej jednostki budżetowej, w tym m.in. odnośnie spraw pracowniczych określonych w kodeksie pracy i przepisach innych ustaw oraz spraw finansowych określonych w ustawie o finansach publicznych i rachunkowości. Biuro, podobnie jak Komisja, finansowane jest ze środków części 38 działu 803 budżetu państwa. Środki finansowe przekazywane są przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego, będące dysponentem II stopnia a ich wysokość ustalana jest na podstawie sporządzanych corocznie przez Biuro planów finansowych. Wykorzystane przez Biuro i Komisję środki w latach 2006–2007 wynosiły:

- w 2006 r. – 5 886 153 zł.
- w 2007 r. – 7 093 701 zł.

Pracownicy Biura prowadzą rozliczenia finansowe zgodnie z procedurą obiegu dokumentów finansowych, sporządzają zewnętrzne i wewnętrzne sprawozdania finansowe oraz dokonują analizy wykorzystania środków budżetowych.

Pracownicy Biura czuwają także nad archiwizacją wytworzonych dokumentów, zgodnie z instrukcją kancelaryjną, instrukcją archiwalną oraz jednolitym rzeczowym wykazem akt, które to dokumenty zostały zatwierdzone przez Dyrektora Archiwum Akt Nowych.

Aktualnie w Biurze Państwowej Komisji Akredytacyjnej zatrudnionych jest 25 pracowników.

Tabela 5. Skład Biura Państwowej Komisji Akredytacyjnej w 2007 roku.

Dyrektor Biura Państwowej Komisji Akredytacyjnej	mgr Barbara Wojciechowska
I Zastępca Dyrektora Biura Państwowej Komisji Akredytacyjnej	mgr Barbara Bryzek
II Zastępca Dyrektora Biura Państwowej Komisji Akredytacyjnej	mgr Izabela Kwiatkowska-Sujka

Sekretariat	inż. Anna Żurawska
Stanowisko do spraw współpracy międzynarodowej, organizacji i informatyzacji	mgr Wojciech Wrona
Stanowisko do spraw studenckich, organizacji i współpracy międzynarodowej	Maciej Markowski
Stanowisko do spraw zamówień publicznych, analizy i sprawozdań	mgr Łukasz Wiater
Zespół Kierunków Studiów Humanistycznych	mgr Ludmiła Grudniak-Wal
Zespół Kierunków Studiów Przyrodniczych	mgr Agnieszka Socha-Woźniak
Zespół Kierunków Studiów Matematyczno-Fizyczno-Chemicznych	mgr Magdalena Sychowicz
Zespół Kierunków Studiów Rolniczych, Leśnych i Weterynaryjnych	mgr Agnieszka Socha-Woźniak
Zespół Kierunków Medycznych	mgr Jakub Koziół
Zespół Kierunków Wychowania Fizycznego	mgr Edyta Lasota-Belżek
Zespół Kierunków Studiów Technicznych	mgr Monika Stachowiak Artur Gawryszewski w zastępstwie mgr inż. Katarzyny Nowak
Zespół Kierunków Ekonomicznych	mgr Hanna Chrobak-Marszał mgr Karolina Ciaś
Zespół Kierunków Studiów Społecznych i Prawnych	mgr Ewa Kulza mgr Grzegorz Laskowski
Zespół Kierunków Studiów Artystycznych	mgr inż. Bożena Wasilewska
Zespół Kierunków Studiów Wojskowych	mgr Magdalena Sychowicz
Sprawy finansowo-księgowe	Główna księgowa oraz 2 starsze księgowe
Archiwum zakładowe	dr Stanisław Stasiaczek

Rozdział II

Ocena jakości kształcenia

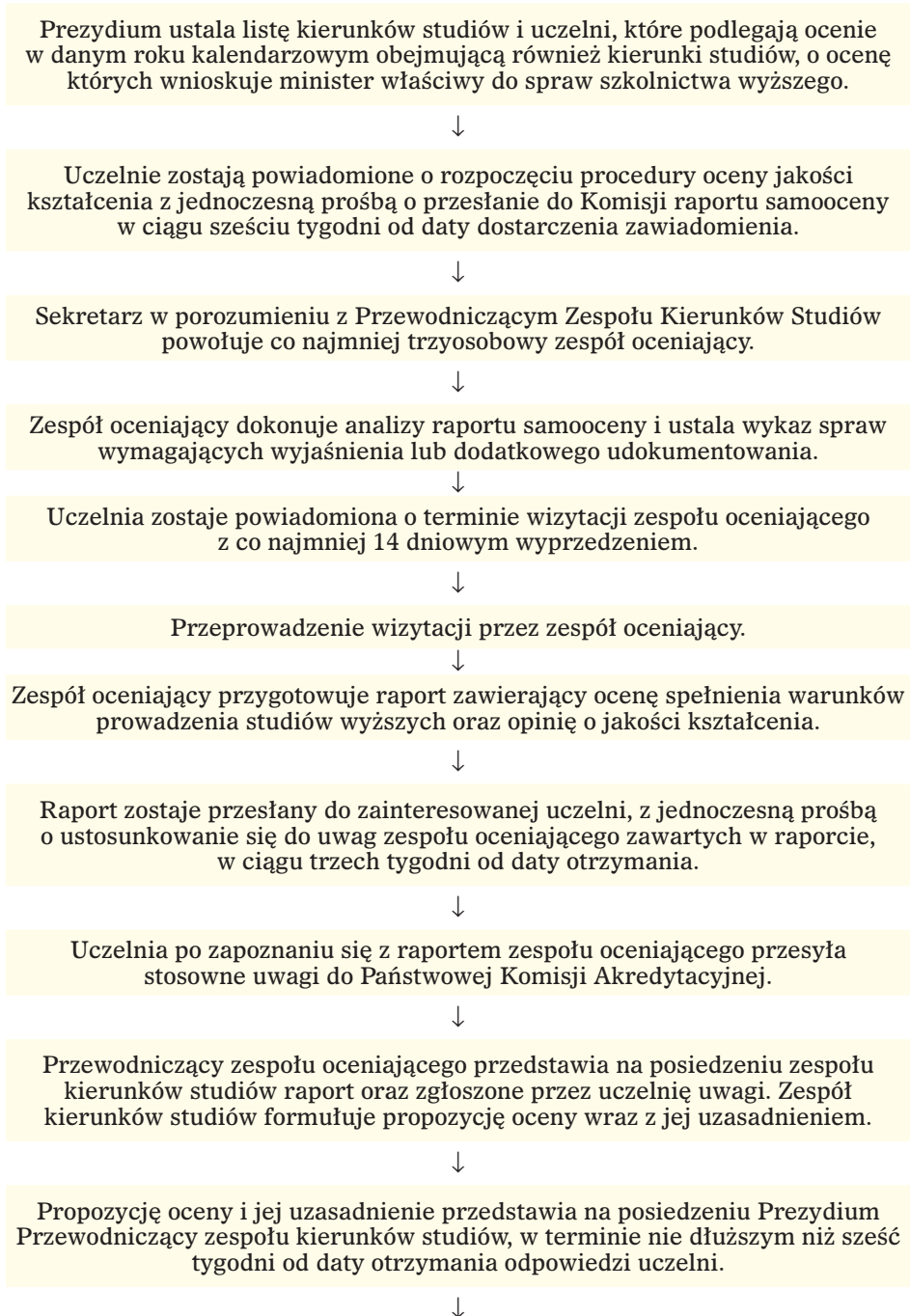
1. Informacje ogólne

Komisja realizuje swoją misję przede wszystkim poprzez dokonywanie ocen jakości kształcenia. Cechami charakterystycznymi postępowania oceniającego prowadzonego przez Państwową Komisję Akredytacyjną jest bezpłatność, obligatoryjność i cykliczność. Prezydium Komisji, na wniosek poszczególnych zespołów kierunków studiów, ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego, bądź z własnej inicjatywy (na przykład w przypadku zbliżającego się upływu terminu pozwolenia), poprzez podjęcie stosownej uchwały, ustala listę kierunków studiów oraz uczelni, które będą poddane ocenie w danym roku kalendarzowym. Komisja wyznacza daną uczelnię do oceny po uprzednim zbadaniu, czy na danym kierunku i poziomie kształcenia został zakończony co najmniej jeden pełny cykl kształcenia, aby możliwe było dokonanie oceny nie tylko warunków w jakich to kształcenie jest prowadzone, ale przede wszystkim jego efektów, a więc oceny zgodności określonej przez uczelnię sylwetki absolwenta z uregulowaniami zawartymi w standardzie oraz realizowanym w uczelni programem kształcenia, a także struktury kwalifikacji absolwenta, tj. czy zakładane cele kształcenia oraz kompetencje ogólne i specyficzne, które uzyskali absolwenci odnoszą się do wiedzy, umiejętności i postaw właściwych dla danego kierunku studiów.

Komisja uwzględniając przepisy ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym oraz regulacje statutowe opracowała zbiór aktów wewnętrznych określających procedury, zasady i kryteria dokonywania ocen jakości kształcenia prowadzonego w uczelniach na różnych kierunkach studiów i poziomach kształcenia.

Procedura oceny jakości kształcenia.

Schemat 2. Kolejne etapy oceny jakości kształcenia:

Przewodniczący Komisji poddaje pod głosowanie propozycję oceny sformułowaną przez zespół kierunków studiów.

Prezydium podejmuje odpowiednią uchwałę w głosowaniu jawnym zwykłą większością głosów przy obecności co najmniej połowy składu członkowskiego.

Uchwała zostaje przekazana do uczelni, ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego oraz ministra nadzorującego daną uczelnię.

Zamieszczenie wyniku oceny na stronie internetowej Komisji ze wskazaniem uczelni, kierunku i poziomu kształcenia, którego ocena dotyczy.

Jednym z pierwszych etapów procedury oceniającej jest przygotowanie przez uczelnię raportu samooceny. Do końca drugiej kadencji Uczelnie opracowywały raporty samooceny na podstawie wytycznych określonych Uchwałą nr 18/2002 Prezydium Państwowej Komisji Akredytacyjnej z dnia 28 lutego 2002 r. Wytyczne określały strukturę raportu, która powinna była zawierać informacje dotyczące:

- składu zespołu przygotowującego raport samooceny,
- krótkiej prezentacji uczelni,
- prezentacji jednostki organizacyjnej wyznaczonej do oceny,
- kadry danego kierunku studiów,
- prowadzonego kształcenia,
- spraw studenckich,
- działalności naukowej jednostki organizacyjnej wyznaczonej do oceny,
- współpracy międzyuczelnianej i międzynarodowej,
- najważniejszych osiągnięć jednostki organizacyjnej oraz jej najsłabszych stron,
- planów na najbliższą przyszłość.

Wymieniona wyżej Uchwała została zmieniona przez Prezydium Komisji 8 listopada 2007 r. W załączniku nr 1 do uchwały dopracowane zostały zasady sporządzania przez uczelnię raportu samooceny oraz jego zawartość merytoryczna. Opracowany został wzór raportu samooceny określający sposób prezentacji przez uczelnię tych aspektów procesu dydaktycznego, których poznanie jest niezbędne do dokonania oceny jakości kształcenia. Szczególną uwagę zwrócono na potrzebę dokonywania analizy oceny jakości kształcenia z punktu widzenia deklarowanych celów i efektów kształcenia oraz budowania wewnętrznych systemów zapewniania jakości kształcenia w uczelniach wyższych.

Pierwszym czytelnikiem raportu samooceny jest powołany przez Sekretarza Komisji zespół oceniający. W skład tego zespołu wchodzi eksperci merytoryczni, reprezentujący dyscypliny zbliżone do zakresu dyplomowania na ocenianym kierunku, w tym także ekspert formalno-prawny oraz przedstawiciel studentów. W kilku wizytacjach brali udział przedstawiciele

uczelnii zagranicznych oraz będący członkiem Komisji przedstawiciel organizacji pracodawców.

Zespół ten dokonuje analizy materiałów nadesłanych przez uczelnię i ustala wykaz spraw wymagających wyjaśnienia lub dodatkowego udokumentowania. Następnie zespół oceniający dokonuje wizytacji uczelni zgodnie z uprzednio przyjętym planem, obejmującym m.in. spotkanie z władzami uczelni i władzami ocenianej jednostki organizacyjnej, spotkanie z kadrami naukowo-dydaktyczną ocenianego kierunku, spotkanie ze studentami, hospitacje zajęć dydaktycznych, ocenę poziomu prac dyplomowych i prawidłowości przebiegu egzaminu dyplomowego, wizytacje bazy dydaktycznej, socjalnej, ocenę realizowanych programów nauczania, zapoznanie się z dokumentacją dotyczącą toku studiów.

Kolejnym etapem jest przygotowanie przez zespół oceniający raportu zawierającego ocenę spełnienia warunków prowadzenia studiów wyższych, mających wpływ na jakość oraz możliwość realizacji zakładanych celów kształcenia i uzyskanych efektów, a także opinie na temat jakości prowadzonego kształcenia.

Doświadczenie członków Komisji oraz jej ekspertów, zdobyte w trakcie prac w zespołach oceniających, wykorzystano przy opracowaniu zasad przeprowadzenia wizytacji i sporządzania raportu. Zgodnie z treścią załącznika do Uchwały Prezydium Państwowej Komisji Akredytacyjnej z dnia 28 października 2004 r., raport zespołu oceniającego powinien zawierać następujące elementy:

- skład zespołu oceniającego,
- podstawę prawną wizytacji,
- podstawowe informacje o uczelni,
- podstawowe informacje o wizytowanej jednostce organizacyjnej uczelni, ocenianym kierunku studiów oraz ocenę spełnienia warunków określonych przepisami prawa,
- informacje dotyczące kształcenia oraz ocenę przyjętych w uczelni rozwiązań,
- ocenę prac dyplomowych,
- informacje dotyczące hospitowanych zajęć i ich ocenę,
- opis i ocenę bazy dydaktycznej i zasobów bibliotecznych,
- informacje i opinie dotyczące spotkań z nauczycielami akademickimi i studentami,
- charakterystykę działalności naukowej lub artystycznej,
- charakterystykę współpracy międzynarodowej,
- podsumowanie.

Również i ta uchwała została zmieniona. Na posiedzeniu w dniu 13 grudnia 2007 r. Prezydium rozszerzyło uprzednio obowiązującą uchwałę, włączając do planu wizytacji punkty dotyczące wewnętrznego systemu zapewnienia jakości kształcenia oraz spraw studenckich, a także rozbudowując wzór raportu zespołu oceniającego (załącznik nr 2).

2. Kryteria ocen.

Komisja dążąc do ujednoczenia usprawnienia, zobjektywizowania i transparentności procesu oceny jakości kształcenia sformułowała i upubliczniła kryteria oceny obszarów, które mają znaczący wpływ na formułowaną ocenę końcową, tj. planów studiów i programów nauczania, badań naukowych, bazy dydaktycznej oraz minimum kadrowego.

2.1. Kryteria oceny planów studiów i programów nauczania.

Wymagania dotyczące planów studiów i programów nauczania są spełnione jeżeli:

- 1) Koncepcja kształcenia, sylwetka absolwenta, plany studiów i programy nauczania oraz metody dydaktyczne tworzą spójną całość, uwzględniającą tożsamość danego kierunku studiów, tj.: sylwetka absolwenta zawiera takie elementy jak: wiedza, umiejętności, postawy. Stosowane metody dydaktyczne pozwalają na zdobycie deklarowanych umiejętności i wiedzy, a zalecane materiały dydaktyczne służą realizacji celów kształcenia.
- 2) Plany studiów i programy nauczania:
 - są zgodne ze standardami kształcenia dla danego kierunku studiów, tj. przewidują określone standardami treści programowe oraz właściwą dla nich liczbę godzin zajęć dydaktycznych z poszczególnych przedmiotów i właściwe dla tych przedmiotów treści programowe (nie powinny być wliczone godziny przeznaczone na przygotowanie pracy dyplomowej oraz na pracę własną studentów, jeżeli nie przewidują tego standardy),
 - uwzględniają – w przypadku studiów inżynierskich – właściwy udział zajęć z przedmiotów technicznych, rolniczych oraz leśnych w ogólnej liczbie godzin,
 - zachowują właściwą sekwencję przedmiotów,
 - przewidują właściwe relacje pomiędzy różnymi formami zajęć dydaktycznych np. wykładami, ćwiczeniami, zajęciami laboratoryjnymi, terenowymi itp.,
 - uwzględniają wymagania organizacji zawodowych, jeżeli dla danego kierunku studiów (grupy kierunków) zostały one określone.
- 3) Zajęcia dydaktyczne z poszczególnych przedmiotów będą prowadzili nauczyciele akademicki posiadający właściwe kwalifikacje naukowe i reprezentujący specjalności zgodne z zakresem tematycznym danego przedmiotu.
- 4) Zapewniona zostanie właściwa organizacja zajęć dydaktycznych (np. zajęcia dydaktyczne, nie powinny być realizowane w danym dniu w zbyt dużej liczbie godzin, a wykłady z danego przedmiotu powinny być prowadzone w blokach nie dłuższych niż 3-4 godzinnych).
- 5) Zapewniona zostanie właściwa organizacja praktyk dla studiów stacjonarnych i niestacjonarnych (jeżeli standardy przewidują obowiązek odbycia praktyk), w szczególności:

- określony zostanie cel praktyk,
 - przewidziany zostanie odpowiedni wymiar praktyk we właściwych dla danego kierunku studiów przedsiębiorstwach, instytucjach i innych zakładach pracy (niezbędne jest przedstawienie stosownych umów),
 - cele, program i terminy realizacji praktyk zostaną właściwie zharmonizowane z procesem kształcenia.
 - opracowany zostanie system kontroli praktyk i ich zaliczania.
- 6) Opracowano dla poszczególnych przedmiotów sylabusy uwzględniające:
- nazwę jednostki prowadzącej kierunek,
 - nazwę kierunku (podanie nazw ew. specjalności),
 - nazwę przedmiotu,
 - określenie przedmiotów wprowadzających wraz z wymaganiami wstępnymi,
 - liczbę godzin zajęć dydaktycznych, w tym wykładów, ćwiczeń, laboratoriów, seminariów, itp. realizowanych w systemie studiów stacjonarnych i niestacjonarnych,
 - liczbę punktów ECTS,
 - założenia i cele przedmiotu,
 - metody dydaktyczne,
 - formę i warunki zaliczenia przedmiotu,
 - treści programowe,
 - wykaz literatury podstawowej i uzupełniającej,
 - nazwisko osoby prowadzącej/osób prowadzących.

2.2. Kryteria oceny spełnienia wymagań w zakresie prowadzenia badań naukowych w dyscyplinie lub dziedzinie związanej z danym kierunkiem studiów.

Wymagania dotyczące prowadzenia badań naukowych są spełnione jeżeli:

- 1) Wnioskująca jednostka prowadzi w dyscyplinie lub dziedzinie związanej z danym kierunkiem studiów udokumentowaną działalność naukowo-badawczą od co najmniej 3 lat oraz przedstawi sprawozdanie z tej działalności za okres ostatnich trzech lat zawierające następujące informacje:
 - skład zespołów badawczych,
 - realizowane tematy badawcze oraz opis efektów tych badań,
 - wykaz opublikowanych prac będących wynikiem działalności naukowej jednostki w tym okresie, wraz z podaniem ich autorów oraz miejsca publikacji. W wykazie powinny zostać wyraźnie wskazane pozycje opublikowane w recenzowanych wydawnictwach naukowych. Należy także wyodrębnić prace, które ich autorzy afiliowali przy uczelni występującej z wnioskiem lub ocenianej.
- 2) Posiada bazę umożliwiającą prowadzenie badań naukowych na odpowiednio wysokim poziomie, w tym:

- aparaturę naukową, instalacje doświadczalne, warsztaty itp.,
 - księgozbiór z zakresu danej dziedziny nauki i dyscypliny naukowej,
 - dostęp poprzez łącza internetowe do branżowych baz danych z zakresu danej dziedziny nauki i dyscypliny naukowej.
- 3) Organizowała lub współorganizowała konferencje naukowe.
 - 4) Udokumentuje środki, które:
 - przeznaczyła na prowadzenie działalności naukowej w okresie 3 lat,
 - zamierza przeznaczyć na realizację planowanych badań.
 - 5) Uzyskała grant /granty/ lub inne środki na finansowanie badań naukowych.
 - 6) Wspiera rozwój naukowy własnej kadry poprzez system stypendiów, urlopów naukowych, staży itp.

Powyższe kryteria stosowane są odpowiednio przy ocenie wymagań w zakresie dziedzin sztuki i dyscyplin artystycznych oraz twórczości artystycznej.

2.3. Kryteria oceny bazy dydaktycznej

Wymagania dotyczące dysponowania infrastrukturą zapewniającą prawidłową realizację celów kształcenia, są spełnione jeżeli:

- 1) Baza dydaktyczna dostosowana jest do specyfiki prowadzonych w uczelni kierunków studiów oraz trybu studiowania (np. e-learning, kształcenie na odległość) i zapewnia pełną realizację standardów kształcenia tj.:
 - liczba i powierzchnia sal wykładowych, seminaryjnych, ćwiczeń, laboratoriów, pracowni specjalistycznych i komputerowych jest dostosowana do liczby studentów,
 - w salach ćwiczeń, laboratoriach i pracowniach liczba stanowisk jest adekwatna do powierzchni pomieszczenia i liczby studentów,
 - wyposażenie pomieszczeń dydaktycznych w odpowiadający współczesnym wymogom sprzęt audiowizualny, komputerowy z odpowiednim oprogramowaniem i zapewniający interaktywną komunikację ze studentami w przypadku stosowania technik kształcenia na odległość, laboratoryjny, sportowy i inny sprzęt dydaktyczny gwarantuje prawidłową realizację programów przedmiotów podstawowych i kierunkowych oraz zajęć praktycznych, a także zdobycie przez studentów wiedzy i umiejętności deklarowanych w celach kształcenia i sylwetce absolwenta,
 - studenci mają zapewniony dostęp do komputerów i Internetu, także poza zajęciami dydaktycznymi, dla realizacji zadań pracy własnej,
 - zapewniony jest – w wyniku zawarcia długoterminowych umów – dostęp do specjalistycznej i odpowiednio wyposażonej bazy innych instytucji lub organizacji (np. bazy klinicznej/szpitalnej, sanatoryjnej, sportowej, itp.) jeżeli jest to niezbędne dla osiągnięcia zakładanych celów dydaktycznych i jeżeli uczelnia nie posiada bazy własnej.

- 2) Budynki dydaktyczne, z których korzystają studenci są we właściwym stanie technicznym i estetycznym oraz odpowiadają wymaganiom określonym w przepisach dotyczących bezpieczeństwa i higieny pracy, przeciwpożarowych i ochrony środowiska.
- 3) Jeżeli uczelnia nie jest właścicielem obiektów dydaktycznych powinna udokumentować prawo dysponowania lokalami przeznaczonymi na siedzibę uczelni /przedstawiając np. umowy najmu, dzierżawy itp. Powinny to być umowy długoterminowe/.
- 4) Uczelnia, która zamierza uzupełnić wyposażenie bazy dydaktycznej powinna przedstawić wykaz sprzętu, który zamierza nabyć oraz określić wysokość i źródła środków finansowych przeznaczonych na ten cel.

Wymagania dotyczące zapewnienia dostępu do biblioteki wyposażonej w literaturę zalecaną w ramach kształcenia na danym kierunku studiów, są spełnione jeżeli:

- 1) W uczelni działa system biblioteczno-informacyjny zapewniający studentom dostęp do niezbędnych książek, skryptów, czasopism krajowych i zagranicznych, atlasów, map, norm, baz danych itp., tj.:
 - księgozbiór związany z danym kierunkiem studiów obejmuje co najmniej:
 - a) aktualne pozycje wskazane jako literatura podstawowa i uzupełniająca dla poszczególnych przedmiotów realizowanych w ramach tego kierunku studiów, w liczbie egzemplarzy zapewniającej studentom swobodny dostęp oraz
 - b) literaturę umożliwiającą prowadzenie badań naukowych w tym zakresie,
 - czytelnia wyposażona jest w podręczny, aktualny księgozbiór związany z danym kierunkiem studiów oraz w odpowiednią do liczby studentów liczbę komputerów z dostępem do Internetu i specjalistycznych baz danych,
 - liczba miejsc w czytelni dostosowana jest do liczby studentów,
 - biblioteka i czytelnia otwarte są w dniach i godzinach dostosowanych do potrzeb wszystkich studentów, także studiów niestacjonarnych.
- 2) Jeżeli uczelnia zawarła umowy z innymi bibliotekami, niezbędne jest przedstawienie informacji o zasobach bibliotecznych związanych tematycznie z danym kierunkiem studiów.
- 3) Uczelnia, która zamierza utworzyć bibliotekę lub uzupełnić jej zbiory powinna przedstawić wykaz literatury, którą planuje nabyć oraz określić wysokość i źródła środków finansowych przeznaczonych na ten cel.

2.4. Kryteria oceny minimum kadrowego.

Wymagania dotyczące minimum kadrowego są spełnione, jeżeli:

- A. Każdy wskazany do minimum kadrowego nauczyciel akademicki:
- 1) posiada stopień lub tytuł naukowy albo w zakresie sztuki,

- 2) posiada dorobek naukowy lub artystyczny w zakresie danego kierunku studiów albo w dziedzinie (dyscyplinie) nauki lub sztuki związanej z tym kierunkiem.
Dziedziny (dyscypliny) nauki lub sztuki, wchodzące w zakres kierunku studiów oraz związane z danym kierunkiem studiów są wymienione w załączniku nr 3.
Podstawą uznania dorobku za zgodny z danym kierunkiem studiów jest:
 - a) uzyskany stopień lub tytuł z wymienionej w załączniku dziedziny (dyscypliny) nauki/sztuki lub
 - b) opublikowany dorobek z wymienionej w załączniku dziedziny (dyscypliny) nauki/sztuki,
- 3) został wliczony do minimum kadrowego nie więcej niż dwukrotnie, z tym że tylko do jednego minimum kadrowego kierunku studiów drugiego stopnia albo jednolitych studiów magisterskich. Jeżeli jednostka organizacyjna prowadzi na danym kierunku studia pierwszego i drugiego stopnia, to nauczyciel akademicki stanowiący minimum kadrowe studiów drugiego stopnia może być również wliczony do minimum kadrowego studiów pierwszego stopnia,
- 4) jest zatrudniony w uczelni na podstawie mianowania lub umowy o pracę, w pełnym wymiarze czasu pracy i nie krócej niż od początku roku akademickiego, w którym dokonywana jest ocena,
- 5) uczelnia stanowi jego podstawowe miejsce pracy, w przypadku zaliczenia do minimum kadrowego studiów drugiego stopnia lub jednolitych studiów magisterskich,
- 6) osobiście prowadzi w danym roku akademickim na ocenianym kierunku studiów i poziomie kształcenia zajęcia dydaktyczne w wymiarze co najmniej 60 godzin, gdy ma tytuł profesora lub stopień doktora habilitowanego lub w wymiarze 90 godzin, gdy ma stopień doktora.

B. Zespół nauczycieli akademickich zgłoszony jako minimum kadrowe:

1. łącznie reprezentuje szerokie spektrum komplementarnych specjalności możliwie najpełniej obejmujących zakres tematyczny danego kierunku studiów, zgodnie z opisem zawartym w załączniku,
2. składa się z liczby osób nie mniejszej niż określona^{1,2} dla danego kierunku studiów. Liczba ta pozostaje w odpowiedniej³ proporcji do liczby studentów na danym kierunku,

¹ §5-7 rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 27 lipca 2006 r. w sprawie warunków, jakie muszą spełniać jednostki organizacyjne uczelni, aby prowadzić studia na określonym kierunku i poziomie kształcenia (Dz. U. Nr 144, poz. 1048),

² §2 i 3 rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 28 marca 2007 r. w sprawie szczegółowych warunków tworzenia i funkcjonowania filii, zamiejscowej podstawowej jednostki organizacyjnej oraz zamiejscowego ośrodka dydaktycznego uczelni (Dz. U. Nr 69, poz. 459),

³ §11 rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 27 lipca 2006 r. w sprawie warunków, jakie muszą spełniać jednostki organizacyjne uczelni, aby prowadzić studia na określonym kierunku i poziomie kształcenia (Dz. U. Nr 144, poz. 1048).

- 3) może mieć pośród osób z tytułem profesora lub stopniem doktora habilitowanego nie więcej niż jednego cudzoziemca, zatrudnionego co najmniej na okres 2 lat albo osobę, która została zatrudniona w uczelni w trybie określonym w art. 115 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. - Prawo o szkolnictwie wyższym.

C. Zostanie przedstawiona dokumentacja potwierdzająca spełnienie przez jednostkę organizacyjną prowadzącą dany kierunek powyższych wymagań, zawierająca:

- 1) jednoznacznie sformułowane oświadczenia nauczycieli akademickich zgłoszonych do minimum kadrowego, wyrażające zgodę na wliczenie ich do minimum kadrowego danego kierunku studiów i poziomu kształcenia oraz zawierające informację o ewentualnym stanowieniu minimum kadrowego w innych jednostkach lub na innych kierunkach studiów, ze wskazaniem jednostki, kierunku i poziomu kształcenia,
- 2) dyplomy potwierdzające uzyskane stopnie i tytuły naukowe lub w zakresie sztuki. W przypadku cudzoziemców – dokumenty potwierdzające równoważność stopni uzyskanych za granicą z odpowiednimi stopniami określonymi w ustawie z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. Nr 65, poz. 595 z późn. zm.),
- 3) chronologiczny wykaz dorobku naukowego lub artystycznego każdej osoby zaliczonej do minimum kadrowego, z wyraźnym wyodrębnieniem dorobku związanego z ocenianym kierunkiem studiów,
- 4) dokumenty potwierdzające posiadanie dorobku praktycznego, w przypadku osób ze stopniem doktora wchodzących w skład minimum kadrowego na studiach pierwszego stopnia na kierunkach *pielęgniarstwo i położnictwo*,
- 5) akty mianowania lub umowy o pracę osób wskazanych do minimum kadrowego, dokumentujące zatrudnienie co najmniej od początku roku akademickiego, w którym dokonywana jest ocena,
- 6) wykaz zajęć dydaktycznych (nazwa i rodzaj zajęć, liczba godzin), osobiście prowadzonych przez osoby wskazane do minimum kadrowego, odbywających się w roku akademickim, w którym dokonywana jest ocena,
- 7) informację o liczbie studentów danego kierunku, kształcących się w danej jednostce organizacyjnej w roku akademickim, w którym dokonywana jest ocena.

3. Skala ocen

Oceniając jakość kształcenia Komisja porównuje – stosując uprzednio ustalone kryteria – poziom kształcenia osiągnięty przez daną jednostkę organizacyjną z wymaganiami zdefiniowanymi w przepisach prawa, po czym uzyskane wyniki sytuuje na czterostopniowej skali ocen:

- ocena wyróżniająca – ocenę może otrzymać jednostka wyróżniająca się wysokim poziomem i wzorową organizacją prowadzonej działalności dydaktycznej i naukowej, dobrą bazą materialną, zakresem i charakterem współpracy międzynarodowej, wybitną kadrami o uznaniu krajowym i międzynarodowym oraz oferująca studentom udział w studiach i programach międzynarodowych, a także stwarzająca warunki do rozwoju ich aktywności naukowej. Ocena ta może zostać sformułowana po dokonaniu oceny wszystkich lub przeważającej części uczelni prowadzących dany kierunek. Kolejna ocena jest dokonywana po upływie 6 lat, o ile nie zaistnieją przesłanki do przeprowadzenia jej wcześniej.
- ocena pozytywna – stanowi punkt odniesienia dla formułowania pozostałych ocen i świadczy o spełnieniu wymagań kadrowych, programowych i organizacyjnych oraz dotyczących bazy materialnej, określonych przepisami prawa. W przypadku studiów magisterskich uwzględniany jest także poziom prowadzonych badań naukowych. Kolejna ocena dokonywana jest po upływie 6 lat, o ile nie zaistnieją przesłanki do wcześniejszego jej dokonania.
- ocena warunkowa – może być sformułowana, jeżeli ogólne warunki realizacji kształcenia rokują możliwość usunięcia występujących uchybień w czasie nie dłuższym niż rok. Uchwała Prezydium wskazuje te uchybienia oraz określa termin dokonania powtórnej oceny.
- ocena negatywna – może być wydana, jeżeli jednostka utworzyła kierunek lub specjalność zawodową z naruszeniem przepisów prawa, lub prowadzi kształcenie na poziomie znacznie niższym od niezbędnego minimum, co spowodowane jest w szczególności:
 - 1) brakiem wystarczającej kadry nauczycieli akademickich o odpowiednich kwalifikacjach merytorycznych i formalnych,
 - 2) prowadzeniem kształcenia wg planów studiów i programów nauczania niespełniających wymagań określonych w standardach nauczania, w związku z czym absolwent nie uzyskuje wiedzy i umiejętności istotnych oraz charakterystycznych dla danego kierunku studiów,
 - 3) nieokreśleniem zasad i kryteriów przygotowywania oraz oceny prac dyplomowych lub przyjęcie takich zasad i kryteriów, w wyniku których prace te nie odpowiadają podstawowym wymaganiom metodologicznym i merytorycznym oraz są niezwiązane tematycznie z danym kierunkiem studiów,
 - 4) niezapewnieniem należytych warunków materialnych - brak odpowiednich pracowni, laboratoriów, aparatury i zasobów bibliotecznych, itp.,
 - 5) nieprowadzeniem badań naukowych w zakresie i na poziomie uprawniającym do realizacji kształcenia na poziomie magisterskim.

Na posiedzeniu Prezydium Komisji, przewodniczący Komisji poddaje pod głosowanie propozycje ocen jakości kształcenia, poczynając od

oceny pozytywnej. W przypadku braku większości głosów za tą oceną w głosowaniu, zarządzane jest głosowanie w sprawie oceny warunkowej. Brak poparcia dla oceny pozytywnej lub warunkowej oznacza negatywną ocenę jakości kształcenia.

Ocena wyróżniająca może zostać sformułowana dopiero po dokonaniu oceny wszystkich lub przeważającej części jednostek organizacyjnych uczelni prowadzących dany kierunek studiów. W przypadku uzyskania oceny wyróżniającej lub pozytywnej, kolejną ocenę przeprowadza się po upływie 6 lat, o ile nie zaistnieją przesłanki do przeprowadzenia jej we wcześniejszym terminie. Natomiast w przypadku wydania oceny warunkowej uchwała Prezydium powinna wskazać uchybienia wymagające usunięcia oraz określać termin dokonania powtórnej oceny.

Skutki stosowanych ocen

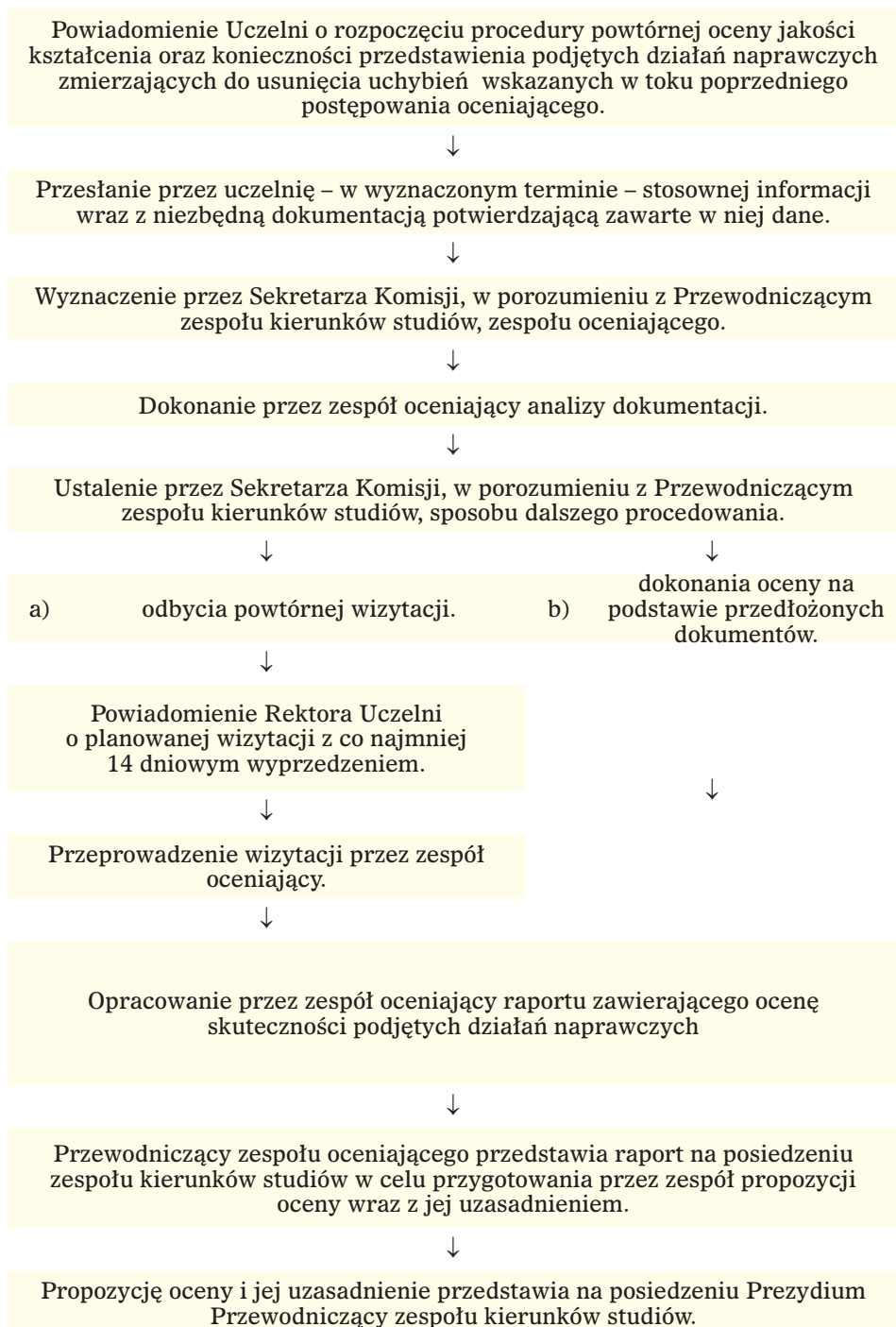
<p>Wyróżniająca Kolejna ocen jest dokonywana po upływie 6 lat, o ile nie zaistnieją przesłanki do przeprowadzenia jej wcześniej.</p>	<p>Pozytywna Kolejna ocen po upływie 6 lat, o ile nie zaistnieją przesłanki do wcześniejszego jej dokonania</p>	<p>Warunkowa Wskazuje uchybienia wymagające usunięcia wraz z określeniem terminu przeprowadzenia powtórnej wizytacji którym jest następny rok akademicki</p>	<p>Negatywna Cofnięcie lub zawieszenie uprawnień do prowadzenia studiów wyższych na danym kierunku</p>
---	--	---	---

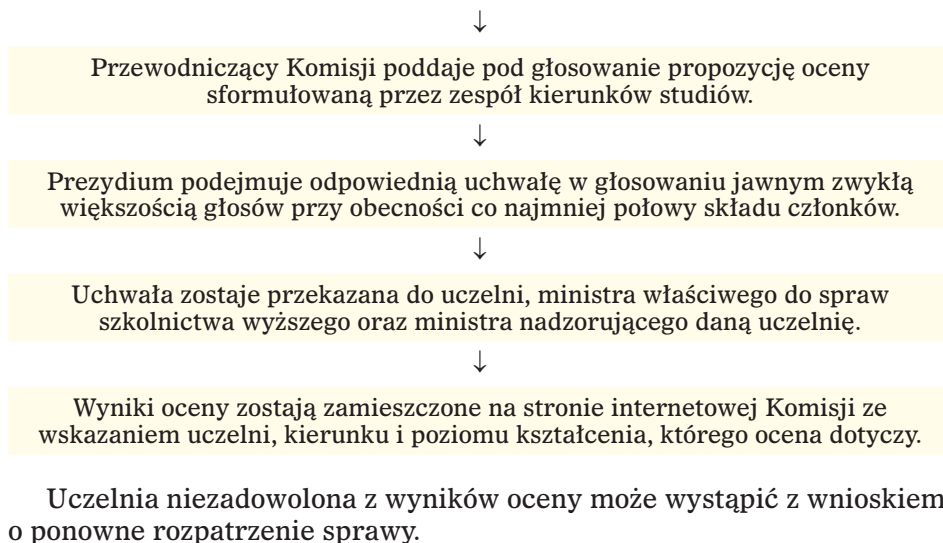
W przypadku otrzymania przez uczelnię publiczną oceny wyróżniającej minister, przyznając dotację z budżetu państwa na realizację ustawowych zadań związanych m.in. z kształceniem studentów, może przyznać uczelni dodatkowe środki na kształcenie studentów na określonych kierunkach studiów, makrokierunkach czy studiach międzykierunkowych.

Zgodnie z art. 95 ust. 1 ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym, ocena jakości kształcenia dokonywana przez Państwową Komisję Akredytacyjną również w odniesieniu do uczelni niepublicznych będzie mieć wpływ na wysokość otrzymywanych dotacji z budżetu państwa.

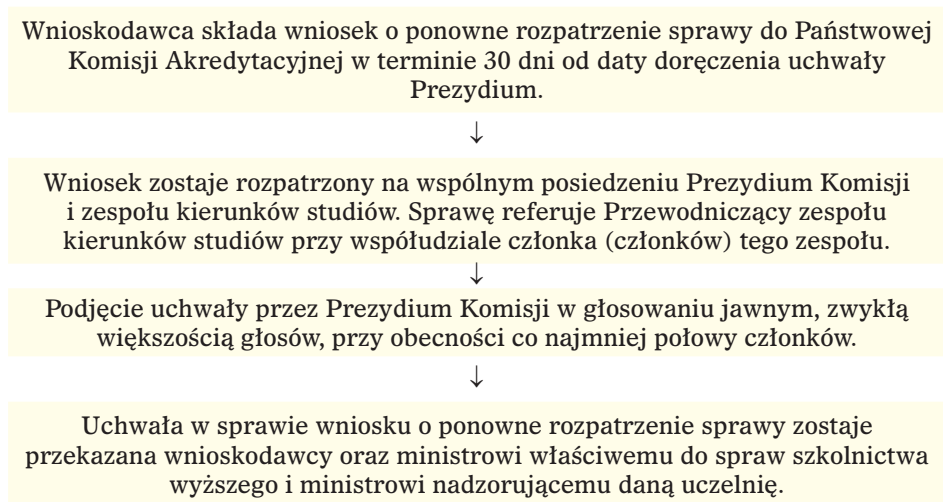
Natomiast w przypadku oceny negatywnej minister właściwy do spraw szkolnictwa wyższego, uwzględniając w szczególności rodzaj i zakres stwierdzonych naruszeń, cofa albo zawiesza uprawnienia do prowadzenia studiów na danym kierunku i określonym poziomie kształcenia. W okresie zawieszenia uprawnień zostają wstrzymane przyjęcia studentów na negatywnie oceniony kierunek i poziom kształcenia. Przywrócenie zawieszono uprawnienia następuje na zasadach i w trybie obowiązującym przy przyznawaniu uprawnień.

Schemat 3. Procedura powtórnej oceny jakości kształcenia w związku z oceną warunkową:

Schemat 4. Procedura postępowania Państwowej Komisji Akredytacyjnej w sprawie wniosku o ponowne rozpatrzenie sprawy:

4. Oceniane uczelnie

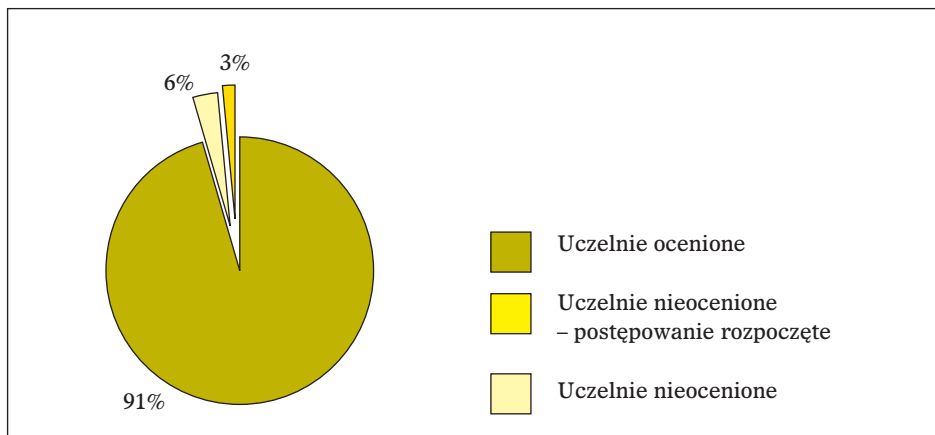
W latach 2002 -2007 Komisja dokonała oceny jakości kształcenia w 351 uczelniach.

W grupie 130 uczelni publicznych dotychczas nie dokonano oceny w 12 uczelniach, w tym:

- 10 uczelniach mających poprzednio status państwowych wyższych szkół zawodowych (w 2 rozpoczęte jest postępowanie oceniające) oraz

- 2 uczelniach służb publicznych (postępowanie oceniające zostało rozpoczęte).

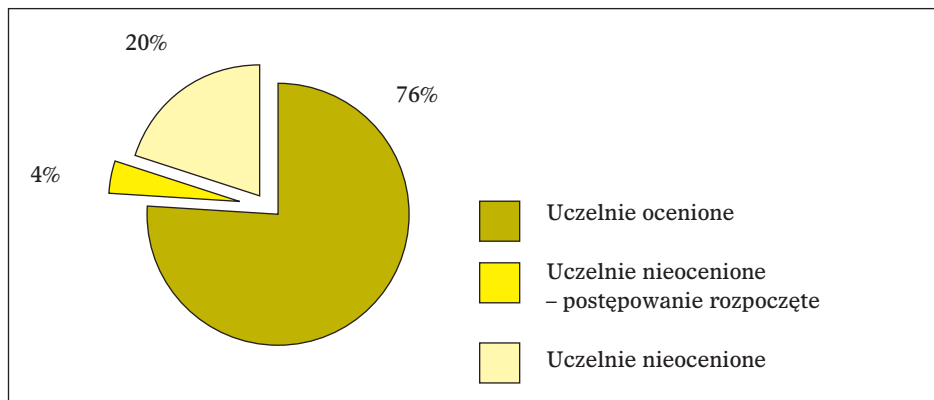
Wykres nr 1. Odsetek uczelni publicznych poddanych ocenie jakości kształcenia.

Natomiast spośród 306 uczelni niepublicznych (nie licząc 11 uczelni w trakcie likwidacji) ocenione zostało kształcenie prowadzone w 233 uczelniach, a w 13 kolejnych postępowanie oceniające zostało rozpoczęte.

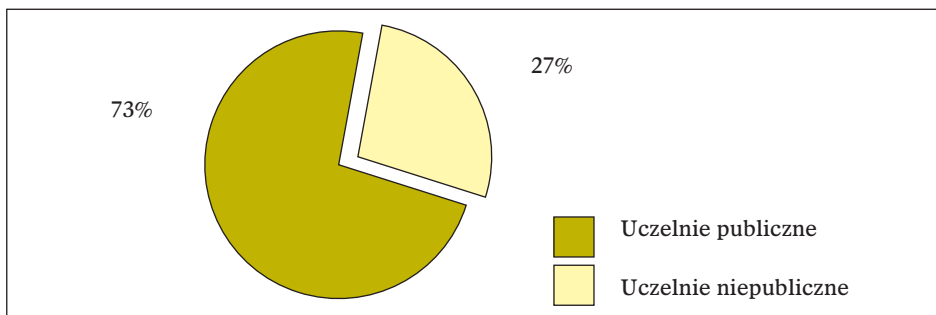
W przeważającej większości uczelni, w których nie były dokonywane oceny jakości kształcenia nie został jeszcze zakończony pełny cykl kształcenia, bowiem uczelnie te utworzone zostały w ostatnich trzech - czterech latach.

Wykres nr 2. Odsetek uczelni niepublicznych poddanych ocenie jakości kształcenia.

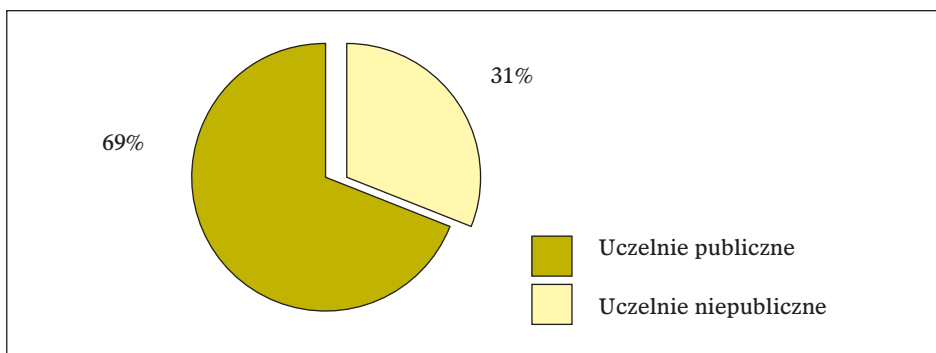

W latach 2002 – 2007, a więc w obu kadencjach Komisja sformułowała 2321 ocen, spośród których 1649 (ok. 71 %) dotyczyło uczelni publicznych i 672 (ok. 29 %) dotyczyło uczelni niepublicznych.

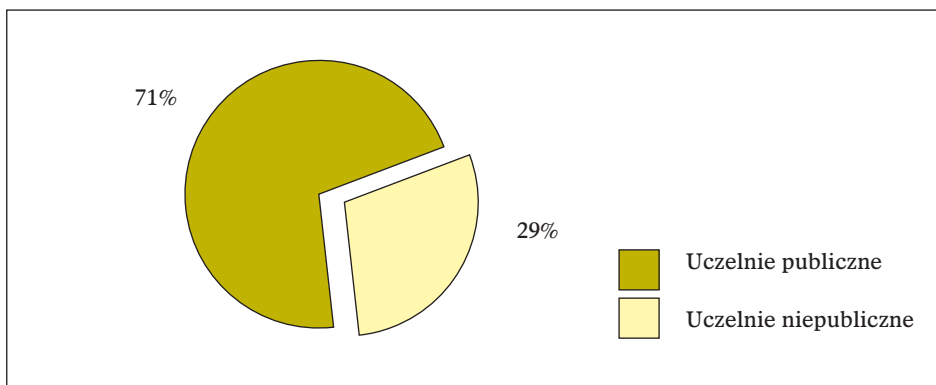
Wykres nr 3. Odsetek uczelni ocenionych w kadencji 2002-2004.

Wykres nr 4. Odsetek uczelni ocenionych w kadencji 2005-2007.

Wykres nr 5. Odsetek uczelni ocenionych w obu kadencjach.

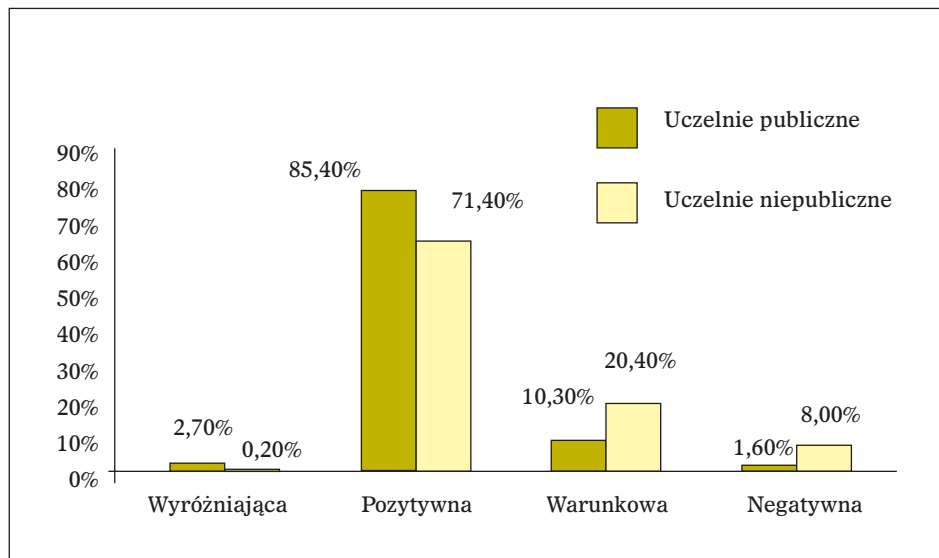
Wzajemne relacje liczby ocen w uczelniach publicznych i niepublicznych oraz relacje liczby studentów w uczelniach publicznych (ok. 70%) i niepublicznych (ok. 30%) są porównywalne. Zatem oba sektory szkolnictwa wyższego Komisja traktuje jednakowo, co oczywiście nie oznacza, iż również identyczny jest rozkład ocen.

W odniesieniu do uczelni publicznych Komisja sformułowała: 44 oceny wyróżniające, 1360 ocen pozytywnych, 213 ocen warunkowych i 32 oceny negatywne. Natomiast liczby ocen w uczelniach niepublicznych wynosiły odpowiednio: 2, 471, 145, 54.

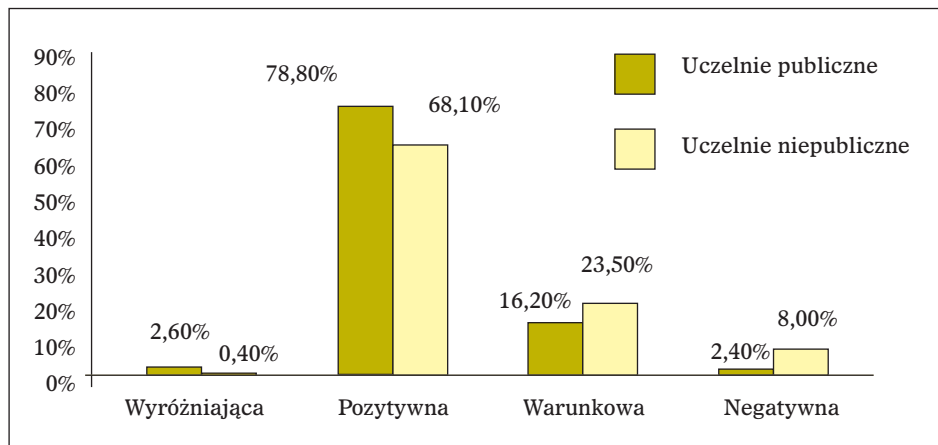
Tabela 6. Odsetek ocen wyróżniających, pozytywnych, warunkowych i negatywnych.

Ocena	Uczelnie publiczne		Uczelnie niepubliczne	
	I kadencja	II kadencja	I kadencja	II kadencja
Wyróżniająca	2,6 %	2,7 %	0,4 %	0,2 %
Pozytywna	78,8 %	85,4 %	68,1 %	71,4 %
Warunkowa	16,2 %	10,3 %	23,5 %	20,4 %
Negatywna	2,4 %	1,6 %	8,0 %	8,0 %

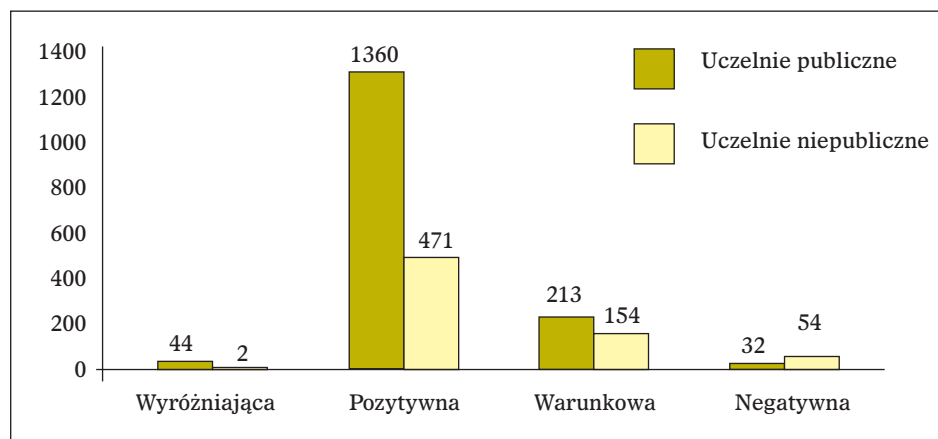
Wykres nr 6. Rozkład ocen w kadencji 2002–2004.

Wykres nr 7. Rozkład ocen w kadencji 2005–2007.

Wykres 8. Rozkład ocen w obu kadencjach.

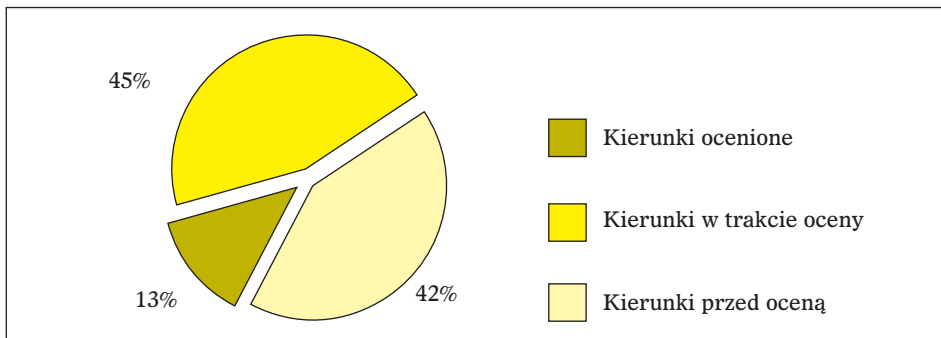
Powyższe dane wskazują, iż udział ocen pozytywnych zarówno w uczelniach publicznych i niepublicznych w ogólnej liczbie ocen sformułowanych w odniesieniu do tych grup uczelni jest dominujący (ok. 82% i 70%), a udział ocen warunkowych kształtuje się na poziomie 12,9% i 21,6%. Natomiast znaczne różnice występują w rozkładzie ocen „skrajnych” – wyróżniających i negatywnych, bowiem w uczelniach państwowych wskaźnik ocen wyróżniających jest dziewięciokrotnie wyższy (2,7% i 0,3%), a w przypadku ocen negatywnych – czterokrotnie niższy (1,9% i 8%) niż w uczelniach niepublicznych.

Porównanie rozkładu ocen w obu grupach uczelni w I i II kadencji wykazuje zmniejszenie w II kadencji udziału ocen warunkowych przy jednoczesnym wzroście udziału ocen pozytywnych, przy czym w uczelniach publicznych zmiana ta jest wyraźniejsza oraz niestety – tylko w uczelniach publicznych – zmniejszenie udziału ocen negatywnych.

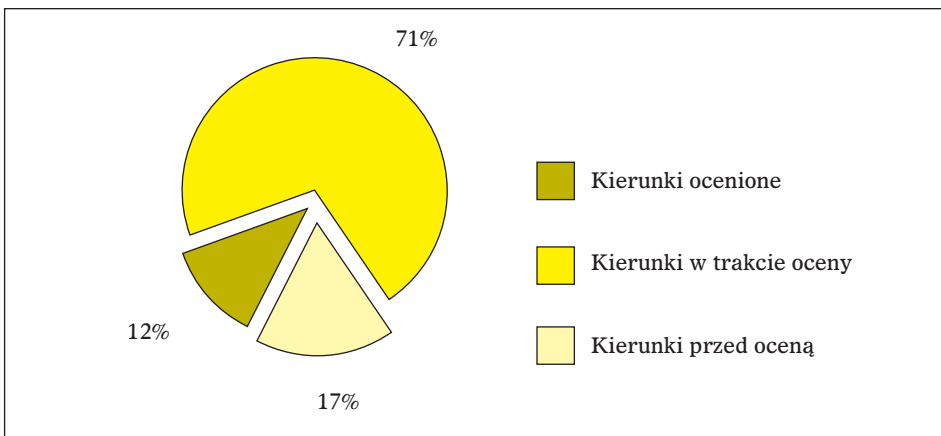
5. Oceniane kierunki studiów.

W pierwszej kadencji Prezydium Komisji wyznaczyło do oceny 62 kierunki studiów spośród 106 wówczas obowiązujących. W drugiej kadencji kontynuowana była ocena na 48 kierunkach studiów przy jednoczesnym wyznaczeniu do oceny 34 nowych /na 13 kierunkach studiów ocena została w pełni zakończona/. Jakość kształcenia nie była jeszcze badana na 12 nowych kierunkach studiów, tworzonych w uczelniach po dniu 1 października 2006 r., na których nie zakończony został jeszcze pełny cykl kształcenia oraz 11 istniejących w obu kadencjach, z tym że na 5 z nich postępowanie oceniające zostało wszczęte. Wśród kierunków jeszcze nie ocenionych są m. in. takie kierunki jak: *archeologia, wiedza o teatrze, organizacja produkcji filmowe i telewizyjnej, realizacja obrazu filmowego, telewizyjnego i fotografia, scenografia, taniec, prawo kanoniczne, lotnictwo i kosmonautyka*, z których każdy prowadzony jest zaledwie w kilku uczelniach.

Wykres 9. Ocena poszczególnych kierunków studiów w kadencji 2002–2004.

Wykres 10. Ocena poszczególnych kierunków studiów w kadencji 2005–2007.

Wykres 11. Ocena poszczególnych kierunków studiów w obu kadencjach.

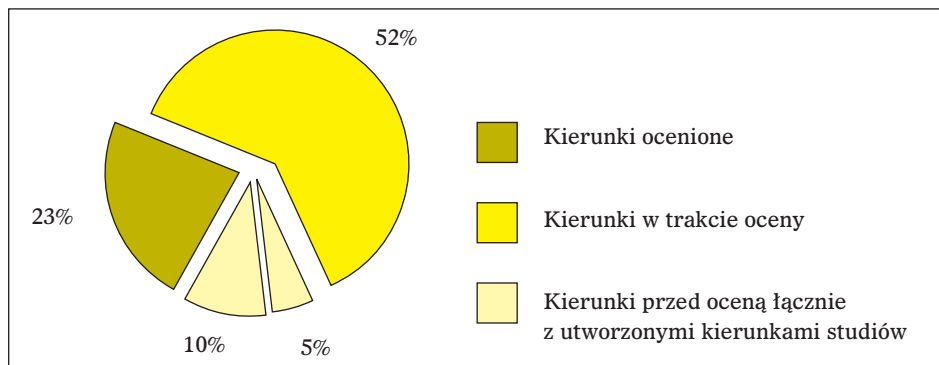

Tabela 7. Oceny jakości kształcenia sformułowane w latach 2002–2007 wg kierunków studiów.

Nazwa kierunku	Oceny									
	Kadencja 2002 - 2004					Kadencja 2005 - 2007				
	wyróżniające	Pozytywne	warunkowe	negatywne	Razem	wyróżniające	pozytywne	warunkowe	negatywne	Razem
Administracja	0	24	5	0	29	0	32	10	6	48
Aktorstwo	0	0	0	0	0	0	6	0	0	6
Analityka medyczna	0	0	0	0	0	0	10	0	0	10
Archeologia	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Architektura i urbanistyka	0	0	0	0	0	2	11	0	0	13
Architektura krajobrazu	0	0	0	0	0	0	7	1	0	8
Architektura wnętrz	0	1	0	0	1	0	8	0	1	9
Astronomia	0	5	0	0	5	1	0	0	0	1
Automatyka i robotyka	0	0	0	0	0	3	22	0	0	25
Bezpieczeństwo narodowe	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Bezpieczeństwo wewnętrzne	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Biologia	2	21	1	0	24	0	2	0	0	2
Biotechnologia	0	0	0	0	0	0	23	1	0	24

Budownictwo	2	20	5	0	27	0	3	0	0	3
Chemia	1	17	2	0	20	0	2	0	0	2
Dietetyka	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Dyrygentura	0	0	0	0	0	1	5	0	0	6
Dziennikarstwo i komunikacja społeczna	0	7	1	0	8	0	9	1	1	11
Edukacja artystyczna w zakresie sztuk plastycznych	1	14	2	0	17	0	2	0	0	2
Edukacja artystyczna w zakresie sztuki muzycznej	1	20	9	0	30	0	4	0	0	4
Edukacja techniczno- informatyczna	0	0	0	0	0	0	9	1	1	11
Ekonomia	0	3	7	1	11	1	103	44	3	151
Elektronika i telekomunikacja	0	0	0	0	0	0	14	0	0	14
Elektrotechnika	0	0	0	0	0	3	26	1	0	30
Energetyka	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Europeistyka	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Etnologia	0	7	2	1	10	0	0	0	0	0
Farmacja	0	0	0	0	0	0	8	0	0	8
Filologia	2	27	3	3	35	3	169	5	0	177
Filologia angielska ¹	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1
Filologia polska	0	37	2	2	41	0	12	6	2	20
Filozofia	0	0	0	0	0	0	7	0	0	7
Finanse i rachunkowość ²	0	2	1	0	3	0	11	4	2	17
Fizjoterapia	0	14	2	1	17	0	11	3	0	14
Fizyka	0	8	1	0	9	0	13	0	0	13
Fizyka techniczna	0	0	0	0	0	0	9	0	0	9
Geodezja i kartografia	0	5	0	0	5	0	1	0	0	1
Geografia	0	13	1	0	14	0	2	1	0	3
Geologia	0	5	0	0	5	0	0	0	0	0
Gospodarka przestrzenna	0	0	0	0	0	0	4	0	0	4
Górnictwo i geologia	0	6	0	0	6	0	0	0	0	0
Grafika	0	14	1	0	15	1	1	0	0	2
Historia	0	2	1	0	3	0	27	0	0	27

Historia sztuki	0	0	0	0	0	0	10	2	0	12
Informacja naukowa i bibliotekoznawstwo	0	0	0	0	0	1	8	0	1	10
Informatyka	3	41	5	1	50	0	37	13	12	62
Informatyka i ekonometria	0	0	0	0	0	2	28	2	0	32
Instrumentalistyka	0	5	0	0	5	0	7	1	0	8
Inżynieria bezpieczeństwa	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Inżynieria biomedyczna	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Inżynieria chemiczna i procesowa	1	6	0	0	7	0	0	0	0	0
Inżynieria materiałowa	0	7	0	0	7	2	8	0	0	10
Inżynieria środowiska	0	0	0	0	0	0	9	1	0	10
Jazz i muzyka estradowa	0	0	0	0	0	0	2	0	0	2
Kierunek lekarski	0	0	0	0	0	0	14	0	0	14
Kierunek lekarsko-dentystyczny	2	10	4	0	16	0	0	0	0	0
Kompozycja i teoria muzyki	0	0	0	0	0	0	8	0	0	8
Konserwacja i restauracja dzieł sztuki	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1
Kosmetologia	0	0	0	0	0	0	5	0	0	5
Kulturoznawstwo	0	0	0	0	0	0	2	0	0	2
Leśnictwo	0	4	3	0	7	0	1	0	0	1
Logistyka	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Lotnictwo i kosmonautyka	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Malarstwo	0	12	0	0	12	0	0	0	0	0
Matematyka	0	27	1	0	28	0	11	4	0	15
Mechanika i budowa maszyn	0	0	0	0	0	0	44	5	0	49
Mechatronika	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Metalurgia	0	4	1	0	5	0	1	0	0	1
Metody ilościowe w ekonomii i systemy informacyjne ³	0	0	0	0	0	1	1	0	0	2

Muzykologia	0	0	0	0	0	0	3	0	0	3
Nauki o rodzinie	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Nawigacja	0	2	0	0	2	0	0	0	0	0
Oceanografia	1	1	0	0	2	0	0	0	0	0
Oceanotechnika	0	2	0	0	2	0	0	0	0	0
Ochrona dóbr kultury	0	1	0	0	1	0	1	0	0	1
Ochrona środowiska	0	44	32	2	78	0	11	2	0	13
Ogrodnictwo	0	4	1	0	5	0	6	2	0	8
Organizacja produkcji filmowej i telewizyjnej	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Papiernictwo i poligrafia	0	1	0	0	1	0	0	0	0	0
Pedagogika	0	26	14	3	43	0	53	8	1	62
Pedagogika specjalna	0	2	0	0	2	0	2	0	0	2
Pielęgniarstwo	0	12	0	0	12	0	17	5	0	22
Polityka społeczna	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Politologia	0	11	4	2	17	0	42	4	3	49
Położnictwo	0	0	0	0	0	0	3	0	0	3
Praca socjalna	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Prawo	0	0	1	1	2	0	2	1	0	3
Prawo kanoniczne	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Psychologia	0	15	1	1	17	1	0	0	0	1
Ratownictwo medyczne	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Realizacja obrazu filmowego, telewizyjnego i fotografia	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Reżyseria	0	0	0	0	0	0	2	0	0	2
Reżyseria dźwięku	0	0	0	0	0	0	1	0	0	1
Rolnictwo	0	6	2	1	9	0	10	5	0	15
Rybnictwo	0	2	0	0	2	0	0	0	0	0
Rzeźba	0	0	0	0	0	1	5	0	0	6
Scenografia	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Socjologia	0	7	1	1	9	0	25	4	2	31
Sport	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Stosunki międzynarodowe	0	1	0	0	1	0	11	0	1	12
Taniec	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Technika rolnicza i leśna	0	2	2	0	4	0	10	4	0	14
techniki dentystyczne	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Technologia chemiczna	2	15	0	0	17	0	0	0	0	0
Technologia drewna	0	3	1	0	4	0	1	1	0	2
Technologia żywności i żywienie człowieka	0	5	3	0	8	0	5	0	0	5
Teologia	0	5	0	1	6	0	4	0	0	4
Towaroznawstwo	0	0	0	0	0	0	4	0	0	4
Transport	0	11	4		15	0	2	0	0	2
Turystyka i rekreacja	0	18	0	1	19	0	12	8	4	24
Weterynaria	1	4	0	0	5	0	0	0	0	0
Wiedza o teatrze	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Włókiennictwo	0	2	0	0	2	0	0	0	0	0
Wokalistyka	0	0	0	0	0	1	9	0	0	10
Wychowanie fizyczne	0	21	4	3	28	0	3	2	0	5
Wzornictwo	0	0	0	0	0	1	11	1	1	14
Zarządzanie ⁴	1	111	43	13	168	0	41	17	5	63
Zarządzanie i inżynieria produkcji	0	7	0	0	7	0	15	7	0	22
Zdrowie publiczne	0	8	1	0	9	0	3	1	2	6
Zootechnika	0	7	4	0	11	0	4	1	0	5
Razem	20	744	178	38	980	26	1087	180	48	1341

Zatem w I i II kadencji Komisja oceniała kształcenie na 95 kierunkach studiów. Ocena niektórych z nich wymagała przeprowadzenia kilkudziesięciu a nawet kilkuset wizytacji. Do tych kierunków należą:

zarządzanie – 231 ocen,
filologia – 212 ocen,
ekonomia – 162 ocen,
informatyka – 112 ocen,
pedagogika – 105 ocen,
ochrona środowiska – 91 ocen,
administracja – 77 ocen,
politologia – 66 ocen,
filologia polska – 61 ocen.

W odniesieniu do wymienionych kierunków studiów sformułowano łącznie 1117 ocen, co stanowi ponad 48% ogólnej liczby ocen.

Spośród 95 ocenianych kierunków w odniesieniu do 38 kierunków (40%) sformułowano wyłącznie oceny wyróżniające i pozytywne. W grupie tej

wyróżniają się kierunki medyczne, bowiem ponad 83% ocenionych w tej grupie jednostek otrzymało wyłącznie oceny wyróżniające i pozytywne, artystyczne – ok. 65% i techniczne ok. 57%. Kształcenie na tych kierunkach studiów prowadzone jest w uczelniach publicznych, o długich tradycjach w kształceniu określonych specjalistów, dysponujących kadrami wybitnych uczonych i dydaktyków oraz odpowiednią bazą materialną co jest niezmiernie ważne, bowiem w przeważającej większości są to kierunki o dużej kosztowności, wymagające bardzo dobrego wyposażenia laboratoryjnego bądź warsztatowego.

Natomiast relatywnie najwięcej ocen warunkowych i negatywnych sformułowała Komisja w wyniku oceny jakości kształcenia na takich kierunkach, jak: *ochrona środowiska* (ok. 37% łącznej liczby ocen na tym kierunku), *ekonomia* (ok. 31%), *administracja* (ok. 27%), *zarządzanie* (ok. 26%) oraz *informatyka* (20%).

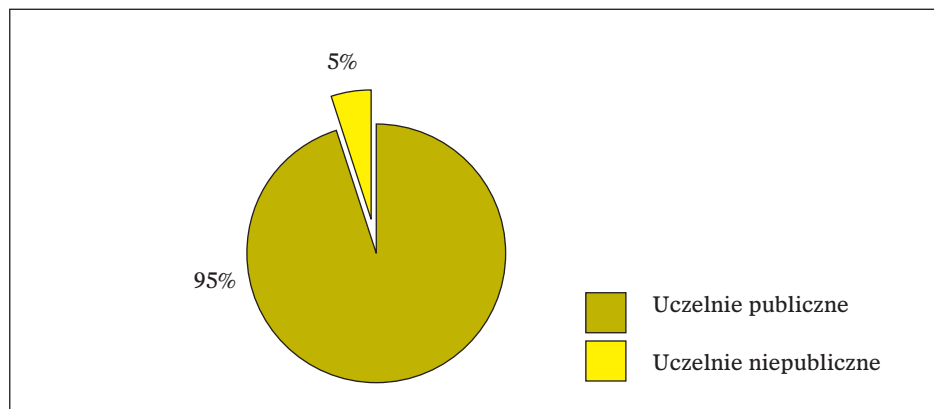
Są to kierunki cieszące się dużą popularnością na rynku edukacyjnym i część uczelni dostosowując swoją ofertę do potrzeb rynku nie przygotowała jej na takim poziomie, który umożliwiłaby im na funkcjonowanie na tym rynku z powodzeniem. Były to decyzje przedwczesne, a wiele z nich zostało podjętych przed 2002 r. /nie były więc oceniane przez Komisję/ co potwierdza potrzebę starannej i wszechstronnej analizy wszystkich czynników mających wpływ na jakość kształcenia przed utworzeniem w uczelni nowego kierunku studiów. Spełnienie stosownych wymagań na co najmniej minimalnym poziomie powinno stanowić bezwzględny warunek wyrażenia zgody na uruchomienie kształcenia.

6. Analiza wydanych ocen.

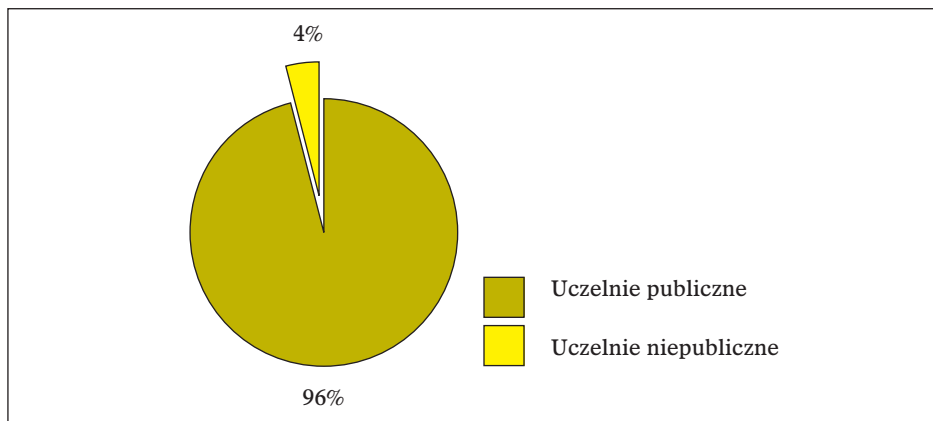
6.1. Oceny wyróżniające

W drugiej kadencji Państwowa Komisja Akredytacyjna sformułowała 26 ocen wyróżniających.

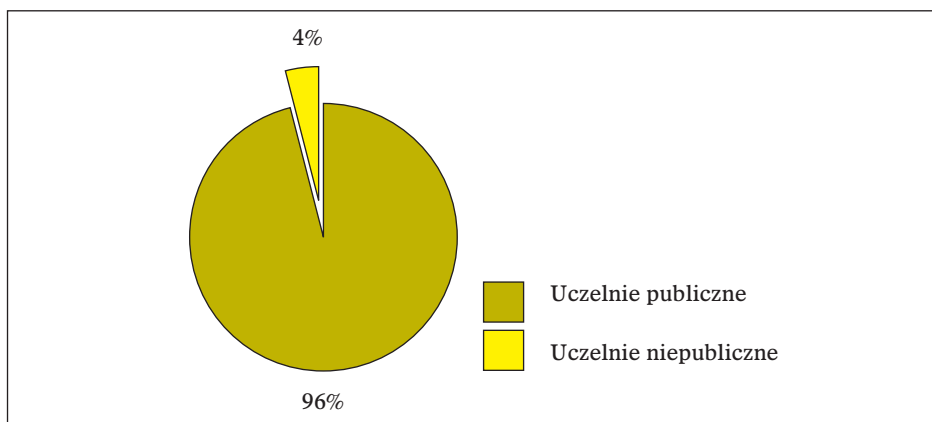
Wykres nr 12. Oceny wyróżniające sformułowane w kadencji 2002-2004.

Wykres nr 13. Oceny wyróżniające sformułowane w kadencji 2005-2007.

Wykres nr 14. Oceny wyróżniające sformułowane w obu kadencjach.

Porównując liczbę ocen wyróżniających przyznanych w I i II kadencji można stwierdzić, iż utrzymuje się ona na zbliżonym poziomie. Komisja – jak wcześniej wspomniano – przyznanie ocen wyróżniających rozważa dopiero po zakończeniu ocen we wszystkich lub w przeważającej większości uczelni prowadzących dany kierunek studiów.

Dlatego też oceny wyróżniające na ogół przyznawane są w ostatnim roku kadencji.

Przyznanie ocen wyróżniających uzasadnia spełnienie wymagań w stopniu znacznie przekraczającym obowiązujące standardy prowadzenia studiów na ocenianym kierunku tj.:

- realizowany program stanowi oryginalną ofertę dydaktyczną znacznie rozszerzającą obowiązujące standardy kształcenia, o bardzo dobrze określonych specjalnościach, w pełni korespondujących z potrzebami rynku pracy i ułatwiających mobilność absolwentów,
- osiągnęto wyróżniające efekty kształcenia poprzez bardzo dobrą

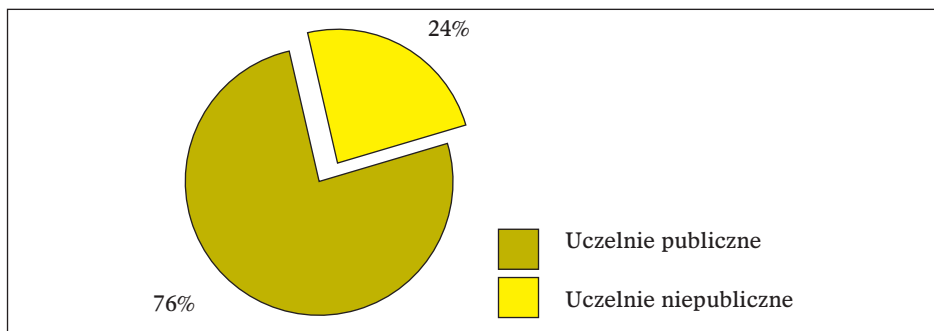
organizację i umiędzynarodowienie procesu dydaktycznego i procesu dyplomowania. Wysoki poziom prac dyplomowych potwierdzały liczne wyróżnienia na ogólnokrajowych konkursach, a pozyskana wiedza i umiejętności umożliwiały ubieganie się o studia doktoranckie w najlepszych uczelniach w kraju i za granicą,

- studenci włączani byli do prowadzonych w uczelni prac badawczych, wykazywali się aktywną działalnością w kołach naukowych i udziałem w licznych krajowych i międzynarodowych konferencjach i warsztatach,
- prowadzone badania naukowe zorientowane były w dużej mierze na proces dydaktyczny, realizowano je w ramach krajowych i zagranicznych grantów a ich wyniki publikowane były w renomowanych wydawnictwach,
- liczna i wysokokwalifikowana kadra nauczycieli akademickich legitymujących się znacznymi osiągnięciami naukowymi, potwierdzonymi członkostwem w prestiżowych krajowych i międzynarodowych organizacjach naukowych, prowadzeniem wykładów w wielu ośrodkach zagranicznych oraz udziałem w międzynarodowych zespołach badawczych,
- współpraca międzynarodowa przejawiała się w licznych i wielostronnych kontaktach naukowych i dydaktycznych z wieloma ośrodkami akademickimi oraz bogatej ofercie wymiany studentów,
- wewnętrzny system zapewnienia jakości kształcenia oparty o ankiety studenckie i hospitacje zajęć prowadzonych przez doświadczonych nauczycieli akademickich był profesjonalnie zorganizowany,
- baza materialna umożliwiała prowadzenie zajęć dydaktycznych i badań naukowych na wysokim poziomie.

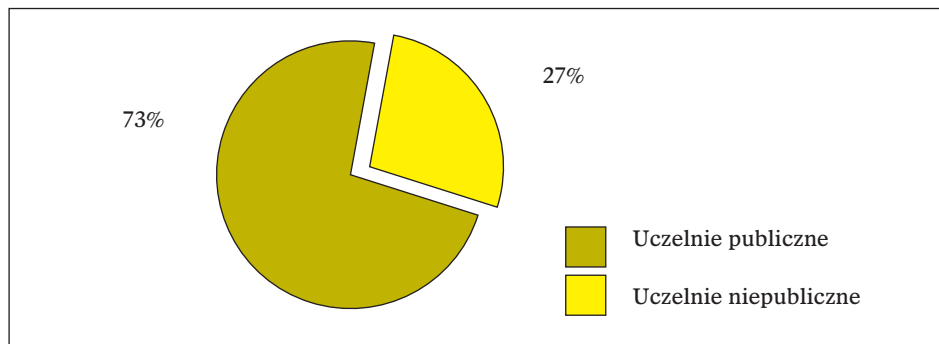
6.2. Oceny pozytywne

Największą liczbę ocen podejmowanych przez Państwową Komisję Akredytacyjną w II kadencji, podobnie jak w I, stanowiły oceny pozytywne. Komisja podjęła 1087 ocen pozytywnych, w tym 940 w wyniku pierwszej wizytacji i 147 w wyniku powtórnej wizytacji, po wcześniejszej ocenie warunkowej.

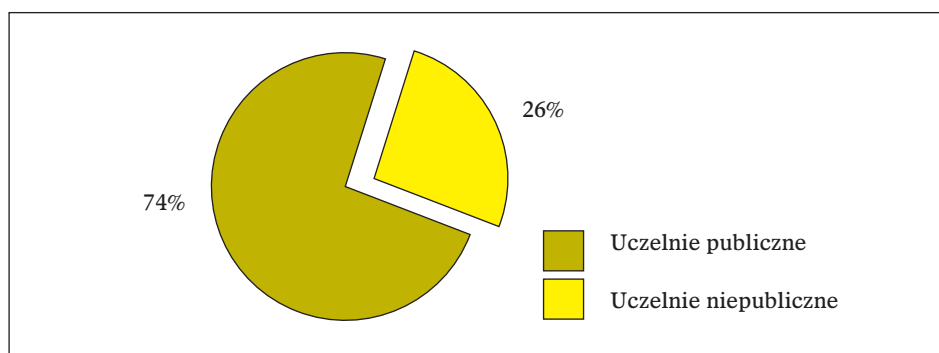
Wykres 15. Oceny pozytywne sformułowane w kadencji 2002-2004.

Wykres 16. Oceny pozytywne sformułowane w kadencji 2005-2007.

Wykres 17. Oceny pozytywne sformułowane w obu kadencjach.

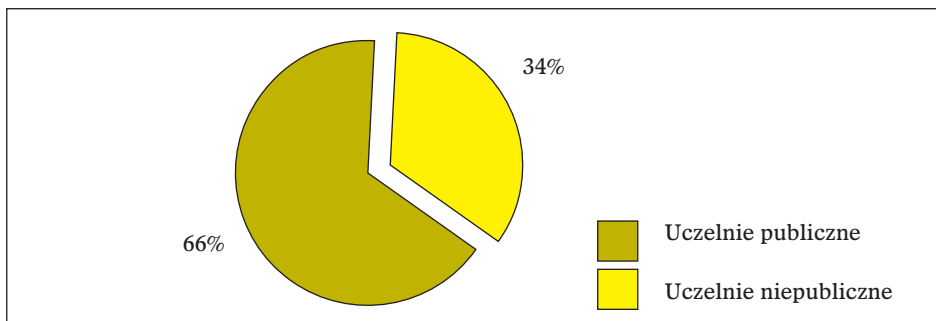

Komisja uznając, iż wśród czynników wpływających na jakość kształcenia istotną rolę odgrywa jakość kadry prowadzącej zajęcia dydaktyczne, realizowane programy kształcenia, materialne warunki kształcenia, w tym baza lokalowa, wyposażenie sal dydaktycznych i laboratoriów oraz biblioteki, a także prowadzona działalność naukowo-badawcza uzależnia przyznanie oceny pozytywnej od spełnienia wymagań, w tym zdefiniowanych w przepisach prawa na poziomie gwarantującym właściwą jakość świadczonej powinności edukacyjnej. Warunkiem otrzymania oceny pozytywnej jest również prawidłowa organizacja procesu dydaktycznego, właściwie określone kryteria doboru kandydatów na studia, prowadzenie współpracy naukowo-dydaktycznej z ośrodkami naukowo-dydaktycznymi w kraju i za granicą, monitorowanie jakości prowadzonego kształcenia oraz sprawne zarządzanie. Formułując oceny pozytywne Komisja zwracała szczególną uwagę na zgodność koncepcji kształcenia, treści programowych, metod dydaktycznych z deklarowaną strukturą kwalifikacji absolwenta oraz na efekty kształcenia uzyskiwane na ocenianym kierunku, sposób ich pomiaru i analizy przez uczelnię.

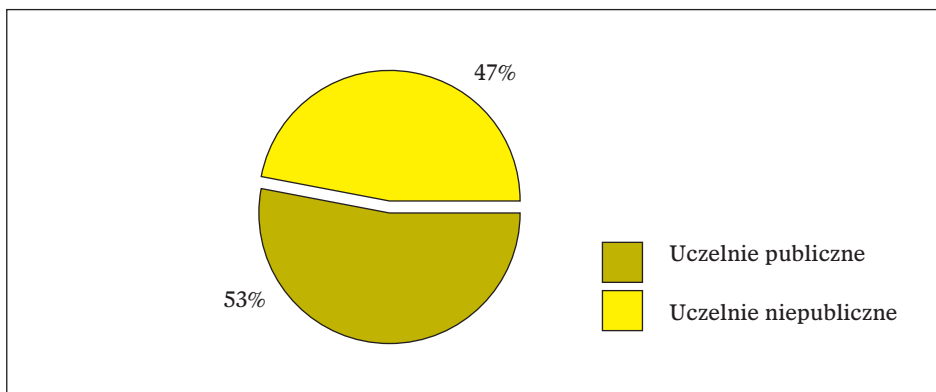
6.3. Oceny warunkowe

Komisja w II kadencji podjęła 180 ocen warunkowych, w tym 168 w wyniku pierwszej wizytacji i 12 w wyniku powtórnej oceny. W toku powtórnej oceny jakości kształcenia Komisja ustala w jaki sposób zgłoszone uprzednio uwagi wykorzystano w bieżącej praktyce zarządzania uczelnią i realizacji procesu dydaktycznego oraz czy wyeliminowano słabe strony uczelni usuwając wskazane nieprawidłowości.

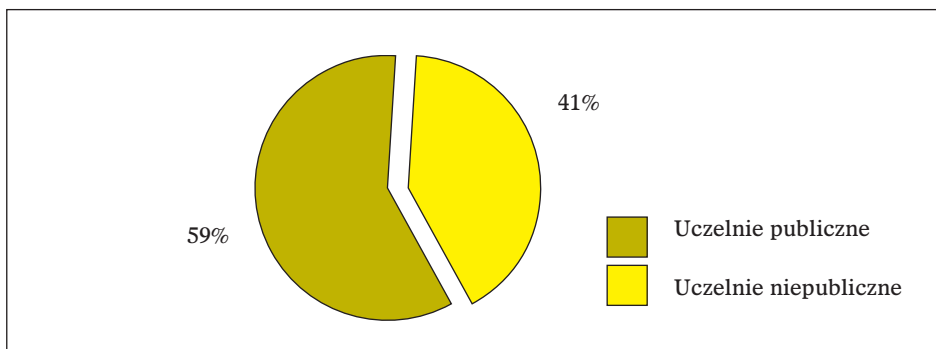
Wykres nr 18. Oceny warunkowe sformułowane w kadencji 2002–2004.

Wykres nr 19. Oceny warunkowe sformułowane w kadencji 2005–2007.

Wykres nr 20. Oceny warunkowe sformułowane w obu kadencjach.

Porównując przyczyny wydania ocen warunkowych w I i II kadencji Komisji, należy zaznaczyć, iż przede wszystkim uzasadniały je zastrzeżenia dotyczące realizowanych planów studiów i programów nauczania oraz kwalifikacji nauczycieli akademickich, zwłaszcza zaliczonych przez uczelnię do minimum kadrowego. Powyższe zastrzeżenia zostały sformułowane odpowiednio w 71% uchwał dotyczących ocen podjętych w uczelniach publicznych i 64% uchwał dotyczących ocen podjętych w uczelniach niepublicznych.

W odniesieniu do planów studiów i programów nauczania Państwowa Komisja Akredytacyjna najczęściej kwestionowała prowadzenie specjalności w niewielkim stopniu związanych z danym kierunkiem studiów, zwracała uwagę na niewłaściwą sekwencję przedmiotów, zaniżoną w stosunku do standardu kształcenia liczbę godzin przeznaczoną na realizację treści kształcenia lub ich brak w programach nauczania określonych przedmiotów czy też zawarcie w programach nauczania treści, których realizacja na ocenianym poziomie kształcenia była niewłaściwa. Zastrzeżenia budziła także koncepcja kształcenia i sylwetka absolwenta zarówno w kontekście uregulowań zawartych w standardach kształcenia, jak i przyjętych w uczelni planów studiów i programów nauczania oraz brak, bądź niewłaściwie opracowany system punktów ECTS. W odpowiedziach na raporty zespołów oceniających, zawierające uwagi odnoszące się do niespełnienia wymagań wynikających ze standardów kształcenia właściwych dla danego kierunku studiów niejednokrotnie podkreślano, iż realizowane w uczelni plany studiów i programy nauczania mają charakter autorski i inicjują nowe rozwiązania w zakresie kształcenia określonych specjalistów. Komisja ceni działania promujące innowacyjność procesu dydaktycznego, jednak powinny być one zgodne z obowiązującym prawem.

Podstawowe jednostki organizacyjne uniwersytetów oraz uniwersytetów technicznych, jeżeli posiadają uprawnienia do nadawania stopnia naukowego doktora habilitowanego w zakresie odpowiadającym danemu kierunkowi studiów mogą realizować kształcenie na podstawie standardu innego niż ustalony dla tego kierunku w przepisach powszechnie obowiązujących. Standard ten określa minister właściwy do spraw szkolnictwa wyższego na wniosek Rady Głównej Szkolnictwa Wyższego. Natomiast podstawowe jednostki organizacyjne uczelni posiadających co najmniej cztery uprawnienia do nadawania stopnia doktora, a w przypadku uczelni artystycznej dwa takie uprawnienia mogą, za zgodą ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego wydaną po zasięgnięciu opinii Rady Głównej, prowadzić studia na kierunku innym niż określony w stosownym rozporządzeniu. W ustawie stworzone zostały również możliwości prawne prowadzenia kształcenia w ramach makrokierunków i studiów międzykierunkowych.

Większość zastrzeżeń odnoszących się do kwalifikacji nauczycieli akademickich angażowanych do prowadzenia zajęć dydaktycznych dotyczyło rozbieżności między reprezentowaną przez nich specjalnością naukową a tematyką prowadzonych zajęć. Zwracano również uwagę na niewystarczający udział w prowadzeniu kształcenia osób zaliczonych do minimum kadrowego, zwłaszcza pracowników samodzielnych oraz cudzoziemców.

Kolejnym ważnym problemem nadal była niestabilność minimum kadrowego przejawiająca się w częstej rotacji nauczycieli akademickich, utrudniającej realizację przyjętej koncepcji kształcenia i niekorzystnie wpływającej na jego jakość. Zdarzały się także przypadki przekroczenia norm ustawowych określających dopuszczalną liczbę godzin prowadzonych zajęć dydaktycznych, bądź też zbyt małego udziału nauczycieli akademickich tworzących minimum kadrowe w procesie kształcenia. Zjawiska te często stanowiły przyczynę zachwiania proporcji liczby nauczycieli akademickich stanowiących minimum kadrowe do liczby studentów, co zdaniem Komisji obniżało jakość prowadzonego kształcenia.

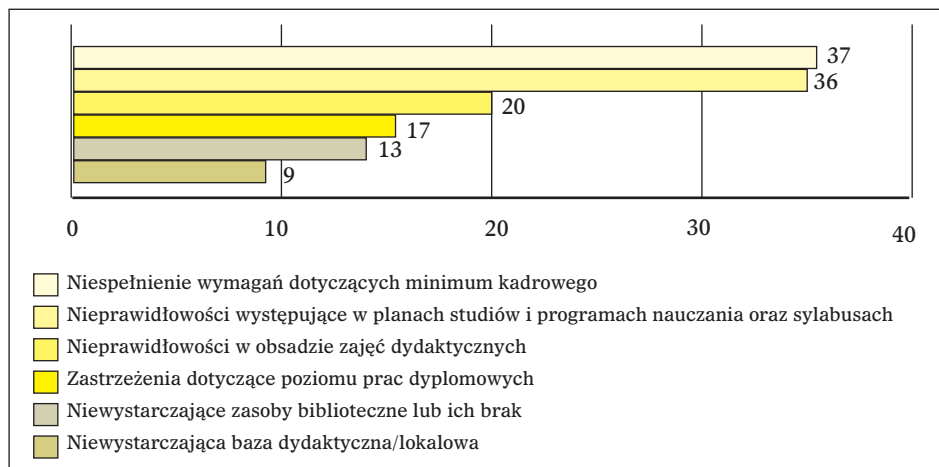
W uzasadnieniach podejmowanych ocen podkreślano także niski poziom merytoryczny, metodologiczny i formalny niektórych prac dyplomowych. W pracach przeważały opisy zjawisk, bez sformułowanego wyraźnego problemu i celu badawczego, z pominięciem lub znikomym wykorzystaniem własnych badań empirycznych. Zastrzeżenia budziły także forma i treść egzaminów dyplomowych, a zwłaszcza pytania egzaminacyjne zawężone do podstawowych wiadomości.

Podkreślano także niewystarczające wyposażenie pracowni i laboratoriów w aparaturę odpowiednią do prowadzenia ćwiczeń, a także organizowanie zajęć praktycznych w pracowniach wielofunkcyjnych nie pozwalających na właściwą realizację programu dydaktycznego.

Ponadto zwracano uwagę na niewystarczające zasoby biblioteczne obejmujące niewielką liczbę egzemplarzy książek i skryptów, w dodatku często przestarzałych, brak czasopism, ograniczoną dostępność do zbiorów a nawet brak możliwości podłączenia do sieci Internet. Zdarzały się także przypadki prowadzenia zajęć w zbyt dużych 4–6 godzinnych blokach, czy zwolnienia studentów z obowiązku odbycia praktyk na podstawie praktyk zaliczonych w trakcie odbywania nauki w szkole średniej.

Zastrzeżenia budził również sposób realizacji obowiązujących w uczelniach wewnętrznych procedur oceny jakości kształcenia.

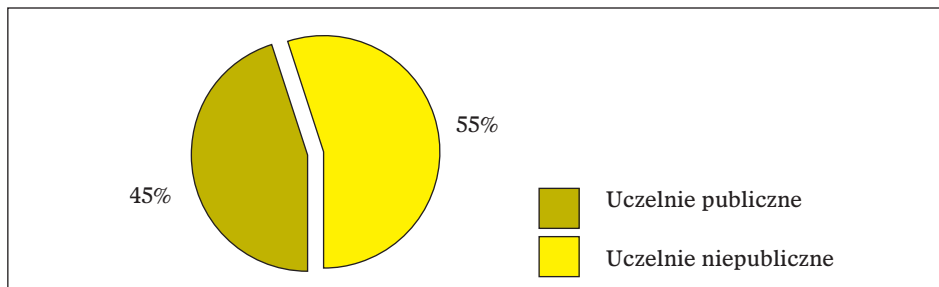
Wykres 21. Najczęściej występujące przyczyny ocen warunkowych.

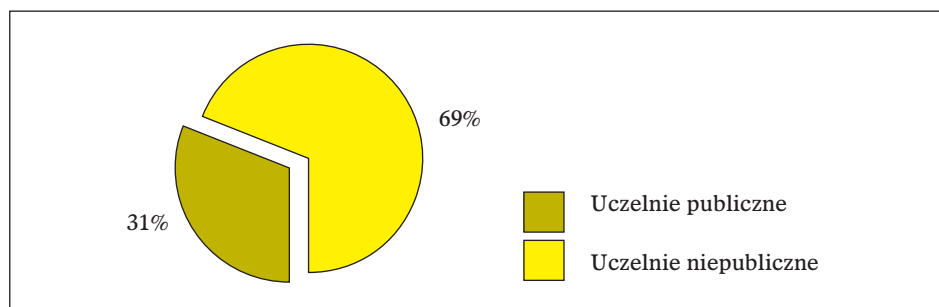
6.4. Oceny negatywne

W II kadencji Państwowa Komisja Akredytacyjna podjęła uchwały formułujące 48 ocen negatywnych, w tym 37 w wyniku pierwszej wizytacji i 11 w wyniku powtórnej wizytacji.

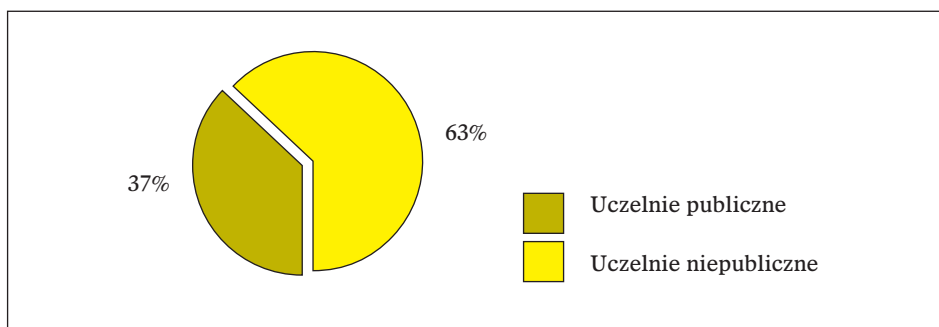
Wykres 21. Oceny negatywne sformułowane w kadencji 2002-2004.

Wykres 22. Oceny negatywne sformułowane w kadencji 2005-2007.

Wykres 23. Oceny negatywne sformułowane w obu kadencjach.

Zgodnie ze stosowanymi przez Państwową Komisję Akredytacyjną kryteriami, negatywne oceny jakości kształcenia zostały sformułowane w odniesieniu do jednostek, które utworzyły kierunek z naruszeniem prawa lub prowadziły kształcenie na poziomie znacznie niższym od niezbędnego minimum, a wysoki stopień stwierdzonych nieprawidłowości oraz zakres

i charakter niezbędnych działań naprawczych uniemożliwiały sformułowanie ocen warunkowych.

Wielokrotnie powtarzającą się przyczyną formułowania ocen negatywnych był brak wystarczającej kadry nauczycieli akademickich posiadających odpowiednie kwalifikacje merytoryczne i formalne. W wielu przypadkach specjalności naukowe kadry zaliczonej przez uczelnie do minimum kadrowego nie były związane z ocenianym kierunkiem studiów, zdarzały się także przypadki zaliczenia do minimum osób prowadzących zajęcia na podstawie umowy o dzieło.

W uzasadnieniach negatywnych ocen podnoszono również niedostateczne zaangażowanie samodzielnych pracowników w działalność dydaktyczną, niejednokrotnie ograniczoną do prowadzenia prac dyplomowych, przejściowych i seminariów dyplomowych, jak również zbyt dużą liczbę studentów w stosunku do liczby nauczycieli akademickich zaliczonych do minimum kadrowego. Za naganne Komisja uznała także przyjęcie przez uczelnie zasady prowadzenia wykładów z przedmiotów podstawowych lub kierunkowych przez nauczycieli akademickich z tytułem zawodowym magistra, którzy niejednokrotnie nie posiadali kompetencji do prowadzenia danego przedmiotu.

Wśród podstawowych mankamentów ocenianego kształcenia wskazywano także istotne rozbieżności między realizowanymi w uczelni planami studiów i programami nauczania a obowiązującymi standardami nauczania. Część przedmiotów wymaganych w standardach nauczania nie była realizowana, bądź też sylabusy przedmiotów nie obejmowały wszystkich wymaganych treści. Realizowane programy nauczania były nieuporządkowane pod względem merytorycznym i organizacyjnym. Uczelnie, zmniejszając sumaryczną liczbę godzin na studiach niestacjonarnych do 60% liczby godzin na studiach stacjonarnych, nie uwzględniały ograniczeń związanych z koniecznością zachowania określonych treści programowych oraz liczby godzin zajęć dydaktycznych przeznaczonych na realizację przedmiotów wymienionych w standardach nauczania ocenianego kierunku. W niektórych przypadkach plan studiów nie obejmował całego cyklu kształcenia, co skutkowało brakiem możliwości monitorowania prawidłowej sekwencji przedmiotów, proporcji obciążeń godzinowych w poszczególnych semestrach oraz łącznego wymiaru godzin zajęć dydaktycznych. Zwracano uwagę na istniejące rażące rozbieżności, także w wymiarze godzin zajęć, pomiędzy przedstawionymi planami i programami nauczania, a przedmiotami zamieszczonymi w indeksach.

Kwestionowano sposób realizacji zajęć praktycznych w bardzo dużych grupach obejmujących wszystkich studentów danego roku, organizację zajęć na studiach niestacjonarnych, prowadzonych w blokach 4, a nawet 6-godzinnych, często powiększonych o ćwiczenia z tego samego przedmiotu, jak również brak merytorycznego powiązania treści wykładów z poszczególnymi przedmiotami. Ta że sylwetka absolwenta formułowana była niewłaściwie, a kwalifikacje które powinien on nabyć w trakcie

nauczania nie były spójne z jej opisem. Wskazanim nieprawidłowościom towarzyszyła niewystarczająca weryfikacja wiedzy studentów, ponieważ zbyt duża liczba przedmiotów kończyła się jedynie zaliczeniem bez oceny.

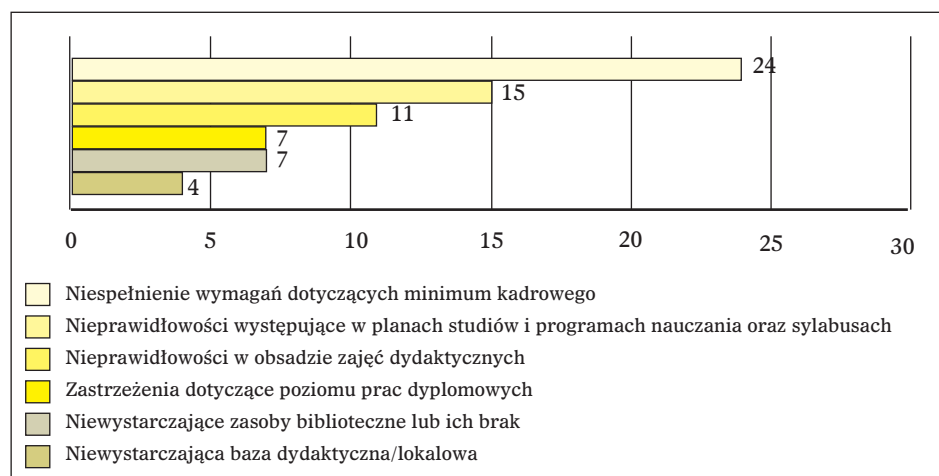
W uzasadnieniach formułowanych ocen Komisja odnosiła się także do poziomu prac dyplomowych, zgodności ich tematyki z kanonem wiedzy właściwym dla realizowanego kierunku studiów oraz wartości metodologicznej, a także trafności formułowanych ocen. Niespełnienie podstawowych standardów w tym zakresie stanowiło częstą przyczynę formułowania ocen negatywnych.

Kolejnymi argumentami uzasadniającymi przyznanie ocen negatywnych były nieprawidłowości związane z funkcjonowaniem systemu biblioteczno-informacyjnego, wyposażeniem pracowni, laboratoriów oraz bazy sportowo-rekreacyjnej. Zasoby biblioteczne uczelni w niewielkim stopniu związane były z danym kierunkiem studiów, przeważał księgozbiór przestarzały, nie zawierający aktualnej literatury podstawowej i uzupełniającej. Podkreślano brak wydzielonej czytelni. Wizytowane laboratoria komputerowe wyposażone były w przestarzały sprzęt, posiadały także zbyt mało stanowisk w stosunku do liczby studentów w grupie.

W ocenie studiów prowadzonych na poziomie II stopnia Komisja zwracała również uwagę na badania naukowe, które nie były prowadzone na wystarczającym poziomie i zakresie lub których tematyka nie była związana z ocenianym kierunkiem studiów.

Uzasadnienie ocen negatywnych stanowiło także prowadzenie kształcenia poza siedzibą uczelni z naruszeniem przepisów prawa.

Wykres 25. Najczęściej występujące przyczyny ocen negatywnych.

8. Udział studentów w ocenie jakości kształcenia.

Ustawa Prawo o szkolnictwie wyższym stworzyła podstawę prawną do udziału Przewodniczącego Parlamentu Studentów RP w pracach Prezydium Komisji oraz umożliwiła włączenie studentów do oceny jakości kształcenia. Od początku 2006 r. przedstawiciele Parlamentu Studentów RP uczestniczą w pracach zespołów oceniających Komisji. Opracowany został wieloetapowy system rekrutacji i szkoleń. Każdy kandydat na studenckiego eksperta, poddawany zostaje bardzo skrupulatnej procedurze rekrutacji.

Kandydaci na studenckich ekspertów przesyłają swoje CV, zawierające informacje o ich dotychczasowym doświadczeniu w pracy samorządowej, ze szczególnym naciskiem na zaangażowanie w prace organów kolegialnych uczelni, zwłaszcza komisji zajmujących się kształceniem i dydaktyką.

Kolejnym etapem rekrutacji jest test sprawdzający wiedzę merytoryczną z zakresu znajomości procedur działania PKA, istotnych aspektów zapewniania jakości kształcenia, zagadnień związanych z dydaktyką, przepisów prawnych regulujących zasady funkcjonowania szkolnictwa wyższego.

Kandydaci zakwalifikowani do III etapu rekrutacji biorą udział w szkoleniu z zakresu formalno-prawnych aspektów procesu akredytacji, zasad opracowywania tekstów raportów, autoprezentacji oraz komunikacji interpersonalnej. Na każdym z etapów przed kandydatami stawiano bardzo wysokie wymagania merytoryczne i interpersonalne. Kandydat musiał wykazać się dużą wiedzą merytoryczną z zakresu norm prawnych regulujących funkcjonowanie szkół wyższych w Polsce. Pod uwagę brane było również doświadczenie w pracach organów kolegialnych uczelni, zaangażowanie w działalność studencką, umiejętność dokonywania obiektywnej oceny oraz umiejętność opracowywania raportów. Bardzo ważnym kryterium wyboru były umiejętności interpersonalne oraz zachowanie i postawa kandydatów.

Struktura organizacyjna studenckiego zespołu ekspertów została dostosowana do struktury organizacyjnej Państwowej Komisji Akredytacyjnej. Całością zespołu studenckiego kieruje koordynator wybierany przez Radę Studentów Parlamentu Studentów RP. Poza zarządzaniem pracą zespołu ekspertów odpowiada on za prowadzenie rekrutacji i szkolenie nowych ekspertów, sprawdza również poprawność merytoryczną każdego studenckiego raportu z wizytacji. Ponadto sporządza okresowe sprawozdania z działalności zespołu, które następnie przedstawia Przewodniczącemu PKA.

W końcu 2006 r. zespół ekspertów studenckich składał się z 30 osób, a w 2007 r. wyłoniono kolejne 22 osoby, które aktywnie brały udział w pracach zespołów oceniających. W latach 2006-2007 eksperci studenci wzięli udział w ok. 260 wizytacjach włączając się w pracę wszystkich zespołów kierunków studiów.

Studenccy eksperci w trakcie dokonywania wizytacji, zajmują się szeroko pojętymi „sprawami studenckimi”. Składa się na to bardzo wiele

problemów, które mają wpływ zarówno na jakość kształcenia, jak i na komfort zdobywania wykształcenia. W toku wizytacji badają:

- podczas spotkania ze studentami wizytowanego kierunku opinie studentów na temat jakości prowadzonych studiów oraz warunków studiowania,
- ogólne relacje panujące w uczelni pomiędzy władzami i administracją a studentami i ich ustawowymi przedstawicielami,
- udział studentów w procesie zarządzania uczelnią, przede wszystkim poprzez uczestniczenie w pracach organów kolegialnych uczelni,
- wpływ studentów na proces i organizację kształcenia,
- funkcjonowanie systemu stypendialnego: zgodność regulaminu pomocy materialnej z przepisami obowiązującego prawa, informacje o ilości i wysokości wypłacanych stypendiów,
- wspieranie aktywności studenckiej, zwłaszcza działalności kół naukowych i samorządu studentów,
- występowanie niekorzystnych dla studentów zapisów w przepisach wewnętrznych uczelni, zwłaszcza w umowie o świadczenie usług edukacyjnych,
- wysokość opłat pobieranych przez uczelnie,
- przebieg i dokumentację procesu ankietyzacji zajęć dydaktycznych,
- bazę socjalną, dydaktyczną i rekreacyjno – sportową, w tym dostosowanie jej do potrzeb studentów niepełnosprawnych, dostęp do pracowni komputerowych i Internetu.

Analizowano ankiety dydaktyczne przeprowadzane wśród studentów. Jest to bowiem jedna z nielicznych okazji w systemie szkolnictwa wyższego, kiedy ogół studentów może wyrazić swoją opinię w kwestii jakości kształcenia i prowadzenia zajęć przez danego dydaktyka.

Innym aspektem jest kwestia świadomości studentów, przejawiająca się w ich aktywności, zarówno w ramach organów samorządu studenckiego, kół naukowych, organizacji studenckich, jak i podejścia do oceny jakości kształcenia. Aktywizacja środowiska studenckiego odgrywa bardzo ważną rolę w wypełnianiu misji uczelni, pozwala bowiem na rozwinięcie własnych umiejętności, wiedzy, nabycie cennego doświadczenia, tworzenie więzi z uczelnią, a także uzyskanie wpływu na jej kształtowanie na drodze procesów demokratycznych.

Wiele uwagi eksperci studenccy poświęcali ocenie funkcjonowania systemu pomocy materialnej. Sprawdzano regulaminy przyznawania świadczeń pomocy materialnej pod kątem zgodności z aktami prawnymi wyższego rzędu, dokonywano oceny działalności komisji zajmujących się przyznawaniem świadczeń oraz gospodarowaniem przez uczelnię przyznany z budżetu państwa funduszem pomocy materialnej dla studentów i doktorantów.

Sprawą bardzo ważną, zwłaszcza w uczelniach znajdujących się w mniejszych ośrodkach akademickich, była kwestia organizacji procesu dydaktycznego. Istotne jest zwłaszcza odpowiednie ułożenie planu zajęć, rozkładu zjazdów na studiach niestacjonarnych, a także moż-

liwość kontaktu studentów z wykładowcą poza zajęciami dydaktycznymi, tj. w trakcie konsultacji.

W podnoszeniu komfortu studiowania i tworzeniu dobrej atmosfery sprzyjającej zdobywaniu wiedzy bardzo ważną rolę odgrywają relacje pomiędzy władzami uczelni, pracownikami administracyjnymi a studentami. Sprawna i przyjazna obsługa procesu dydaktycznego, a także jasne i zrozumiałe decyzje podejmowane przez władze zdecydowanie temu sprzyjają. Ważną rolę odgrywa również partnerstwo w stosunkach pomiędzy władzami uczelni a samorządem studenckim.

Studenci eksperci kładli duży nacisk na sprawdzanie zgodności aktów prawnych obowiązujących w uczelni, z wytycznymi ustawowymi. Chodzi tutaj przede wszystkim o odpowiedni udział studentów w organach kolegialnych uczelni, odpłatność za usługi edukacyjne oraz zapisy w umowach o ich świadczenie.

Najczęściej pojawiające się zastrzeżenia dotyczyły:

- niezgodnych z prawem zapisów w regulaminach pomocy materialnej oraz wadliwych systemów pomocy materialnej,
- marginalizacji roli studentów w procesie kształcenia i funkcjonowania uczelni, polegającej na braku w organach kolegialnych określonej ustawowo reprezentacji studentów,
- stosowania klauzul niedozwolonych przez Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów w umowach o świadczenie usług edukacyjnych,
- pobierania opłat niezgodnych z prawem,
- niewłaściwej organizacji studiów,
- braku ankietyzacji zajęć dydaktycznych lub marginalizacji jej roli w podnoszeniu jakości kształcenia,
- pro-ilościowe podejście do kształcenia,
- relacji administracji i władz uczelni/wydziału ze studentami,
- nieobecności przedstawicieli samorządu studentów na posiedzeniach senatów i rad wydziałów,
- braku rozpoznawalności i wiedzy na temat działalności samorządów studenckich wśród studentów,
- braku wsparcia finansowego uczelni/wydziału działalności studentów w samorządach lub kołach naukowych,
- ogólnej bierność studentów, braku zainteresowania własnymi prawami.

Mimo, iż w większości przypadków problemy wskazywane przez studenckich ekspertów były znaczące, na szczęście są one stosunkowo łatwe do rozwiązania, poprzez zmianę nastawienia do procesu kształcenia. Korzystne zmiany jakie nastąpiły w wielu uczelniach pozwalają mieć nadzieję, iż dalszy udział studenckich ekspertów w pracach zespołów oceniających pozwoli na systematyczne doskonalenie systemu polskiego szkolnictwa wyższego, a zmiany będą przez studentów odczuwalne.

Rozdział III

Opiniowanie wniosków

1. Informacje ogólne

Do ustawowych zadań Państwowej Komisji Akredytacyjnej należy opiniowanie wniosków przedstawionych przez ministra właściwego ds. szkolnictwa wyższego. Wnioski rozpatrywane przez Komisję dotyczyły:

- 1) nadania uprawnień do prowadzenia kształcenia w nowo tworzonych uczelniach,
- 2) nadania uprawnień do prowadzenia kształcenia na poziomie studiów I stopnia,
- 3) nadania uprawnień do prowadzenia kształcenia na poziomie studiów II stopnia i jednolitych studiach magisterskich,
- 4) przyznania istniejącemu lub nowo tworzonemu wydziałowi zamiejscowemu, filii lub zamiejscowemu ośrodkowi dydaktycznemu uprawnień do prowadzenia kształcenia,
- 5) przedłużenia pozwolenia warunkującego dalszą działalność uczelni niepublicznej.

Na początku II kadencji, w 2005 r. w którym do 31 sierpnia obowiązywały ustawy z dnia 12 września 1990 r. o szkolnictwie wyższym oraz z dnia 26 czerwca 1997 r. o wyższych szkołach zawodowych. Komisja opiniowała również wnioski w sprawie:

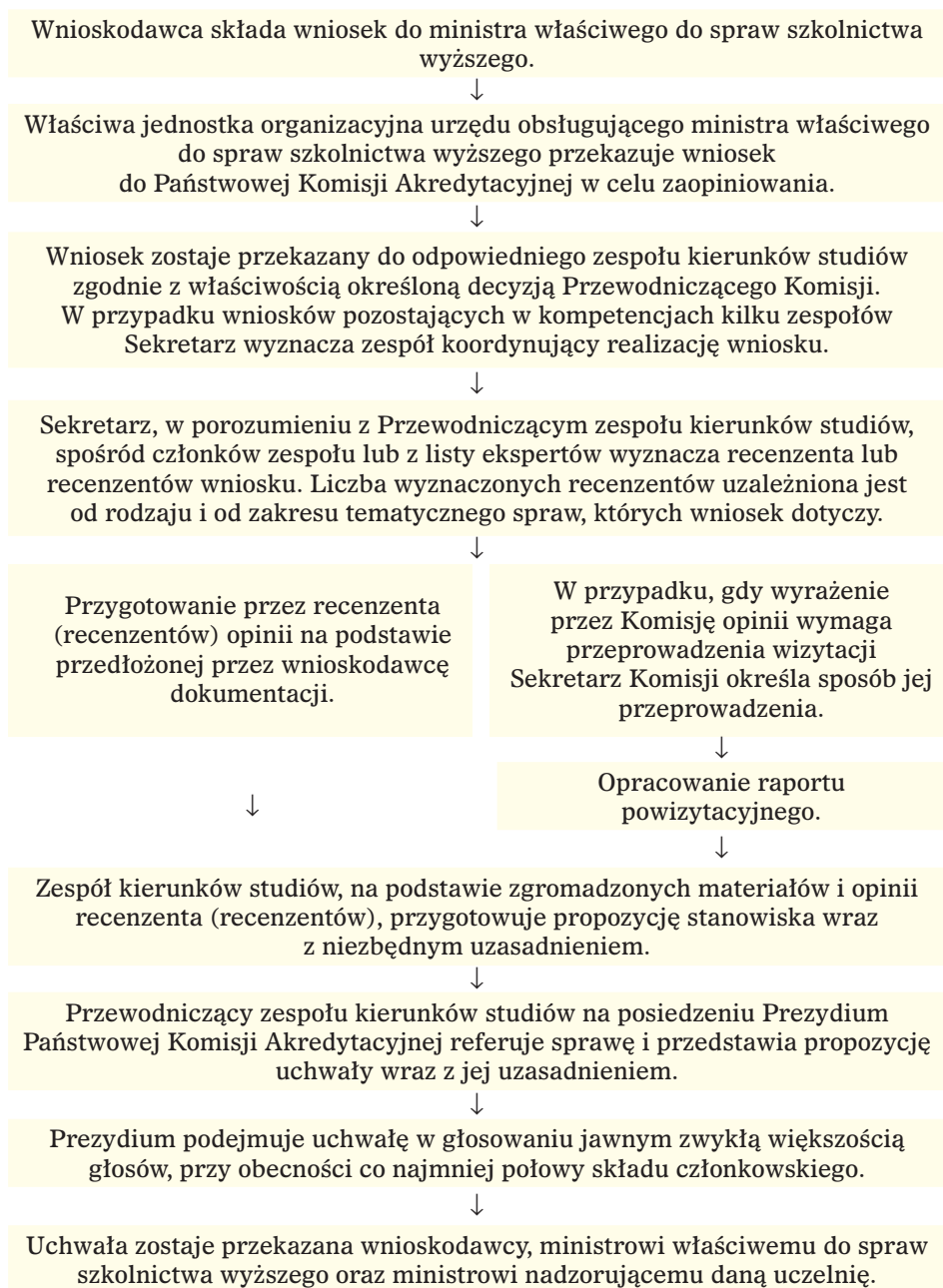
- utworzenia specjalności w ramach istniejących kierunków studiów oraz
- przyporządkowania specjalności do kierunku studiów.

Objęcie całego systemu szkolnictwa wyższego jednym aktem prawnym spowodowało ujednoczenie zasad funkcjonowania uczelni, a wynikiem zwiększenia ich autonomii było przekazanie spraw dotyczących utworzenia specjalności w ramach kierunku studiów organom uczelni.

2. Procedura opiniowania wniosków

Zgodnie z ustawą Prawo o szkolnictwie wyższym procedura opiniodawcza w Komisji nie powinna trwać dłużej niż 4 miesiące od chwili otrzymania wniosku. W przypadku niewyrażenia opinii w tym terminie minister właściwy do spraw szkolnictwa wyższego podejmuje decyzję bez opinii Komisji.

Schemat 5. Procedura opiniowania wniosków przez Państwową Komisję Akredytacyjną. Procedura opiniowania wniosków:

Źródło: opracowanie własne na podstawie Statutu Państwowej Komisji Akredytacyjnej uchwalonego w dniu 13 października 2005 r. z późn. zm.

Procedura opiniodawcza rozpoczyna się od przekazania wniosku do Państwowej Komisji Akredytacyjnej. Wniosek kierowany jest do odpowiedniego zespołu kierunków studiów. Przewodniczący zespołu kierunków studiów, do którego został skierowany wniosek, w ciągu dwóch tygodni przedstawia Sekretarzowi proponowane kandydatury recenzentów. Wyznaczeni przez Sekretarza recenzenci przygotowują opinię w terminie nie dłuższym niż trzy tygodnie od dnia otrzymania wniosku.

Przewodniczący Komisji lub jej Sekretarz, z własnej inicjatywy albo na wniosek Przewodniczącego Zespołu, mogą podjąć decyzję o przeprowadzeniu wizytacji, określając sposób jej przeprowadzenia. Termin na przygotowanie raportu z wizytacji nie powinien przekroczyć trzech tygodni. Jeżeli recenzentem jest osoba nie będąca członkiem zespołu danego kierunku studiów, wówczas jedna z osób spośród jego składu opracowuje recenzję wewnętrzną i przedstawia sprawę na posiedzeniu zespołu. Po sporządzeniu opinii przez recenzentów zespół kierunków studiów na podstawie zgromadzonych materiałów, w terminie nie dłuższym niż cztery tygodnie od daty otrzymania recenzji lub raportu z wizytacji, rozpatruje sprawę na posiedzeniu, na którym formułuje swoje stanowisko wraz z uzasadnieniem. Następnie Przewodniczący Zespołu referuje sprawę na posiedzeniu Prezydium, nie później niż cztery tygodnie od daty sformułowania przez Zespół stanowiska oraz propozycji uchwały. Uchwały Prezydium przekazywane są ministrowi oraz uczelniom lub wnioskodawcom w terminie nie dłuższym niż dwa tygodnie od daty ich podjęcia. W przypadku uczelni nadzorowanych przez innych ministrów, uchwała przekazywana jest również właściwemu ministrowi pełniącemu nadzór. W szczególnie uzasadnionych przypadkach Sekretarz może wydłużyć powyższe terminy.

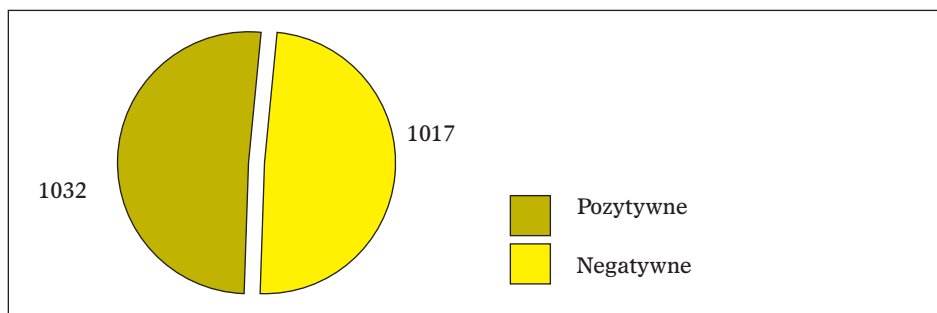
Jeżeli wnioskodawca jest niezadowolony z uchwały Prezydium, może złożyć wniosek o ponowne rozpatrzenie sprawy. Termin na złożenie tego wniosku – podobnie, jak w przypadku ocen – wynosi 30 dni. Wniosek rozpatrywany jest na wspólnym posiedzeniu Prezydium oraz zespołu kierunków studiów, nie później niż dwa miesiące od dnia jego otrzymania, zgodnie z procedurą przedstawioną w rozdziale II.

3. Dynamika liczby wniosków opiniowanych przez Państwową Komisję Akredytacyjną

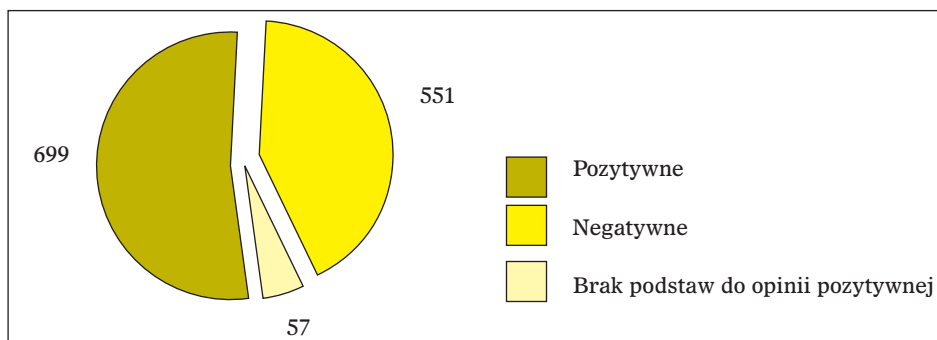
W latach 2005–2007 Komisja rozpatrzyła 1307 wniosków spośród 1365 skierowanych do zaopiniowania, wydając 699 opinii pozytywnych i 551 negatywnych. W odniesieniu do 57 wniosków w sprawie przedłużenia pozwolenia warunkującego dalszą działalność uczelni niepublicznej Komisja poinformowała ministra właściwego ds. szkolnictwa wyższego o braku podstaw do sformułowania opinii pozytywnej. Tego rodzaju stanowisko Komisja przedstawiała ministrowi właściwemu do spraw szkolnictwa wyższego w odniesieniu do wniosku o przedłużenie pozwolenia na kontynuowanie przez uczelnię jej działalności, jeżeli nie było możli-

we sformułowanie jednoznacznej opinii, z uwagi np. na wydane uprzednio oceny warunkowe, bądź nie dokonanie oceny znacznej liczby kierunków studiów ze względu na niezakończony pierwszy, pełny cykl kształcenia. W I kadencji Komisja rozpatrzyła 2049 wniosków, w tym 1032 pozytywnie i 1017 negatywnie. Liczbę wniosków zaopiniowanych przez Komisję w II kadencji w porównaniu do liczby wniosków rozpatrzonych w latach 2002–2004 przedstawiają poniższe wykresy.

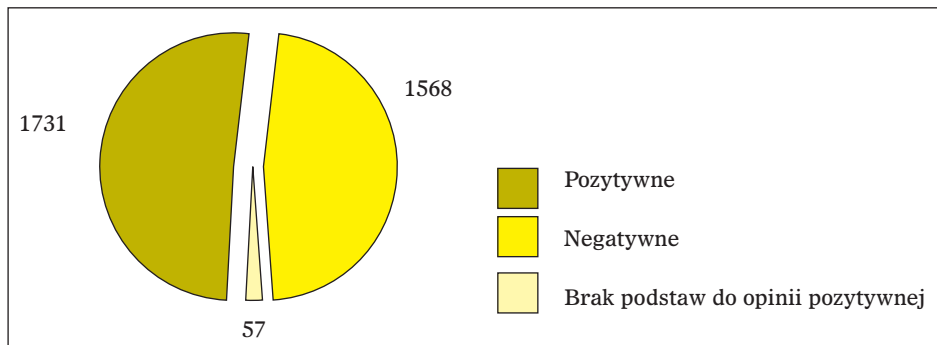
Wykres 26. Liczba wniosków zaopiniowanych przez Komisję w kadencji 2002–2004.

Wykres 27. Liczba wniosków zaopiniowanych przez Komisję w kadencji 2005–2007.

Wykres 28. Liczba wniosków zaopiniowanych przez Komisję w obu kadencjach.

Powyższe dane wskazują, iż liczba wniosków przedstawionych Komisji do zaopiniowania w II kadencji uległa znacznemu zmniejszeniu, o około 36%. Jest to proces zapoczątkowany w 2005 r. Wówczas do Komisji wpłynęło 560 wniosków, w 2006 r. liczba wniosków ukształtowała się na poziomie 395, w 2007 r. – mimo utworzenia nowego zespołu kierunków studiów wojskowych, do opinii którego przedstawiono 25 spraw oraz nowych kierunków studiów, zwłaszcza medycznych, cieszących się dużym zainteresowaniem na rynku edukacyjnym – wyniosła 453.

Podstawowym czynnikiem mającym wpływ na zmniejszenie się liczby wniosków przedstawianych do zaopiniowania Komisji było rozszerzenie grupy uczelni o pełnej autonomii. Przyjęte w ustawie Prawo o szkolnictwie wyższym rozwiązania łączą pełną autonomię uczelni z liczbą podstawowych jednostek organizacyjnych posiadających uprawnienia do nadawania stopnia naukowego doktora – poprzednio obowiązująca ustawa odnosiła wymagania w tym zakresie do liczby mianowanych profesorów oraz liczby jednostek uprawnionych do nadawania stopnia naukowego doktora habilitowanego. Zmiana ta ograniczyła krąg uczelni, które w celu uzyskania uprawnień do prowadzenia kształcenia muszą występować z wnioskiem w tej sprawie do ministra właściwego ds. szkolnictwa wyższego. Obecnie spośród 130 uczelni publicznych podlegających ocenie Państwowej Komisji Akredytacyjnej, 74 posiada w tym zakresie pełną autonomię.

Ponadto znaczne zmniejszenie liczby wniosków w 2006 r. spowodowane było oczekiwaniem na opublikowanie przepisów wprowadzających nowe zasady tworzenia i prowadzenia kierunków studiów. Bezpośrednio po wejściu w życie nowych uregulowań prawnych, uczelnie przede wszystkim musiały dokonać analizy i oceny możliwości spełnienia określonych w nich wymagań i dostosowania prowadzonych już kierunków studiów do nowej rzeczywistości prawnej.

Zmianie uległy bowiem wymagania, jakie muszą spełnić jednostki organizacyjne, aby prowadzić studia na określonym kierunku i poziomie kształcenia. Wprawdzie obniżona została liczba profesorów i doktorów habilitowanych stanowiących minimum kadrowe, ale – w celu zmniejszenia fluktuacji osób stanowiących minima kadrowe między poszczególnymi uczelniami i ograniczenia zjawiska „oscylatora kadrowego” – z inicjatywy Państwowej Komisji Akredytacyjnej wprowadzono regulację pozwalającą na zaliczenie do minimum kadrowego jedynie nauczycieli akademickich zatrudnionych w uczelni w pełnym wymiarze czasu pracy, nie krócej niż od początku roku akademickiego. Ponadto nałożono na nauczycieli akademickich zaliczonych do minimum kadrowego obowiązek osobistego prowadzenia zajęć dydaktycznych na danym kierunku w wymiarze co najmniej 60 godzin, w przypadku nauczycieli akademickich posiadających tytuł naukowy profesora lub stopień naukowy doktora habilitowanego, i co najmniej 90 godzin zajęć dydaktycznych, w przypadku nauczycieli akademickich posiadających stopień naukowy doktora.

Na mniejszą liczbę wniosków przekazanych Komisji do zaopiniowania mógł mieć także wpływ brak w 2006 r. przepisów wykonawczych określa-

jących tryb tworzenia i warunki jakie musi spełniać uczelnia, aby prowadzić studia międzykierunkowe oraz w ramach makrokierunku.

Jedną z cech polskiego szkolnictwa wyższego w ostatnim dziesięcioleciu był dynamiczny i ekstensywny rozwój. Tworzono nowe uczelnie i kierunki studiów, aż do nasycenia rynku pracy, a nawet przekroczenia potrzeb społecznych, co w konsekwencji spowodowało zmniejszenie liczby wniosków w sprawie utworzenia studiów na kierunkach cieszących się dotychczas bardzo dużym zainteresowaniem tj. *Zarządzanie i marketing, Turystyka i rekreacja, Administracja, Socjologia, Pielęgniarstwo, Zdrowie publiczne.*

Jednocześnie wzrosło zainteresowanie takimi kierunkami studiów, jak *Fizjoterapia, Kulturoznawstwo, Zarządzanie i inżynieria produkcji* oraz pojawiło się dość duże zainteresowanie nowymi kierunkami studiów – *Ratownictwem medycznym i Logistyką.*

Właściwie na stałym poziomie utrzymuje się liczba wniosków dotyczących *Filologii, Stosunków międzynarodowych, Politologii* łącznie z *Europeistyką* czy *Budownictwa.* Natomiast mimo obserwowanego na rynku pracy wzrostu zainteresowania absolwentami niektórych

Wykres 29. Procentowy udział wniosków o utworzenie danego kierunku studiów w ogólnej liczbie wniosków rozpatrywanych przez dany Zespół Kierunków Studiów w roku 2002 i 2007.

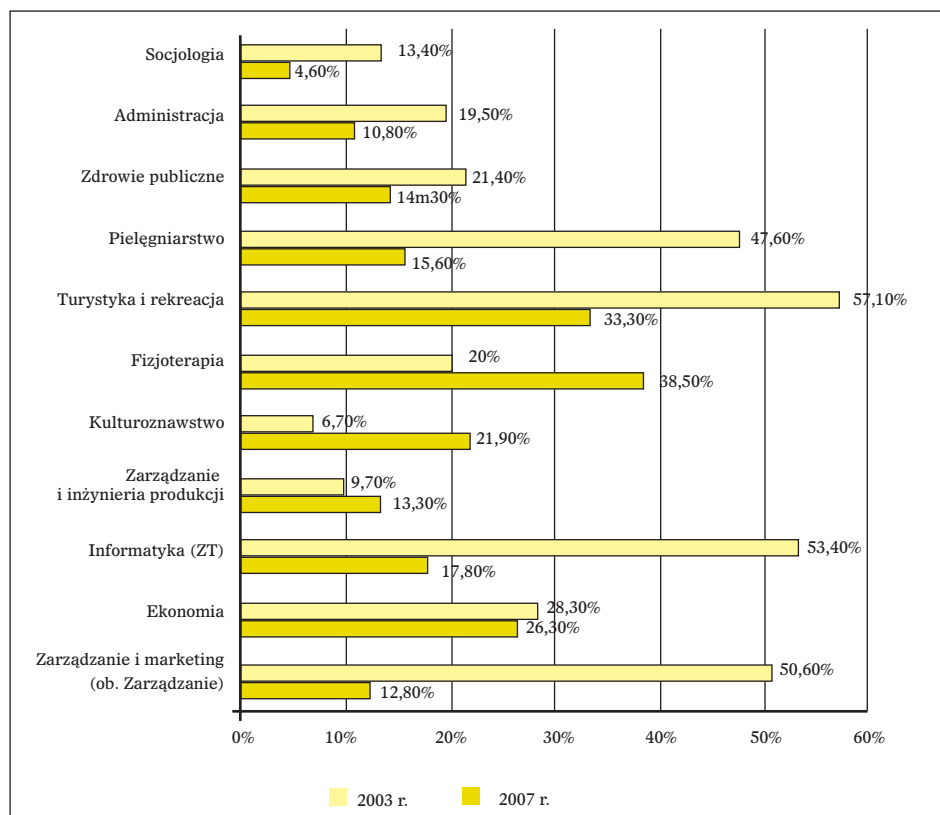

Tabela 13. Procentowy udział wniosków o utworzenie danego kierunku studiów w ogólnej liczbie wniosków rozpatrywanych przez dany Zespół Kierunków Studiów w roku 2002 i 2007

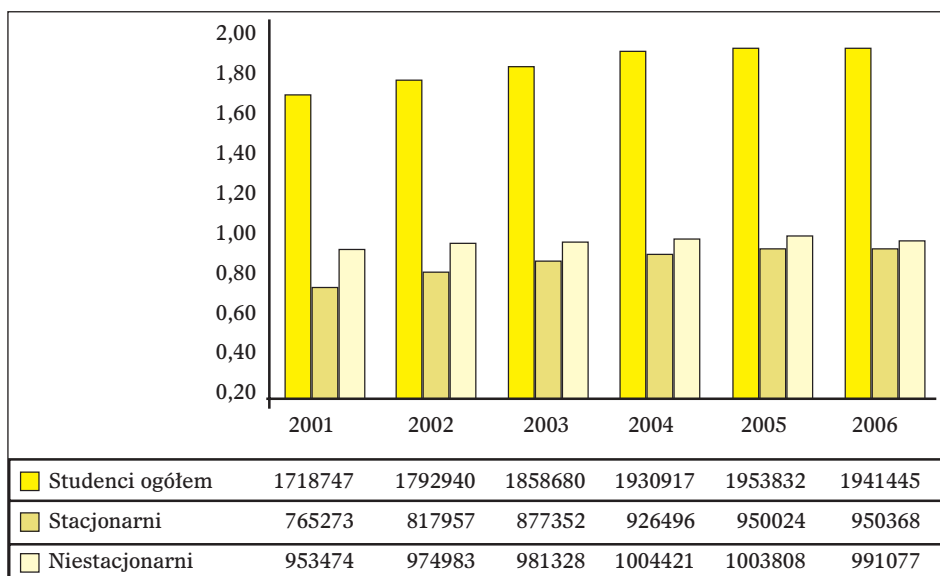
Nazwa kierunku studiów	2002 r.		2007 r.		Rozkład procentowy	Rozkład procentowy
	Liczba wniosków	Liczba wniosków rozpatrywanych przez zespół kierunków studiów	Liczba wniosków	Liczba wniosków rozpatrywanych przez zespół kierunków studiów		
Zarządzenie i marketing (obecnie Zarządzanie)	91	180	7	57	50,6%	12,3%
Ekonomia	51	180	15	57	28,3%	26,3%
Informatyka (ZT)	55	103	8	45	53,4%	17,8%
Zarządzanie i inżynieria produkcji	10	103	6	45	9,7%	13,3%
Kulturoznawstwo	2	30	7	32	6,7%	21,9%
Fizjoterapia	7	35	15	39	20%	38,5%
Turystyka i rekreacja	20	35	13	39	57,1%	33,3%
Pielęgniarstwo	20	42	12	77	47,6%	15,6%
Zdrowie publiczne	9	42	11	77	21,4%	14,3%
Administracja	29	149	14	130	19,5%	10,8%
Socjologia	20	149	6	130	13,4%	4,6%

kierunków studiów np. *Informatyka*, *Pielęgniarstwo*, liczba wniosków o uruchomienie tych kierunków znacznie zmniejszyła się, przede wszystkim z uwagi na ograniczoną liczbę specjalistów spełniających warunki umożliwiające zaliczenie ich do minimum kadrowego oraz wysokie wymagania związane z zapewnieniem odpowiednio wyposażonej bazy dydaktycznej, gwarantującej realizację celów kształcenia. Można sądzić, iż z analogicznych przyczyn w 2006 r., mimo intensywnego rozwoju telefonii komórkowej, w ogóle nie wnioskowano o utworzenie kierunku *Elektronika i telekomunikacja*, a w 2007 r. przedstawiono 1 wniosek (w 2002 r. – 10 wniosków).

Procentowy udział wniosków o utworzenie danego kierunku studiów w ogólnej liczbie wniosków rozpatrywanych przez dany zespół kierunków studiów w roku 2002 i 2007 przedstawia powyższa tabela oraz wykres.

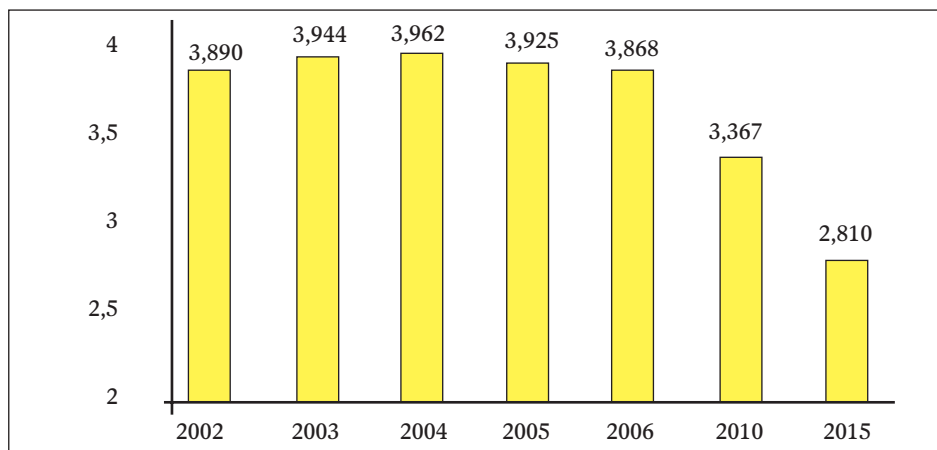
Istotny wpływ na zmniejszenie liczby wniosków, zwłaszcza dotyczących tworzenia nowych uczelni (w latach 2002–2005 do Komisji skierowano 429 wniosków w tym zakresie, a w latach 2005–2007 już tylko 68) miały także czynniki demograficzne, przejawiające się w zmniejszeniu dynamiki wzrostu liczby studentów. Liczbę studentów (na dzień 30 września) w latach 2002–2006 przedstawia poniższy wykres.

Wykres 30. Liczba studentów na dzień 30 września w latach 2002–2006.

Zgodnie z prognozą Głównego Urzędu Statystycznego w ciągu najbliższych lat zmniejszy się populacja ludności w wieku 19-24, czyli potencjalnych kandydatów na studia, z 3,86 mln w 2006 r. do 3,36 mln w 2010 r. oraz do 2,81 mln w 2015 r. Znaczny spadek liczby potencjalnych studentów, pomimo zakładanego wzrostu wskaźnika skolaryzacji, pozwala zakładać, iż liczba skierowanych do Komisji wniosków nie będzie wzrastać.

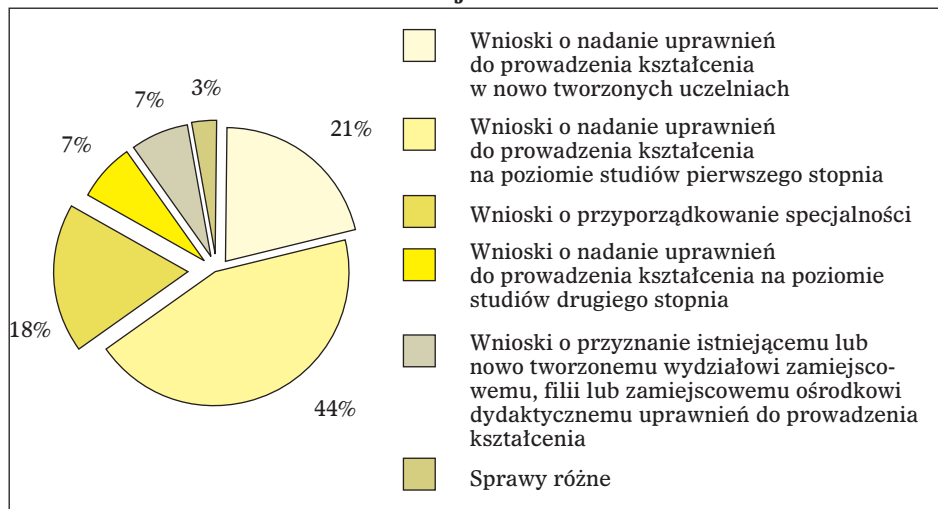
Wykres 31. Struktura ludności w wieku 19-24 lat w latach 2002–2006 z uwzględnieniem prognozy na lata 2010 i 2015.

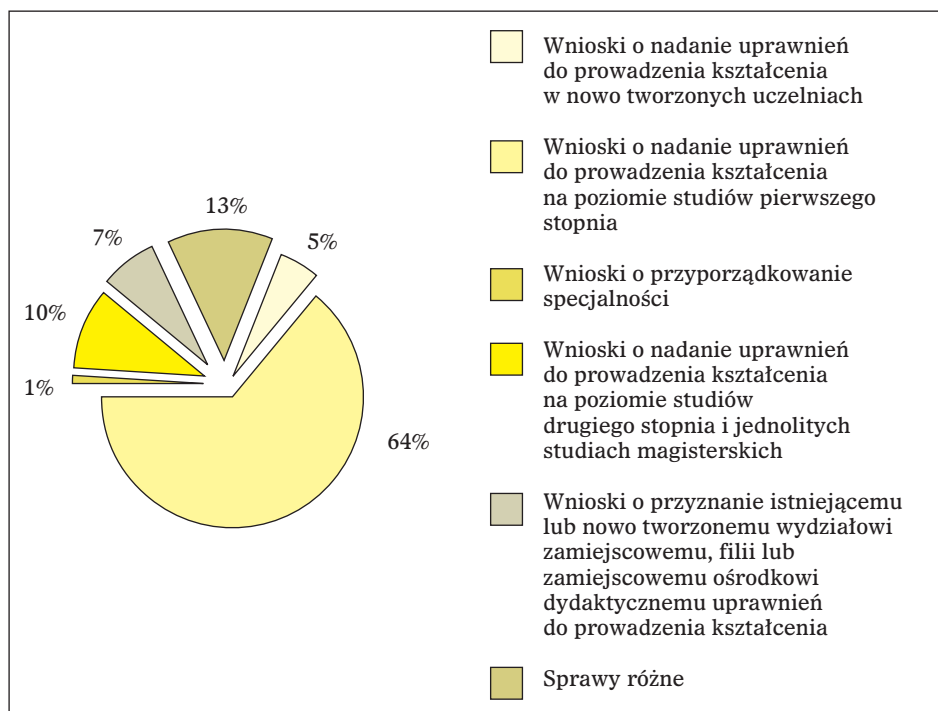
Nie można również wykluczyć wpływu, jaki w zmniejszeniu dynamiki tworzenia nowych uczelni i kierunków studiów odegrało wprowadzenie regulacji ustawowej określającej minimalną wysokość środków finansowych (500 tysięcy złotych) jakie założyciel jest obowiązany przeznaczyć na utworzenie i funkcjonowanie uczelni. Ponadto na mocy rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 22 maja 2006 r. w sprawie zakresu danych i informacji objętych wnioskiem o wydanie pozwolenia na utworzenie uczelni niepublicznej oraz sposobu pobierania i wysokości opłaty na wydatki związane z kosztami postępowania opiniodawczego (Dz. U. Nr 99, poz. 689) założyciele zostali zobligowani do wniesienia opłaty za rozpatrzenie wniosku o utworzenie uczelni. Usystematyzowane i uszczegółowione zostały także wymagania odnoszące się do zakresu danych i informacji, jakie należy przedstawić we wniosku o utworzenie uczelni.

4. Rodzaje wniosków rozpatrywanych przez PKA

Wykres 32. Sprawy przedstawione Państwowej Komisji Akredytacyjnej w kadencji 2002–2004.

Wykres 33. Sprawy przedstawione Państwowej Komisji Akredytacyjnej w kadencji 2005–2007.

Wykres 34. Sprawy przedstawione Państwowej Komisji Akredytacyjnej w obu kadencjach.

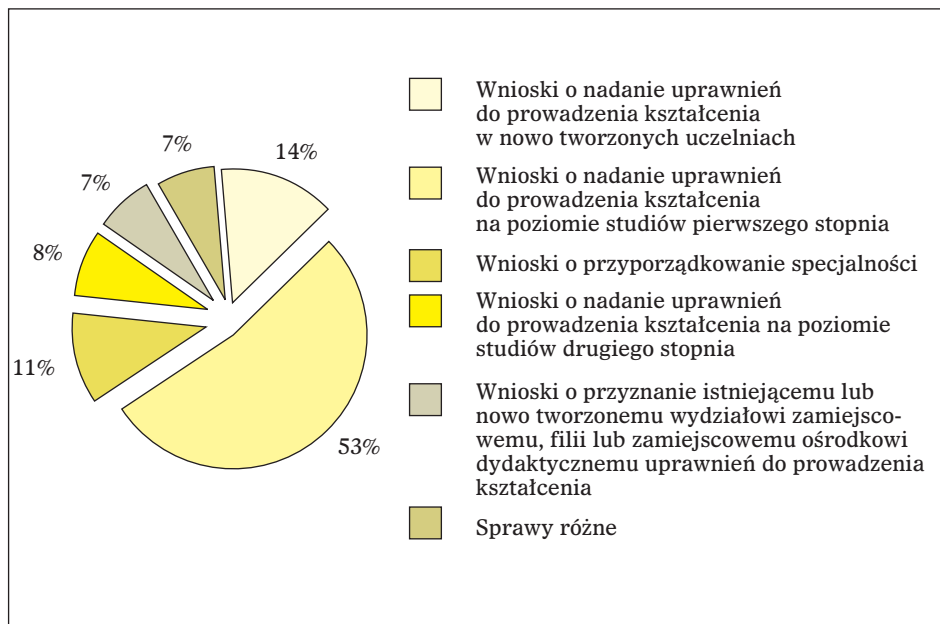

Tabela 13. Liczba i rodzaje wniosków w I i II kadencji.

	Kadencja 2002–2004			Kadencja 2005–2007			
	pozytywne	negatywne	razem	pozytywne	negatywne	w toku	razem
Wnioski o nadanie uprawnień do prowadzenia kształcenia w nowo tworzonych uczelniach	123	306	429	21	43	4	68
Wnioski o nadanie uprawnień do prowadzenia kształcenia na poziomie studiów pierwszego stopnia	417	498	915	453	390	33	876

Wnioski o przyporządkowanie specjalności	332	35	367	17	1	0	18
Wnioski o nadanie uprawnień do prowadzenia kształcenia na poziomie studiów drugiego stopnia i jednolitych studiach magisterskich	67	83	150	65	56	12	133
Wnioski o przyznanie istniejącemu lub nowo tworzonemu wydziałowi zamiejscowemu, filii lub zamiejscowemu ośrodkowi dydaktycznemu uprawnień do prowadzenia kształcenia	58	76	134	56	39	2	97
Sprawy różne*	35	19	54	87	79	7	173
Razem	1032	1017	2049	699	608	58	1365

Sprawy różne w latach 2005–2007, w tym:

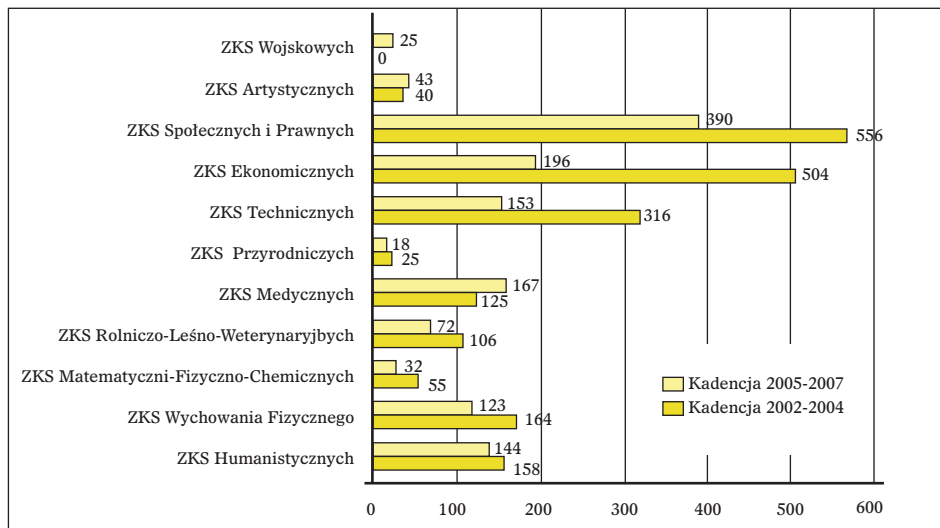
	pozytywne	negatywne	bez oceny pozytywnej	w toku
Wnioski o przedłużenie pozwolenia na funkcjonowanie uczelni	63	4	57	7
Wnioski o przywrócenie uprawnień do prowadzenia studiów na kierunku	7	10	0	0

Tabela 14. Wnioski dotyczące poszczególnych grup kierunków studiów.

Kierunki studiów	I kadencja		II kadencja	
	Liczba	%	Liczba	%
Humanistycznych	158	8	144	11
Przyrodniczych	25	1	18	1
Matematyczno-fizyczno-chemicznych	55	3	32	2

Rolniczych, leśnych i weterynaryjnych	106	5	72	5
Medycznych	125	6	167	12
Wychowania fizycznego	164	8	123	9
Technicznych	316	15	153	11
Ekonomicznych	504	25	196	15
Społecznych i prawnych	556	27	390	29
Artystycznych	40	2	45	3
Wojskowych	–	–	25	2
Łącznie	2049	100%	1365	100%

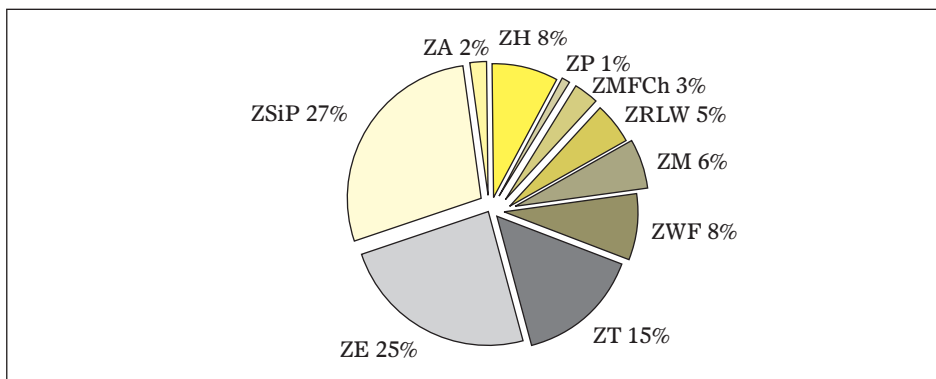
Wykres 35. Liczba wniosków przedstawionych Państwowej Komisji Akredytacyjnej w I i II kadencji wg kierunków studiów.

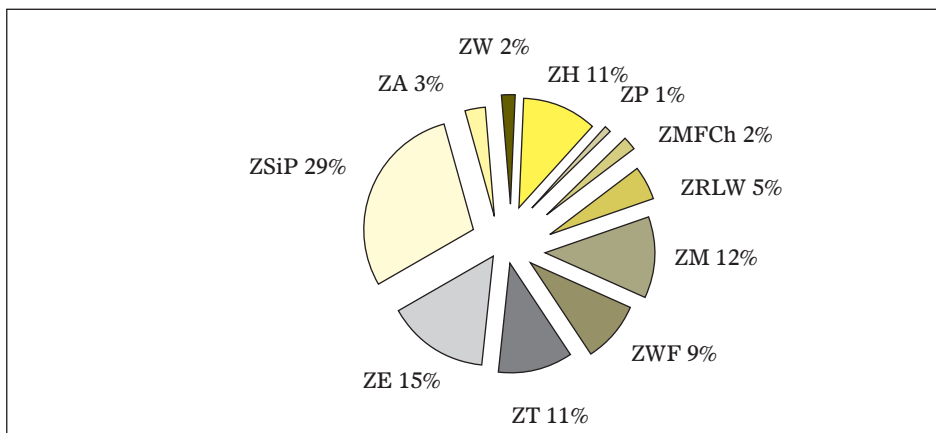
Porównując rozkład wniosków w ramach zespołów kierunków studiów należy zwrócić uwagę na znaczne zmniejszenie w II kadencji udziału wniosków dotyczących kierunków ekonomicznych (odpowiednio 25% i 15%) oraz tendencję malejącą w grupie kierunków technicznych, przy dwukrotnym wzroście udziału wniosków dotyczących kierunków medycznych (odpowiednio 6% i 12%) i niewielkim wzroście udziału wniosków z zakresu kierunków humanistycznych. Udział pozostałych grup kierunków studiów utrzymał się na dotychczasowym poziomie, bądź też podlegał minimalnym, jednoprocetowym zmianom in plus lub in minus.

Powyższe dane potwierdzają uprzednio sformułowaną tezę o dość szybkiej reakcji wnioskodawców na sytuację na rynku pracy, tj. zaspokojenie potrzeb w grupie specjalistów z zakresu zarządzania czy marketingu i otwarcie na specjalistów w zawodach medycznych.

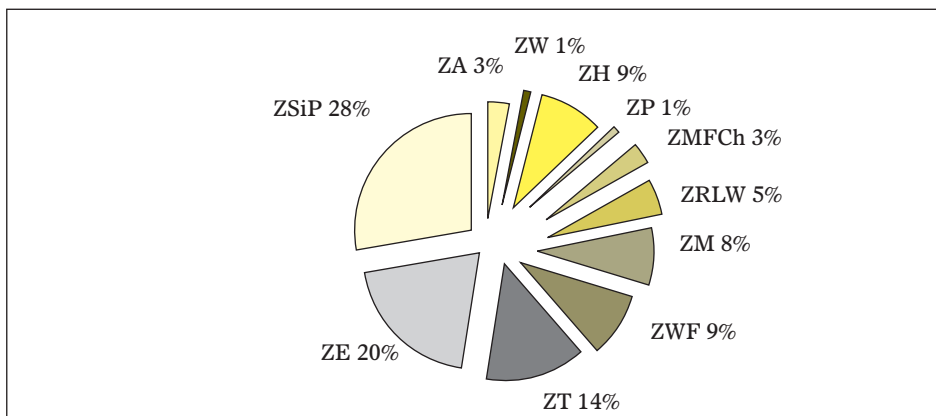
Wykres 36. Procentowy udział spraw rozpatrywanych przez zespoły kierunków studiów w ogólnej liczbie wniosków w kadencji 2002–2004.

Wykres 37. Procentowy udział spraw rozpatrywanych przez zespoły kierunków studiów w ogólnej liczbie wniosków w kadencji 2005–2007.

Wykres 38. Procentowy udział spraw rozpatrywanych przez zespoły kierunków studiów w ogólnej liczbie wniosków w obu kadencjach.

6. Analiza opinii o rozpatrywanych wnioskach

W I kadencji udział opinii pozytywnych i negatywnych w ogólnej liczbie sformułowanych opinii był zrównoważony, bowiem opinie pozytywne w niewielkim stopniu (ok. 0,3%) przewyższały opinie negatywne. W II kadencji relacje te uległy korzystnej zmianie, bowiem opinie pozytywne było o ok. 6 % więcej.

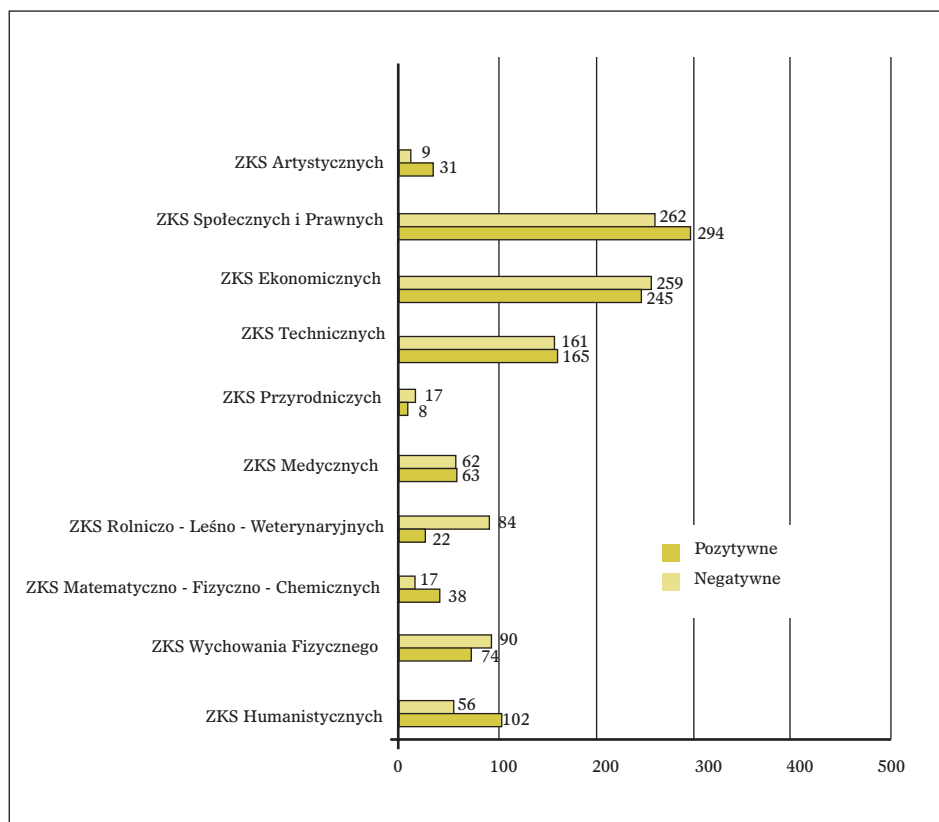
Tabela 15. Liczba wniosków zaopiniowanych przez Państwową Komisję Akredytacyjną wg grup kierunków studiów w latach 2002–2007.

Zespół Kierunków Studiów	Ogółem	Wnioski				
		Kadencja 2002–2004		Kadencja 2005–2007		
		Pozytywne	Negatywne	Pozytywne	Negatywne	Bez oceny pozytywnej
Humanistycznych	300	102	56	93	42	3
Przyrodniczych	43	8	17	9	7	2
Matematyczno-Fizyczno-Chemicznych	86	38	17	17	13	1
Rolniczo-Leśno-Weterynaryjnych	176	22	84	30	35	1
Medycznych	287	63	62	70	78	3
Wychowania Fizycznego	284	74	90	59	55	5
Technicznych	469	155	161	72	73	8
Ekonomicznych	698	245	259	125	51	14
Społecznych i Prawnych	937	294	262	181	178	18
Artystycznych	83	31	9	31	8	2
Wojskowych	24	0	0	12	11	0
Razem	3387	1032	1017	699	551	57

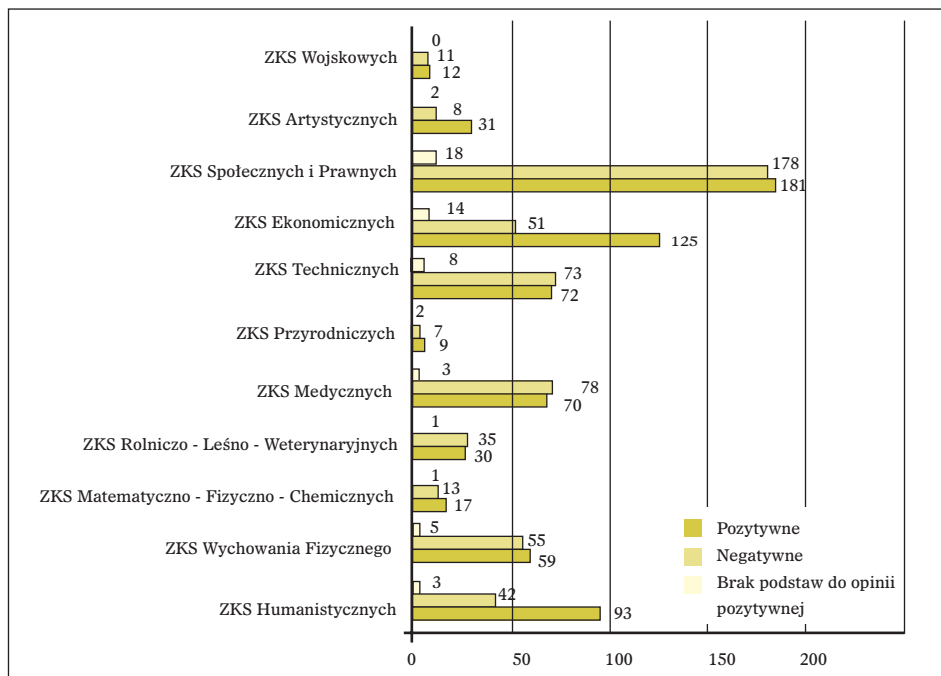
Konsekwentne podawanie do publicznej wiadomości stosowanych przez Komisję kryteriów oceny i wymagań oraz przyjętych standardów sprzyjało wzrostowi świadomości wnioskodawców jakie wymagania muszą być spełnione, aby wniosek uzyskał pozytywną opinię, a tym samym bardziej racjonalnych zachowań w tym zakresie.

Natomiast przyczyny zastrzeżeń formułowanych w negatywnych opiniach były zbliżone i dotyczyły przede wszystkim: planów studiów i programów nauczania, sylwetki absolwenta, niespełnienia warunków minimum kadrowego oraz stanu bazy materialnej i dydaktycznej.

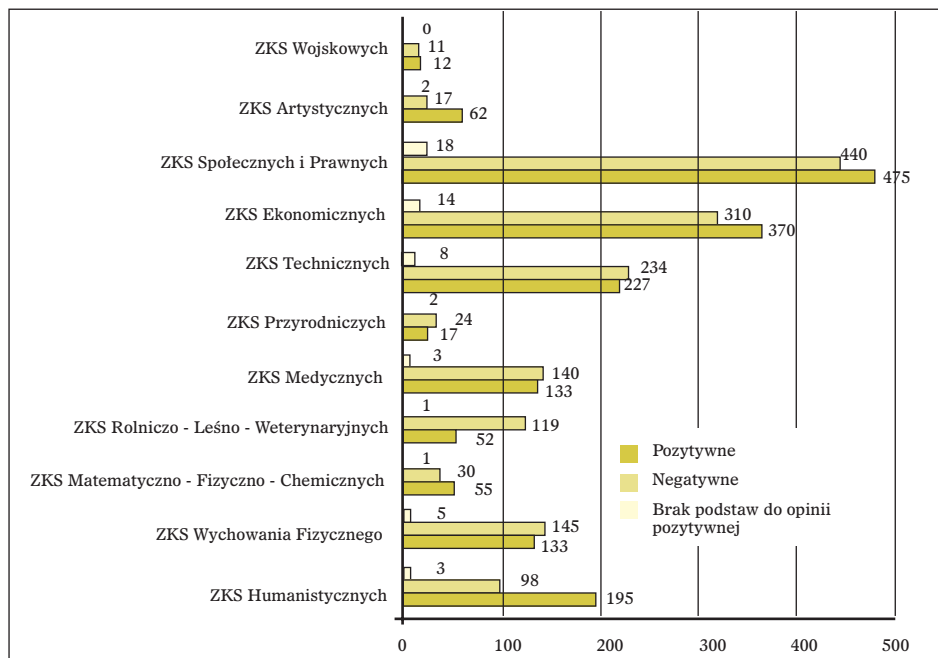
Wykres 39. Opinie Państwowej Komisji Akredytacyjnej o wnioskach rozpatrywanych w kadencji 2002-2004 wg grup kierunków studiów.

Wykres 40. Opinie Państwowej Komisji Akredytacyjnej o wnioskach rozpatrywanych w kadencji 2005-2007 wg grup kierunków studiów.

Wykres 41. Opinie Państwowej Komisji Akredytacyjnej o wnioskach rozpatrywanych w obu kadencjach wg grup kierunków studiów.

Najczęściej stawianym zarzutem w odniesieniu do proponowanego przez wnioskodawców **minimum kadrowego** był brak zgodności specjalności naukowej reprezentowanej przez nauczycieli akademickich z wnioskowanym kierunkiem studiów. W związku z wejściem w 2006 r. w życie nowych przepisów określających warunki, jakie muszą spełniać jednostki organizacyjne uczelni, aby prowadzić studia na określonym kierunku i poziomie kształcenia w uzasadnieniach negatywnych opinii – w zależności od daty rozpatrywania wniosku – Komisja wskazywała, które z proponowanych do minimum osób nie reprezentowały specjalności dyplomowania oraz nie posiadały dorobku praktycznego, bądź też nie posiadały dorobku naukowego z zakresu danego kierunku studiów lub z nim związanego. W przypadku kierunków, których absolwenci mieliby otrzymać tytuł zawodowy inżyniera, do minimum kadrowego wskazywano osoby nie posiadające osiągnięć o charakterze inżynierskim. Analiza zatrudnienia nauczycieli akademickich zaliczonych do minimum w wielu przypadkach wykazywała przekroczenie – zwłaszcza w odniesieniu do studiów II stopnia – regulacji ustawowych odnośnie możliwości stanowienia minimum kadrowego w określonej liczbie jednostek i kierunków studiów, natomiast dokumentacja ocenianych wniosków nie zawierała deklaracji o rezygnacji z zaliczenia do minimum kadrowego w uczelniach, w których uprzednio takie oświadczenia zostały złożone. Wnioskodawcy pomijali także informację o planowanych obowiązkach dydaktycznych osób zaliczonych do minimum kadrowego, nie określali udziału pozostałych nauczycieli akademickich w procesie nauczania. Niejednokrotnie realizację wielu przedmiotów zamierzano powierzyć osobom nie posiadającym kwalifikacji do ich prowadzenia.

Istotne zastrzeżenia budziły nieprawidłowości w **planach studiów i programach nauczania**. W dołączonych do wniosków sylabusach pomijano informacje o wymiarze godzin, liczbie punktów ECTS oraz formie zaliczenia. Treści programowe niektórych przedmiotów powtarzały się, albo przedstawiane były w zbyt ogólnikowy sposób, nie uwzględniano literatury przedmiotu, bądź pomijano podział na literaturę obowiązkową i uzupełniającą. Niewłaściwa bywała również sekwencja przedmiotów. Nagminnie nie wskazywano osób, które miałyby prowadzić poszczególne przedmioty. Często powtarzającym się zastrzeżeniem był brak na studiach niestacjonarnych minimalnej liczby godzin zajęć dydaktycznych określonych w standardach nauczania. Do istotnych mankamentów programowych przedkładanych wniosków zaliczyć również należy brak związku części przedmiotów specjalizacyjnych z wnioskowanym kierunkiem studiów. Zastrzeżenia budziła także przedstawiona koncepcja kształcenia. **Sylwetka absolwenta** przedstawiana była niekiedy w sposób pobieżny, odnosiła się głównie do wskazania przyszłych miejsc pracy, a nie sprecyzowania zakresu wiedzy i umiejętności przygotowujących do pełnienia określonej roli zawodowej. Była także niespójna z proponowanym programem kształcenia, bądź też nie miała wyraźnych powiązań z tożsamością danego kierunku studiów.

Analizując przyczyny negatywnych opinii w tym zakresie należy również uwzględnić przyczyny natury prawnej. Otóż z dniem 1 października 2007 r.

weszło w życie nowe rozporządzenie określające standardy kształcenia i zasady konstruowania planów studiów i programów nauczania. Mimo, iż część wniosków przygotowana została zgodnie z obowiązującym poprzednio porządkiem prawnym nie mogła zostać zaopiniowana pozytywnie, bowiem nie spełniała wymagań określonych w nowych przepisach. Natomiast zgodnie z podstawową zasadą postępowania administracyjnego organ podejmujący decyzję stosuje przepisy prawa materialnego obowiązujące w dniu jej wydania. Zatem Komisja formułując opinię dla ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego również była zobligowana do dokonania oceny wniosku według nowych przepisów.

W procedurze opiniowania wniosków zwracano szczególną uwagę na zapewnienie przyszłym studentom możliwości dostępu do odpowiednich, dla wnioskowanego kierunku, zbiorów bibliotecznych. Natomiast wnioskodawcy nie przedstawiali szczegółowych informacji o księgozbiorze uczelni, który byłby związany z wnioskowanym kierunkiem studiów, bądź też o wyposażeniu w specjalistyczną literaturę bibliotek, z których mieliby korzystać studenci. Czasami pomijano informacje o planach wzbogacenia księgozbioru bądź odległe i nieprecyzyjne plany doposażenia biblioteki nie pozwalały na uznanie, że studenci będą mieli dostęp do **odpowiednich, dla wnioskowanego kierunku zbiorów bibliotecznych.**

Wnioskodawcy nie zawsze przedstawiali informacje świadczące, iż uczelnia będzie dysponowała bazą materialną odpowiednią do prowadzenia wnioskowanego kształcenia na poziomie studiów wyższych. Prezentowane we wnioskach pomieszczenia dydaktyczne, pracownie, czy laboratoria, często bez wskazania ich wyposażenia, były niewystarczające do realizacji zamierzonych celów dydaktycznych, bowiem liczba i powierzchnia sal dydaktycznych była niedostosowana do planowanej liczby studentów, a brak informacji o wyposażeniu nie pozwalał na ocenę czy będzie zagwarantowana prawidłowa realizacja treści kształcenia, umożliwiającą zdobycie przez studentów wiedzy i umiejętności deklarowanych w celach kształcenia i sylwetce absolwenta. Obowiązujące przepisy prawa przewidują możliwość doposażenia bazy dydaktycznej w terminie sześciu miesięcy od dnia uzyskania uprawnienia do prowadzenia kształcenia na danym kierunku studiów. Jednak wnioskodawca zamierzający skorzystać z tej możliwości powinien przedstawić wykaz sprzętu, który zamierza nabyć oraz określić wysokość i źródła środków finansowych przeznaczonych na ten cel.

W odniesieniu do wniosków o nadanie uprawnień do prowadzenia kształcenia na poziomie studiów II stopnia zastrzeżenia budził także poziom i zakres prowadzonych w uczelniach badań naukowych. Przedstawiane we wnioskach informacje nie wskazywały, iż w uczelni ustalone są plany badań określające tematy badawcze związane z danym kierunkiem studiów, składy zespołów je realizujących, przewidywane efekty tych badań i niezbędne środki finansowe. Nie podawano wykazów publikacji będących wynikami tych prac. Często były to pełne wykazy publikacji osób od niedawna zatrudnionych w uczelni, bądź tych które uczelnia

zamierza dopiero zatrudnić nie świadczące, iż jednostka organizacyjna prowadzi badania naukowe w dyscyplinie lub dziedzinie związanej z danym kierunkiem studiów, a w taki sposób zostały sformułowane wymagania w obecnie obowiązujących przepisach prawa. Jest to warunek szczególnie trudny do spełnienia w przypadku ubiegania się utworzenie jednolitych studiów magisterskich /np. na kierunku prawo, psychologia itp./, a więc w sytuacji gdy uczelnia nie zatrudniała dotychczas nauczycieli akademickich reprezentujących ten kierunek, bądź też zatrudniała w niewielkiej liczbie w celu prowadzenia zajęć dydaktycznych na innych kierunkach studiów. Dlatego też, często wnioski dotyczące tych kierunków studiów są opiniowane negatywnie.

Rozdział IV

Opiniowanie aktów prawnych

Państwowa Komisja Akredytacyjna aktywnie uczestniczyła w pracach legislacyjnych rządu formułując opinie do 57 projektów rozporządzeń oraz 18 projektów ustaw, przedstawionych głównie przez urzędy obsługujące ministrów właściwych do spraw szkolnictwa wyższego oraz zdrowia.

Tak duża liczba aktów prawnych, przedkładanych Komisji do zaopiniowania związana była z wejściem w życie ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym oraz budową nowego systemu prawnego regulującego funkcjonowanie uczelni, zwłaszcza iż duża część poprzednio obowiązujących przepisów wykonawczych traciła moc prawną dnia 31 grudnia 2006 r.

Szczególnie wnikliwej analizie poddawane były projekty tych aktów prawnych, które mają istotne znaczenie dla prawidłowego organizowania i prowadzenia procesu dydaktycznego oraz zapewnienia jak najlepszego poziomu oferowanego kształcenia.

I tak, Prezydium zgłosiło szereg uwag do projektów rozporządzeń określających: warunki jakie muszą spełniać jednostki organizacyjne uczelni, aby prowadzić kształcenie na określonym kierunku studiów i poziomie kształcenia, warunki jakie muszą być spełnione, aby zajęcia dydaktyczne mogły być prowadzone z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość, warunki tworzenia i funkcjonowania filii, zamiejscowej podstawowej jednostki organizacyjnej oraz zamiejscowego ośrodka dydaktycznego uczelni, dane i informacje, jakie powinien zawierać wniosek o wydanie pozwolenia na utworzenie uczelni niepublicznej, nazwy kierunków studiów, warunki i tryb przenoszenia osiągnięć studenta, regulamin studiów, dokumentację toku studiów, standardy kształcenia dla poszczególnych kierunków studiów i poziomów kształcenia oraz warunki jakie uczelnia musi spełnić by prowadzić studia międzykierunkowe i makrokierunki, kosztochłonność poszczególnych kierunków studiów, rodzaje tytułów zawodowych nadawanych absolwentom, a także zasady podziału dotacji z budżetu państwa dla uczelni publicznych i niepublicznych.

Członkowie Komisji przeprowadzili ponad 2300 wizytacji, podczas których analizowali i oceniali wpływ różnych czynników na sprawność, efektywność i wyniki kształcenia, prowadzili rozmowy z nauczycielami akademickimi i studentami, poznawali bazę dydaktyczną oraz różne

rozwiązania organizacyjne. Pozyskali zatem gruntowną wiedzę i doświadczenie, które – w toku opiniowania aktów prawnych – pozwoliły, z jednej strony, na wszechstronną ocenę projektowanych rozwiązań i skutków, jakie spowodowałyby ich wdrożenie, z drugiej zaś na zaproponowanie takich regulacji prawnych, które w maksymalnym stopniu gwarantowałyby prawidłową realizację procesu kształcenia i takie ukształtowanie sylwetki absolwenta, aby dysponował on wiedzą i umiejętnościami właściwymi dla danego kierunku studiów i poziomu kształcenia i był dobrze przygotowany do przyszłej pracy zawodowej oraz pełnienia różnych ról społecznych.

Komisja opiniowała również kilka aktów wykonawczych do ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki, w tym dotyczących studiów doktoranckich oraz prowadzenia przewodów doktorskich i habilitacyjnych i postępowania o nadanie tytułu profesora.

Natomiast przeważająca większość opiniowanych ustaw dotyczyła nadania uczelniom nowych nazw, ustalanych zgodnie z zasadami określonymi w art. 3 ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym. Relatywnie dużą grupę stanowiły projekty ustaw i rozporządzeń przedstawionych przez Ministra Zdrowia, dotyczących wykonywania zawodów medycznych oraz kształcenia specjalistów z tego zakresu.

Znaczna część zgłoszonych przez Prezydium uwag została uwzględniona w dalszych pracach legislacyjnych. Udział w tworzeniu i doskonaleniu prawnych podstaw funkcjonowania systemu szkolnictwa wyższego Komisja uznaje za swą ważną powinność i zadania w tym zakresie wykonuje z należytą starannością i uwagą.

Rozdział V

Współpraca krajowa

*„Państwowa Komisja Akredytacyjna jest miejscem współpracy i dialogu wszystkich stron zainteresowanych działaniem na rzecz zapewnienia jakości kształcenia w szkolnictwie wyższym. Komisja podejmuje inicjatywy w zakresie takiej współpracy ...”*⁴. Przesłanie to Komisja realizuje współpracując z Sejmową Komisją Edukacji, Nauki i Młodzieży, wieloma organami władzy i administracji rządowej oraz wieloma organizacjami zaangażowanymi w sprawy edukacji i szkolnictwa wyższego, w tym m.in. z Radą Główną Szkolnictwa Wyższego, konferencjami rektorów różnych typów uczelni, czy Fundacją Rektorów Polskich.

W latach 2005 – 2007 przedstawiciele Komisji uczestniczyli w kilkudziesięciu posiedzeniach komisji sejmowych, w tym w 2005 r. w większości posiedzeń Podkomisji oraz Komisji Edukacji, Nauki i Młodzieży, których przedmiotem były prace nad nowym prawem o szkolnictwie wyższym. W następnych latach Przewodniczący Komisji lub jej Sekretarz brali udział w obradach Komisji Sejmowych, które dotyczyły projektów kolejnych ustaw budżetowych, strategii rozwoju edukacji na lata 2007 – 2013, procesu bolońskiego, finansowania nauki, wyników kontroli NIK odpłatności za studia, wyników egzaminu maturalnego w roku akademickim 2005/2006, realizacji programów reformy wyższego szkolnictwa wojskowego, kategoryzacji kierunków kształcenia w szkołach wyższych, a także nadania uczelniom publicznym nowych nazw.

Współpraca z ministrem właściwym do spraw szkolnictwa wyższego oraz jego zastępcami była wielopłaszczyznowa. Niezależnie od przekazywanych na bieżąco opinii w sprawie tworzenia nowych uczelni i kierunków studiów w już istniejących szkołach wyższych, obszernej dokumentacji ilustrującej wyniki dokonywanych przez Komisję ocen jakości kształcenia czy opiniowania projektów aktów prawnych – Przewodniczący Komisji co roku, średnio kilkunastokrotnie spotykał się Ministrem lub jego Zastępcami w celu omówienia spraw istotnych dla prawidłowego funkcjonowania szkolnictwa wyższego, w tym kluczowych rozstrzygnięć zawartych w założeniach zmian ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym czy projektowanych aktach wykonawczych.

Państwowa Komisja Akredytacyjna zgodnie ze swą wiedzą i doświadczeniem zgromadzonym w toku licznych wizytacji przedkładała Mini-

⁴ Misja Państwowej Komisji Akredytacyjnej

strowi informacje ukazujące nieprawidłowości a niekiedy nawet zjawiska patologiczne w szkołach wyższych, proponując jednocześnie prawne metody ich rozwiązania. Należy w tym miejscu podkreślić, iż wiele propagowanych przez Komisję regulacji prawnych zostało uwzględnionych w przygotowanych projektach rozporządzeń. Z inicjatywy Ministra rozważana była również kwestia wprowadzenia takich regulacji prawnych, które umacniałyby pozycję Komisji i sprzyjały większej skuteczności jej działań, przy czym obie strony zgodnie uznały, że ważne jest nie tylko dobre prawo, ale także właściwe jego stosowanie w codziennej praktyce, dobra wzajemna komunikacja i otwarta współpraca. Minister zadeklarował, że dołoży starań, aby usprawnić przepływ do Komisji informacji na temat podejmowanych przez niego decyzji, sankcjonujących wydawane przez Komisję oceny i opinie.

Komisja odpowiadając na oczekiwania ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego opracowała i opublikowała syntetyczny materiał podsumowujący oceny jakości kształcenia na 37 kierunkach studiów, w przypadkach których cykl oceniania dobiegł w zasadzie końca. Jego lektura umożliwia zapoznanie się z ogólną kondycją danego kierunku studiów, perspektywami bądź ograniczeniami rozwojowymi, a dla jednostek prowadzących kształcenie w tym zakresie może stanowić punkt odniesienia, pozwalający na usytuowanie indywidualnych osiągnięć i trudności na szerszym tle.

Zwyczajowo w posiedzeniach plenarnych Komisji, uczestniczył Minister lub Zastępca Ministra w randze Sekretarza Stanu. W ramach współpracy z resortem nauki i szkolnictwa wyższego Przewodniczący Komisji brał udział w pracach Rady ds. Procesu Bolońskiego oraz zespołu opracowującego Program Operacyjny Kapitał Ludzki w części dotyczącej obszaru szkolnictwa wyższego, a Sekretarz Komisji – w pracach Grupy Roboczej do spraw Krajowej Struktury Kwalifikacji w Szkolnictwie Wyższym oraz Krajowego Komitetu Doradczego Programu „Sokrates-Erasmus”.

Kontynuowana była również – nawiązana w I kadencji Komisji – współpraca z Radą Główną Szkolnictwa Wyższego. Przewodniczący uczestniczył w kilku posiedzeniach plenarnych Rady, szczególnie włączając się do dyskusji nad standardami kształcenia dla poszczególnych kierunków studiów oraz standardami kształcenia nauczycieli.

Na szczególne podkreślenie zasługuje współpraca Komisji z konferencjami rektorów, a zwłaszcza jej Przewodniczącego, który uczestniczył wielokrotnie w posiedzeniach KRASP, KRZSzP, KRUA, KRUT, będących okazją do przedstawienia najistotniejszych problemów wynikających z prowadzonych przez Komisję ocen jakości kształcenia oraz związanych z projektowaniem i wdrażaniem w życie nowych uregulowań prawnych. Natomiast Sekretarz Komisji uczestniczył w posiedzeniu Komisji Akredytacyjnej-Zespół Boloński oraz zorganizowanym przez tę Komisję seminarium. Należy z satysfakcją odnotować dużą przychylność i wsparcie ze strony rektorów dla działań podejmowanych przez Komisję. Ponadto Sekretarz Komisji na zaproszenie Uniwersyteckiej Komisji Akredytacyjnej

oraz Stowarzyszenia Edukacji Menedżerskiej (SEM) FORUM wygłosił odczyty na temat działalności Komisji.

W 2005 roku Państwowa Komisja Akredytacyjna usankcjonowała współpracę ze środowiskowymi komisjami akredytacyjnymi podejmując 27 października 2005 r. uchwałę, następującej treści:

„Prezydium Państwowej Komisji Akredytacyjnej uważa, że środowiskowe komisje akredytacyjne odegrały ważną rolę w procesie tworzenia systemu zapewnienia jakości polskiego szkolnictwa wyższego. Prezydium Państwowej Komisji Akredytacyjnej, dokonując na mocy ustawy oceny jakości kształcenia, uważa, że współpraca PKA ze środowiskowymi komisjami akredytacyjnymi może stanowić bardzo ważny element systemu zapewnienia jakości polskiego szkolnictwa wyższego. (...) Prezydium Państwowej Komisji Akredytacyjnej postuluje, by Przewodniczący Komisji podjął odpowiednie działania, które doprowadzą do wypracowania form współdziałania PKA ze środowiskowymi komisjami akredytacyjnymi”.

Komisja zainicjowała organizowanie cyklicznych spotkań stanowiących szerokie forum dyskusyjne w sprawach związanych z jakością kształcenia w szkołach wyższych, nazwane „Forum Jakości”.

W spotkaniach tych poza przedstawicielami środowiskowych komisji akredytacyjnych udział brali członkowie kierownictw ministerstw nadzorujących szkoły wyższe, Rady Głównej Szkolnictwa Wyższego, Parlamentu Studentów, promotorzy bolońscy oraz przedstawiciele organizacji pracodawców. Celem „Forum Jakości” jest wypracowanie wspólnych rozwiązań aktualnych problemów dotyczących jakości kształcenia i budowania lepszej edukacji na poziomie wyższym. Co roku Komisja organizuje w ramach Forum konferencje: w 2006 r. konferencja poświęcona była zagadnieniom związanym z budowaniem wewnętrznych systemów oceny jakości, a w 2007 r. – ramowej strukturze kwalifikacji. W ramach Forum została przygotowana wspólna publikacja pt. „Jakość kształcenia w szkołach wyższych”, która ukazała się drukiem w 2007 r. Stanowi ona dobry przykład współpracy wielu instytucji i organizacji i ich wspólnej troski o zapewnienie należytej jakości kształcenia prowadzonego w naszych uczelniach, troski o dobrze wykształcone młode pokolenie.

Rozdział VI

Współpraca międzynarodowa

W latach 2005-2007 cele Państwowej Komisji Akredytacyjnej w sferze współpracy międzynarodowej zostały jasno zdefiniowane a działania zmierzające do ich realizacji zintensyfikowane.

Zamierzenia Komisji II kadencji koncentrowały się przede wszystkim na:

1. aktywnym udziale przedstawicieli Państwowej Komisji Akredytacyjnej w spotkaniach i konferencjach międzynarodowych poświęconych zagadnieniom jakości kształcenia,
2. uzyskaniu statusu pełnego członka:
 - 2.1. European Consortium for Accreditation (ECA)
 - 2.2. International Network for Quality Assurance Agencies in Higher Education (INQAAHE),
 - 2.3. European Association for Quality Assurance (ENQA)
3. aktywnym uczestnictwie w pracach międzynarodowych sieci stowarzyszających agencje akredytacyjne i zapewnienia jakości (ECA, CEEN, INQAAHE),
4. rozwijaniu współpracy dwustronnej,
5. wdrażaniu zaleceń komunikatów z Bergen i Londynu Ministrów Krajów Sygnatariuszy Deklaracji Bolońskiej, w szczególności *European Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area*.

Odpowiedzialność za realizację wyszczególnionych celów strategicznych spoczywała na powołanym na początku kadencji stałym zespole do spraw współpracy międzynarodowej.

Ad. 1.

W latach 2005-2007 przedstawiciele Państwowej Komisji Akredytacyjnej uczestniczyli w 32 spotkaniach międzynarodowych. W porównaniu do ubiegłej kadencji można zaobserwować prawie pięciokrotny wzrost aktywności Komisji w tym zakresie, bowiem w latach 2002-2004 reprezentanci Komisji brali udział jedynie w 7 takich spotkaniach.

**Kalendarium wydarzeń międzynarodowych,
w których uczestniczyli przedstawiciele PKA w latach 2005-2007.**

2005 r.	
14-16 lutego, Warszawa, Polska	<i>Konferencja międzynarodowa zorganizowana przez PKA, we współpracy z MENiS: „Współpraca między komisjami/agencjami akredytacyjnymi”</i>
28 maja, Poznań, Polska	<i>Konferencja CEE Network Mapping external quality assurance in Central and Eastern Europe: a comparative survey</i>
6-8 lipca, Berlin, Niemcy	<i>German Rector’s Conference “The Quality Assurance Project – Accreditation in EHEA – different paths to internationalization”</i>
13-14 lipca, Paryż, Francja	<i>Konferencja IIEP/UNESCO “Accreditation and the Global HE Market and the role of external quality assurance for national policy making”</i>
5 listopada, Warszawa, Polska	<i>Konferencja UNESCO-CEPES “Comparative Analysis on Private Higher Education in Europe”</i>
24-25 listopada, Warszawa, Polska	<i>Seminarium British Council „Kształcenie na odległość – doświadczenia angielskie i polskie”</i>
7-9 grudnia, Wiedeń, Austria	<i>Spotkanie Zgromadzenia Ogólnego European Consortium for Accreditation</i>
7-9 grudnia, Birmingham, UK	<i>Seminarium ENQA “The improvement and development of evaluation methodologies workshop”</i>
2006 r.	
21-22 kwiecień, Salzburg, Austria	<i>ELA Conference on Quality Control and Accreditation in Education</i>
11-12 maja, Graz, Austria	<i>“Quality Assurance in Higher Education and Vocational Education and Training”</i>
17-19 maja, Haga, Holandia	<i>INQAAHE Workshop „Transnational cooperation between agencies and institutions”</i>
29-30 maja, Schloss Retzhof / Graz, Austria	<i>CEEN Workshop “The CEE Network as a Player in the European Higher Education Area“ and Biennial General Assembly</i>

31 -2 czerwca, Bruges, Belgia	ECA Workshop
22-23 lipca Strasburg, Francja	Council of Europe "Forum on Higher Education and Democratic Culture"
12-14 lipca, Swansea, UK	Seminarium Procesu Bolońskiego nt. „Enhancing European Employability”,
23-24 października, Haga, Holandia	ECA TEAM Steering Committee meeting
10 listopada, Amsterdam, Holandia	ECA WG4 meeting
23-25 listopada, Monachium, Niemcy	First European Forum for Quality Assurance „Embedding Quality Culture in Higher Education”,
4-5 grudnia, Wiedeń, Austria	ENQA Seminar „Implementation of the Standards and Guidelines for Quality Assurance in European Higher Education Area”,
6-8 grudnia, Paryż, Francja	Spotkanie Zgromadzenia Ogólnego European Consortium for Accreditation
2007 r.	
25-27 luty, Madryt, Hiszpania	Spotkanie grupy roboczej WG 4 European Consortium for Accreditation
01-04 maj, Haga, Holandia	Realizacja programu bilateralnego NVAO-PKA (projekt ECA TEAM)
24-28 St. Petersburg, Rosja	Seminarium nt. „European standards and guidelines in the Central and Eastern European Context: after London” organizowanym przez CEENetwork
12-15 czerwiec, Berlin, Niemcy	Spotkanie Zgromadzenia Ogólnego European Consortium for Accreditation
20-23 czerwiec, Madryt, Hiszpania	Seminarium nt. „Quality Assurance Mechanisms and Code of Good Practice: an Inter-regional approach within the Latin American – the Caribbean and European Union Higher Education Area (ALCUE)
2-4 wrzesień, Zurych, Szwajcaria	Seminarium nt. „Learning Outcomes”, OAQ
3-4 wrzesień, Amsterdam, Holandia	Udział w akredytacji prowadzonej przez międzynarodowy zespół ekspertów NVAO w Uniwersytecie w Amsterdamie na kierunku „europejskie prawo prywatne”

8-9 październik, Wiedeń, Austria	<i>Spotkanie Steering Committee TEAM Project European Consortium for Accreditation</i>
14-16 październik, Wiedeń, Austria	<i>Realizacja programu bilateralnego AAC-PKA (projekt ECA TEAM)</i>
15-17 listopad, Rzym, Włochy	<i>Second European Forum for Quality Assurance</i>
10-11 grudzień, Barcelona, Hiszpania	<i>Konferencja European Consortium for Quality Assurance nt. „The benefits of mutual recognition of accreditation and quality assurance decisions”</i>

Większość spośród wymienionych spotkań miała charakter seminariów tematycznych poświęconych bieżącym zagadnieniom jakości kształcenia w Europie. Poza stroną poznawczą spotkań, reprezentanci Komisji mieli również możliwość promowania sposobu funkcjonowania Państwowej Komisji Akredytacyjnej, jej celów oraz dotychczasowych osiągnięć w zakresie zapewnienia jakości oraz budowie Europejskiego Obszaru Szkolnictwa Wyższego.

W 2005 r. Państwowej Komisji Akredytacyjnej powierzona została organizacja konferencji międzynarodowej nt. „Współpracy między komisjami/agencjami akredytacyjnymi”. Konferencja ta była oficjalnie przewidziana w kalendarzu spotkań Międzyrządowego Zespołu ds. Wdrażania Postanowień Deklaracji Bolońskiej (Bologna Follow-Up Group). W konferencji wzięło udział 59 osób z 21 krajów uczestników Procesu Bolońskiego. Wśród uczestników konferencji obecni byli przedstawiciele European Commission, UNESCO, EUA, ENQA, ESIB, ECA, reprezentanci komisji akredytacyjnych, ministerstw szkolnictwa wyższego oraz innych instytucji zaangażowanych w proces akredytacji i oceny jakości kształcenia. Założeniem spotkania było zaprezentowanie dotychczasowych doświadczeń w zakresie jakości kształcenia i akredytacji oraz określenie głównych płaszczyzn współpracy pomiędzy komisjami/agencjami akredytacyjnymi.

Ad. 2.

ad. 2.1.

Realizując założenia strategiczne w sferze współpracy międzynarodowej w grudniu 2005 r. Państwowa Komisja Akredytacyjna została pełnoprawnym członkiem European Consortium for Accreditation (ECA). W ECA stowarzyszonych jest 15 agencji akredytacyjnych z 10 następujących krajów: Austrii, Francji, Niemiec, Holandii i Wspólnoty Flamandzkiej Królestwa Belgii, Hiszpanii, Irlandii, Norwegii, Polski i Szwajcarii. Celem członków ECA było uzyskanie przed końcem 2007r. wzajemnej uznawalności decyzji akredytacyjnych. Ponadto członkowie ECA są przekonani, iż wzajemne uznawanie decyzji akredytacyjnych przyczyni się do

internacjonalizacji kształcenia wyższego, a tym samym do zwiększenia mobilności studentów i absolwentów w Europie, co w konsekwencji przełoży się na przyspieszenie utworzenia do 2010r. Europejskiego Obszaru Szkolnictwa Wyższego.

Państwowa Komisja Akredytacyjna, wpisując się w cele członków ECA, podpisała w grudniu w 2006 r. wraz z Biurem Uznawalności Wykształcenia i Wymiany Międzynarodowej Wspólną Deklarację dotyczącą automatycznego uznania kwalifikacji. Podobne porozumienia ze swoimi narodowymi centrami ENIC/NARIC zawarło ośmiu członków ECA. Celem podpisanej deklaracji jest ułatwienie rozstrzygania kwestii uznawania dyplomów uczelni zagranicznych poprzez wykorzystanie sieci agencji akredytacyjnych, które wzajemnie uznają swoje decyzje akredytacyjne. Poza tym, w grudniu 2007 r. Państwowa Komisja Akredytacyjna zawarła umowy o wzajemnej uznawalności odpowiednio decyzji oraz rezultatów akredytacyjnych z dwiema agencjami akredytacyjnymi: Nederlands-Vlaamse Accreditatieorganisatie (NVAO) i Österreichischer Akkreditierungsrat (ÖAR), a także podpisała list intencyjny z Organ für Akkreditierung und Qualitätssicherung der Schweizerischen (OAQ). Strony zgodziły się, iż stosowane przez nie procedury, standardy i decyzje akredytacyjne nie zawierają szczególnych różnic a także potwierdziły, iż w zakresie własnych kompetencji akceptują rezultaty przeprowadzonych procedur. Warunkiem wejścia w życie postanowień umownych jest pomyślne zakończenie zewnętrznego przeglądu obu agencji zgodnie ze standardami określonymi w Kodeksie Dobrych Zasad ECA (NVAO-PKA, ÖAR-PKA), a także ze Standardami i wskazówkami dotyczącymi zapewnienia jakości kształcenia w Europejskim Obszarze Szkolnictwa Wyższego ENQA (ÖAR-PKA).

ad. 2.2.

W maju 2007 r. Państwowa Komisja Akredytacyjna uzyskała członkostwo International Network for Quality Assurance Agencies in Higher Education (INQAAHE). INQAAHE jest międzynarodową siecią agencji zapewnienia jakości skupiającą ponad 100 członków, którymi są instytucje z całego świata. Głównym celem INQAAHE jest zbieranie i rozpowszechnianie informacji dotyczących teorii i praktyk w ocenianiu, udoskonalaniu i zapewnianiu jakości w szkolnictwie wyższym. Zamierzenia INQAAHE obejmują m.in.:

1. Promowanie dobrych praktyk.
2. Ułatwianie dostępu do badań nad nowymi praktykami stosowanymi w rozwoju zarządzania w szkolnictwie wyższym oraz ich efektywnością.
3. Oferowanie porad i asystowanie w rozwoju nowych agencji zapewniania jakości.
4. Ułatwianie kontaktu pomiędzy akredytującymi ciałami, przynajmniej w takim stopniu, na jaki pozwala zasięg działalności tych organizacji.
5. Pomaganie członkom w określaniu standardów instytucji działających na skalę międzynarodową.

6. Asystowanie przy rozwoju projektów transferowych i zwiększenia mobilności studentów pomiędzy instytucjami edukacyjnymi na terenie danego kraju, jak również pomiędzy krajami.

ad. 2.3.

Podobnie jak w I kadencji strategicznym celem Państwowej Komisji Akredytacyjnej w obszarze współpracy międzynarodowej było uzyskanie pełnego członkostwa w European Association for Quality Assurance (ENQA), która jest najważniejszym stowarzyszeniem międzynarodowym skupiającym europejskie agencje akredytacyjne. Pod koniec 2005 roku zostały zainicjowane intensywne prace, mające na celu pełną realizację wymagań stawianych agencjom przez ENQA, sformułowanych w dokumencie *European Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area*. Zawarcie w 2007 r., w raporcie ogólnym (*Bologna Process Stocktaking London 2007*) prezentowanym podczas londyńskiej Konferencji Ministrów ds. szkolnictwa wyższego, pozytywnej oceny stopnia wdrożenia europejskich standardów w krajowym systemie zapewnienia jakości, spowodowało przyspieszenie w Komisji prac zmierzających do opracowania wniosku aplikacyjnego do ENQA. Zakończenie prac nad wnioskiem aplikacyjnym zbiegło się z końcem II kadencji Państwowej Komisji Akredytacyjnej, wobec powyższego kontynuację procedury aplikacyjnej przekazano już członkom Komisji III kadencji.

Ad. 3.

Po uzyskaniu członkostwa w European Consortium for Accreditation przedstawiciele Państwowej Komisji Akredytacyjnej aktywnie zaangażowali się w działania koordynowane przez ECA. Przewodniczący Komisji brał udział w pracach dwóch zespołów roboczych, tj. WG 3 „Information Tool for Accreditation Decisions” i WG 4 „New Developments in Accreditation”. Prace pierwszego z zespołów zmierzają do wsparcia ECA w zakresie polityki publikacyjnej decyzji akredytacyjnych oraz obejmują wypracowanie i implementowanie stosownych narzędzi informatycznych. Natomiast zadaniem drugiego zespołu jest monitorowanie rozwoju zarówno w podejściach instytucjonalnym i programowym do oceny jakości a także obserwacja ogólnościowych praktyk istotnych dla wzajemnej uznawalności decyzji akredytacyjnych.

Obok aktywności w pracach zespołów roboczych Państwowa Komisja Akredytacyjna przyłączyła się w 2006 r. do projektu ECA TEAM (ang. *Transparent European Accreditation Decisions and Mutual Recognition Agreements*), a Przewodniczący Komisji wszedł w skład Steering Committee. Projekt finansowany jest ze środków Komisji Europejskiej oraz koordynowany przez Nederlands-Vlaamse Accreditatieorganisatie. Najważniejszym celem projektu jest stworzenie bazy danych „Crossroads”, która zawierałaby oprócz pełnej informacji o decyzjach akredyta-

cyjnych wydanych przez agencje stowarzyszone w ECA, także informacje o tytułach zawodowych i stopniach naukowych uzyskiwanych na akredytowanych kierunkach studiów.

W 2007 r. z funduszy TEAM Project został również sfinansowany projekt bilateralny zmierzający do porównania stosowanych przez agencje partnerskie standardów i procedur w zakresie oceny jakości kształcenia. Metoda badawcza projektu oparta została na analizie komparatystycznej oraz wzajemnej obserwacji stosowanych procedur. Partnerami Państwowej Komisji Akredytacyjnej w projekcie zostały Nederlands-Vlaamse Accreditatieorganisatie, Österreichischen Akkreditierungsrates oraz Organ für Akkreditierung und Qualitätssicherung der Schweizerischen Hochschulen. W ramach projektu przedstawiciele Państwowej Komisji Akredytacyjnej odbyli dwa wyjazdy studyjne, brali udział w badaniu dwóch procedur akredytacyjnych, a także jako obserwatorzy uczestniczyli w wizytacjach. Również reprezentanci agencji partnerskich do końca 2007 r. dwukrotnie poddali oglądowi procedury prowadzone przez zespoły oceniające Komisji i uczestniczyli wizytacjach przeprowadzonych w Uniwersytecie Warszawskim.

Ad. 4.

W latach 2005–2007 Państwowa Komisja Akredytacyjna nadal rozwijała współpracę dwustronną, której efektem były liczne spotkania z delegacjami agencji akredytacyjnych zajmujących się akredytacją lub oceną jakości kształcenia m.in. Akkreditierungsrates, Malezyjską Komisją Akredytacyjną, Mongolian National Council for Education Accreditation. Spotkania poświęcone były wzajemnemu przedstawieniu systemów akredytacyjnych oraz przedyskutowaniu podobieństw i różnic w funkcjonowaniu instytucji odpowiedzialnych za akredytację i ocenę jakości kształcenia. W prowadzonych dyskusjach wielokrotnie podkreślano rolę przepływu informacji i wymiany doświadczeń pomiędzy komisjami/agencjami akredytacyjnymi oraz znaczenie udziału ekspertów zagranicznych w procedurze oceny jakości kształcenia.

Ad. 5.

Podobnie jak podczas I kadencji Państwowej Komisji Akredytacyjnej działania zmierzające do realizacji celu Procesu Bolońskiego jakim jest utworzenie Europejskiego Obszaru Szkolnictwa Wyższego warunkowały prace Komisji II kadencji.

W dniach 19-20 maja 2005 r. odbyła się w Bergen Konferencja Ministrów ds. szkolnictwa wyższego krajów uczestniczących w Procesie Bolońskim. Na konferencji został zaprezentowany Ogólny Raport przebiegu procesu bolońskiego na poziomie międzynarodowym oraz raport oceniający realizację założeń Procesu w poszczególnych krajach, tzw. Stocktaking. System zapewnienia jakości w Polsce został oceniony według pięciostopniowej skali ocen w prezentowany poniżej sposób:

BOLOGNA SCORECARD
Poland

QUALITY ASSURANCE	
1. Stage of development of quality assurance system	
2. Key elements of evaluation systems	
3. Level of participation of students	
4. Level of international participation, co-operation and networking	

Najwyższej został oceniony stopień rozwoju systemu zapewnienia jakości, co oznacza iż w Polsce w pełni funkcjonuje krajowy system zapewnienia jakości kształcenia, w którym jasno została zdefiniowana odpowiedzialność organów i instytucji zaangażowanych w ten proces oraz działa odpowiednia agencja zapewnienia jakości – Państwowa Komisja Akredytacyjna. Najwyższą notę przyznano również w odniesieniu do zawartości kluczowych elementów w systemie oceniającym, tj. oceny wewnętrznej, przeglądu zewnętrznego, udziału studentów, publikacji rezultatów, udziału międzynarodowego. Natomiast w odniesieniu do dwóch pozostałych obszarów zwrócono uwagę na potrzebę wzmocnienia zaangażowania studentów w proces oceny jakości oraz konieczność intensyfikacji udziału międzynarodowego.

Przyjęty przez Ministrów Komunikat stwierdzał:

„Niemal wszystkie państwa zagwarantowały system zapewnienia jakości według kryteriów wyszczególnionych w Komunikacie berlińskim oraz w oparciu o wysoki poziom współpracy i wykorzystania sieci kontaktów. Wciąż jednak pozostaje wiele do zrobienia, zwłaszcza w kwestii zaangażowania studentów i wzmocnienia współpracy międzynarodowej. Ponadto zachęcamy instytucje szkolnictwa wyższego do kontynuowania starań na rzecz podniesienia poziomu jakości prowadzonych działań poprzez systematyczne wprowadzanie wewnętrznych mechanizmów i ich bezpośrednią współzależność z zewnętrznym zapewnieniem jakości.

Przyjmujemy proponowane przez ENQA standardy oraz wskazówki zapewnienia jakości w Europejskim Obszarze Szkolnictwa Wyższego. Zobowiązujemy się do wprowadzenia w skali kraju proponowanego modelu przewidującego objęcie agencji zapewnienia jakości przeglądem typu „peer review”, respektując jednocześnie powszechnie uznawane wskazówki i kryteria. Przyjmujemy z zadowoleniem zasadę europejskiego rejestru agencji zapewnienia jakości w oparciu o przegląd na szczeblu krajowym. Zwracamy się z prośbą, aby ENQA we współpracy z EUA, EURASHE oraz ESIB rozwinęła praktyczne aspekty wdrożenia, a następnie przesłała nam odpowiedni raport za pośrednictwem Grupy wdrożeniowej. Podkreślamy znaczenie współpracy pomiędzy agencjami uznawanymi

na szczeblu krajowym w celu poprawy wzajemnego uznawania decyzji dotyczących akredytacji lub zapewnienia jakości.”

Wdrożenie zaleceń Komunikatu z Bergen Państwowa Komisja Akredytacyjna rozpoczęła jeszcze w 2005 roku. Uchwalona w dniu 27 lipca 2005 r. ustawa Prawo o szkolnictwie wyższym stworzyła podstawę prawną do udziału Przewodniczącego Parlamentu Studentów RP w pracach Prezydium Komisji oraz umożliwiła włączenie studentów do prac Zespołów Oceniających.

Również w 2005 r. w Państwowej Komisji Akredytacyjnej zostały zintensyfikowane prace, mające na celu pełną realizację wymagań stawianych agencjom akredytacyjnym przez ENQA, sformułowanych w dokumencie *European Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area*. W szczególności na posiedzeniu plenarnym w dniu 13 października 2005 r. zostały powołane spośród członków Komisji cztery zespoły robocze o następujących obszarach działań:

- kryteria i procedury samooceny PKA,
- kryteria formułowania ocen,
- rodzaj i zakres informacji o pracach PKA podawanych do publicznej wiadomości oraz
- zespół do spraw współpracy międzynarodowej.

W listopadzie 2006 r. podczas posiedzenia plenarnego Państwowa Komisja Akredytacyjna dokonała podsumowania stopnia wdrożenia *European Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area*. Zauważono, iż w odniesieniu do Części 1 cytowanego dokumentu – *Europejskie standardy i wskazówki dotyczące wewnętrznego zapewniania jakości w instytucjach szkolnictwa wyższego* – we wszystkich uczelniach występują kluczowe elementy składające się na wewnętrzny system zapewniania jakości. Ponadto stosowne zapisy stanowiące o obowiązku posiadania wewnętrznych systemów oceny i gwarantowania jakości przez każdą uczelnię znalazły się – na wniosek Komisji – w projekcie rozporządzenia w sprawie standardów kształcenia, podpisanym przez ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego w 2007 r. Poza tym, wewnętrzne systemy oceny i zapewnienia jakości w uczelniach, są jednym z aspektów oceny jakości dokonywanej przez Państwową Komisję Akredytacyjną.

Jednoznacznie również stwierdzono, iż *Europejskie standardy i wskazówki dotyczące zewnętrznego zapewnienia jakości szkolnictwa wyższego (Część 2)* w pełni zostały wdrożone. Standardy te realizowane są przede wszystkim przez Państwową Komisję Akredytacyjną oraz inne komisje powołane przez instytucje szkolnictwa wyższego.

Także zdecydowana część zaleceń określonych w Części 3 – *Europejskie standardy dotyczące agencji zewnętrznego zapewnienia jakości* została implementowana do polskiego systemu. Biorąc pod uwagę wytyczne określone w Części 3 Państwowa Komisja Akredytacyjna dokonała w 2006 r. rewizji misji oraz strategii. Ponadto powołany spośród członków Państwowej Komisji Akredytacyjnej, na posiedzeniu plenarnym w 2005

roku, zespół ds. kryteriów i procedury samooceny zidentyfikował główne obszary samooceny Komisji. W 2006 r. zintensyfikowane zostały również działania zmierzające do poddania się zewnętrznemu przeglądowi działań Komisji w 2008 r.

W dniach 17–18 maja 2007 r. odbyła się kolejna Konferencja Ministrów ds. szkolnictwa wyższego krajów uczestniczących w Procesie Bolońskim. Podobnie jak w 2005 r. dokonano podsumowania dotychczasowych osiągnięć w ramach Procesu Bolońskiego oraz wyznaczono priorytety działań na kolejne dwa lata. Tym razem system zapewnienia jakości w Polsce został oceniony w następujący sposób.

BOLOGNA SCORECARD

Poland

QUALITY ASSURANCE

4. National Implementation of Standards and Guidelines for QA in the EHEA

5. Stage of development of external quality assurance system

6. Level of student participation

7. Level of international participation

W ogólnej ocenie krajowy system zapewnienia jakości uplasował się na drugim miejscu obok systemów funkcjonujących w Austrii, Danii, Łotwie, Słowacji, Szwecji i Szkocji. Najwyżej oceniony został stopień implementacji *European Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area*, stopień rozwoju zewnętrznego systemu zapewnienia jakości oraz udział studentów w procesie oceny.

W sformułowanym końcowym Komunikacie Ministrowie zachęcili agencje ds. zapewnienia jakości do ciągłej współpracy w zakresie wzajemnego uznawania decyzji dotyczących akredytacji i zapewnienia jakości. Ponadto nadano rangę European Quality Assurance Forum jako platformy stwarzającej możliwość przedyskutowania zmian zachodzących w dziedzinie zapewnienia jakości kształcenia w Europie i zachęcono 4 organizacje wchodzące w skład grupy E4 - EUA (Europejskie Stowarzyszenie Uniwersyteckie), ENQA (Europejskie Stowarzyszenie na rzecz Jakości Kształcenia), EURASHE (Europejskie Stowarzyszenie Instytucji Szkolnictwa Wyższego) i ESIB (Krajowe Związki Studentów Europy) – do corocznego organizowania Europejskich Forów. Ponadto Ministrowie przyjęli ustanowienie przez grupę E4 Rejestru Agencji ds. Zapewnienia Jakości w Szkolnictwie Wyższym opartego na zaproponowanym przez nią modelu funkcjonowania. Rejestr będzie funkcjonował na zasadzie dobrowolności, samofinansowania, niezależności i przejrzystości. Wnioski o wpisanie do rejestru powinny być ocenione na podstawie daleko idącej zgodności z *European Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area*, potwierdzonej w drodze niezależnej zewnętrznej oceny.

Zawarcie w grudniu 2007 r. w ramach ECA umów o uznawaniu decyzji akredytacyjnych pozwoliło na wypełnienie zaleceń ujętych w Komunikacie z Londynu.

Załącznik nr 1.

Uchwała Nr 873/2007
Prezydium Państwowej Komisji Akredytacyjnej
z dnia 8 listopada 2007 r.
w sprawie wytycznych do przygotowania raportu samooceny.

Na podstawie § 7 ust.2 pkt 3 statutu Państwowej Komisji Akredytacyjnej Prezydium Państwowej Komisji Akredytacyjnej ustala, co następuje:

§ 1

1. Raport samooceny należy przygotować według wzoru stanowiącego załącznik nr 1 do niniejszej uchwały.
2. Raport samooceny powinien być syntetyczny (maksymalnie 35-40 stron).
3. Jeżeli uczelnia prowadzi kształcenie w kilku jednostkach organizacyjnych raport należy przygotować odrębnie dla każdej z nich, z zastrzeżeniem ust. 4.
4. Jeżeli jednostka organizacyjna prowadzi kształcenie w zamiejscowym ośrodku dydaktycznym albo w obiektach położonych w tym samym co siedziba uczelni obszarze metropolitalnym, należy przygotować jeden raport z wyszczególnieniem danych dotyczących tych jednostek.
5. W przypadku uzyskania warunkowej oceny jakości kształcenia raport na temat podjętych działań naprawczych należy przygotować według wzoru stanowiącego załącznik nr 2 do niniejszej uchwały.
6. Uczelnia zobowiązana jest przekazać do Państwowej Komisji Akredytacyjnej raport samooceny w pięciu egzemplarzach, w tym co najmniej jeden w wersji elektronicznej, a raport o podjętych działaniach naprawczych w trzech egzemplarzach, w terminie sześciu tygodni od dnia otrzymania pisma informującego o wyznaczeniu do oceny.

§ 2

1. Z dniem 30 listopada 2007 r. traci moc Uchwała Nr 18/2002 Prezydium Państwowej Komisji Akredytacyjnej z dnia 28 lutego 2002 r.
2. Uchwała wchodzi w życie z dniem 1 grudnia 2007 r.

Przewodniczący
Państwowej Komisji Akredytacyjnej

Zbigniew Marciniak

WZÓR

RAPORT SAMOOCENY

Nazwa szkoły wyższej:

.....

**Nazwa wydziału (jednostki) prowadzącej oceniany kierunek
(makrokierunek, studia międzykierunkowe):**

.....
.....

**Nazwa ocenianego kierunku (makrokierunku, studiów
międzykierunkowych), ze wskazaniem poziomu i formy kształcenia:**

.....
.....

Skład zespołu przygotowującego raport samooceny

Imię i nazwisko

**Stanowisko/tytuł lub stopień
naukowy/funkcja pełniona
w Uczelni**

.....
.....
.....
.....

Nazwa organu opiniującego raport

.....

1. Krótka prezentacja Uczelni

Uwarunkowania prawne (publiczna, niepubliczna, założyciel), misja, cele strategiczne, relacje z otoczeniem, struktura Uczelni (wydziały, instytuty, katedry), rozmiary rekrutacji w ostatnich trzech latach, liczba absolwentów w ostatnich trzech latach, ogólna struktura budżetu - w tym środki przeznaczone na wyposażenie bibliotek i laboratoriów studenckich, informacje o wynikach dotychczasowych ocen jakości kształcenia i akredytacji, dokonanej przez instytucje krajowe i zagraniczne.

Do raportu należy dołączyć statut uczelni, stanowiący załącznik nr 1 oraz regulamin studiów stanowiący załącznik nr 2.

1.1. Liczba nauczycieli akademickich Uczelni (według stanu na dzień):

Tytuł lub stopień naukowy albo tytuł zawodowy	Razem	Liczba nauczycieli akademickich, dla których uczelnia stanowi			
		Podstawowe miejsce pracy		Dodatkowe miejsce pracy	
		Mianowanie	Umowa o pracę	Umowa o pracę	
				W pełnym wymiarze czasu pracy	W niepełnym wymiarze czasu pracy
Profesor					
Doktor habilitowany					
Doktor					
Pozostali					
Razem					

1.2. Liczba studentów Uczelni i uczestników studiów doktoranckich (według stanu na dzień.....):

Forma kształcenia	Liczba studentów	Liczba uczestników studiów doktoranckich
Studia stacjonarne		
Studia niestacjonarne		
Razem		

2. Prezentacja jednostki organizacyjnej

Informacje o jednostce organizacyjnej, w której prowadzony jest oceniany kierunek studiów, w tym o kadrze i jej rozwoju, bazie dydaktyczno – naukowej⁵ (jeżeli zajęcia prowadzone są z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość należy opisać dostępną w tym celu infrastrukturę informatyczną i oprogramowanie), prowadzonych w tej jednostce kierunkach studiów i studiach doktoranckich, posiadanych przez nią uprawnieniach do nadawania stopni naukowych, usytuowaniu kierunku w strategii rozwoju jednostki oraz o istotnych zmianach, które nastąpiły w jednostce w ciągu ostatnich 5 lat.

2.1. Liczba nauczycieli akademickich jednostki (według stanu na dzień.....):

Tytuł lub stopień naukowy albo tytuł zawodowy	Razem	Liczba nauczycieli akademickich, dla których uczelnia stanowi			
		Podstawowe miejsce pracy		Dodatkowe miejsce pracy	
		Mianowanie	Umowa o pracę	Umowa o pracę	
				W pełnym wymiarze czasu pracy	W niepełnym wymiarze czasu pracy
Profesor					
Doktor habilitowany					
Doktor					
Pozostali					
Razem					

2.2. Liczba stopni i tytułów naukowych uzyskanych przez pracowników jednostki w ostatnich pięciu latach, z wyodrębnieniem stopni i tytułów naukowych uzyskanych przez pracowników prowadzących zajęcia na ocenianym kierunku.

⁵ Użyte określenia: baza dydaktyczno – naukowa, zadania naukowe, badania naukowe, dorobek naukowy, stopnie i tytuły naukowe oraz uprawnienia w tym zakresie oznaczają odpowiednio bazę dydaktyczno – artystyczną, zadania artystyczne, twórczość artystyczną, dorobek artystyczny oraz stopnie i tytuły w zakresie sztuki oraz uprawnienia w tym zakresie.

Rok	Doktoraty	Habilitacje	Tytuły profesora
	()	()	()
	()	()	()
	()	()	()
	()	()	()
	()	()	()
Razem	()	()	()

2.3. Liczba studentów jednostki i uczestników studiów doktoranckich (według stanu na dzień.....):

Forma kształcenia	Liczba studentów	Liczba uczestników studiów doktoranckich
Studia stacjonarne		
Studia niestacjonarne		
Razem		

3. Kadra wizytowanego kierunku studiów

3.1. Wykaz nauczycieli akademickich zgłoszonych do minimum kadrowego na ocenianym kierunku studiów:

Lp.	Tytuł/stopień naukowy z podaniem dziedziny/dziedziny i dyscypliny	Imię i nazwisko	Rok urodz.	Specjalność naukowa	Forma i data zatrudnienia w uczelni	Pensum plan/wyk. godz*	Prowadzone zajęcia dydaktyczne**
1							
2							
3							

* należy podać liczbę godzin zajęć dydaktycznych prowadzonych osobiście na ocenianym kierunku, wykonanie dotyczy poprzedniego roku akademickiego, a plan bieżącego roku akademickiego.

** należy podać nazwę przedmiotu, liczbę i rodzaj zajęć prowadzonych na ocenianym kierunku.

Do raportu należy dołączyć wykazy publikacji z ostatnich pięciu lat osób wliczonych do minimum kadrowego, stanowiące załącznik nr 3.

3.2. Wykaz pozostałych nauczycieli akademickich prowadzących zajęcia dydaktyczne na ocenianym kierunku studiów.

Zestawienie tabelaryczne jak w pkt. 3.1.

3.3. Liczba pracowników inżynieryjno-technicznych i administracyjnych (w tym do obsługi ocenianego kierunku studiów).

3.4. Polityka kadrowa i jej realizacja – trudności i problemy kadrowe (sposób doboru kadry, kompetencje, obciążenia dydaktyczne, naukowe i organizacyjne, ocena kadry: stan obecny i perspektywy rozwoju w ciągu 3 lat).

4. Kształcenie

4.1. Zasady rekrutacji

Opis wymagań rekrutacyjnych właściwych dla danego kierunku i poziomu kształcenia, wskazanie do jakich kandydatów kierowana jest oferta edukacyjna.

Do raportu należy dołączyć uchwałę senatu albo innego organu kolegialnego, określonego w art. 60 ust. 2 lub 5 ustawy, dotyczącą roku akademickiego, w którym przeprowadzana jest wizytacja, stanowiącą załącznik nr 4.

4.2. Liczba studentów i absolwentów ocenianego kierunku

4.2.1. Liczba studentów kierunku, z podziałem na poziomy, lata, i formy studiów (należy podać tylko te formy studiów, które są prowadzone na ocenianym kierunku).

Poziom studiów	Rok studiów	Liczba studentów studiów		Razem
		stacjonarnych	niestacjonarnych	
I stopnia	I			
	II			
	III			
	IV			
II stopnia	I			
	II			
Jednolite studia magisterskie	I			
	II			
	III			
	IV			
	V			
	VI			
Razem				

4.2.2. Relacje pomiędzy liczbą nauczycieli akademickich stanowiących minimum kadrowe a liczbą studentów.

- Liczba nauczycieli akademickich stanowiących minimum kadrowe na ocenianym kierunku studiów
.....
- Liczba studentów ocenianego kierunku studiów
.....
- Relacje wymagane przepisami prawadla ocenianego kierunku studiów
.....
- Relacje w ocenianej jednostce
.....

4.2.3. Liczba absolwentów ocenianego kierunku studiów w ostatnich trzech latach, z podziałem na poziomy i formy studiów: *(należy podać tylko te, które są prowadzone na ocenianym kierunku)*

Poziom studiów	Rok ukończenia	Liczba absolwentów studiów		Razem
		stacjonarnych	niestacjonarne	
I stopnia				
II stopnia				
Jednolite studia magisterskie				
Razem				

4.3. Struktura kwalifikacji absolwenta – sylwetka absolwenta dla prowadzonych poziomów kształcenia ze szczególnym uwzględnieniem specjalności prowadzonych w ramach ocenianego kierunku. Określenie celów kształcenia oraz kompetencji ogólnych i specyficznych uzyskanych przez absolwentów odnoszących się do wiedzy, umiejętności i postaw, w tym umiejętności rozumienia i stosowania w praktyce zdobytej wiedzy, dokonywania ocen i formułowania sądów, komunikowania się z otoczeniem, kontynuacji kształcenia przez całe życie, a także dostosowania kwalifikacji absolwenta do potrzeb rynku pracy.

4.4. Plany studiów i programy nauczania

Opis planów studiów i programów nauczania z uwzględnieniem liczby semestrów i godzin zajęć dydaktycznych na poszczególnych formach studiów i poziomach kształcenia, porównanie ze standardami kształcenia, wskazanie przedmiotów w ramach których realizowane są poszczególne treści kształcenia, w tym treści do wyboru, oraz w których znajdują

odzwierciedlenie cele sformułowane w sylwetce absolwenta, a także w których prowadzone są zajęcia z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość, informacje na temat punktów ECTS, dostosowania programu do wymagań rynku, udziału różnych form zajęć dydaktycznych (wykłady, ćwiczenia, laboratoria, projekty, seminaria).

Treści kształcenia	Liczba godzin	Udział procentowy
Podstawowe		
Kierunkowe		
Do wyboru		
Inne wymagania		
Razem		

Liczba godzin poszczególnych rodzajów zajęć					Razem
wykłady	ćwiczenia	laboratoria	seminaria	inne rodzaje zajęć*	
Udział procentowy zajęć w ogólnej liczbie godzin					Razem
wykłady	ćwiczenia	laboratoria	seminaria	inne rodzaje zajęć*	
					100

(należy podać tylko te formy zajęć, które prowadzone są na ocenianym kierunku)

* np. projekty, zajęcia kliniczne lub inne rodzaje zajęć wynikające ze specyfiki ocenianego kierunku studiów.

Do raportu należy dołączyć plany studiów i programy nauczania (sylabusy) wraz z uchwałami właściwych organów kolegialnych oraz decyzją o utworzeniu kierunku, stanowiące załącznik nr 5.

4.5. Stosowane metody dydaktyczne i organizacja kształcenia

Uzasadnienie wyboru stosowanych metod dydaktycznych, w tym metod i technik kształcenia na odległość oraz technologii informatycznych, praca własna studenta, wykorzystywane materiały dydaktyczne, oferta kształcenia w językach obcych, indywidualizacja procesu kształcenia, oferta kształcenia dla studentów niepełnosprawnych, liczebność grup studenckich, organizacja kształcenia w formie studiów niestacjonarnych, dostępność wykładowców dla studentów.

4.6. Cele praktyk, formy realizacji, system kontroli, zaliczanie

4.7. Odsiew studentów

Odsiew studentów na poszczególnych latach studiów: *(należy podać tylko te formy studiów, które są prowadzone na ocenianym kierunku, dane powinny dotyczyć roku akademickiego poprzedzającego wizytację):*

Poziomy i formy studiów	Liczba studentów	I rok	II rok	III rok	IV rok	V rok	VI rok	Razem
I stopnia stacjonarne	przyjętych							
	skreślonych							
I stopnia niestacjonarne	przyjętych							
	skreślonych							
II stopnia stacjonarne	przyjętych							
	skreślonych							
II stopnia niestacjonarne	przyjętych							
	skreślonych							
Jednolite studia magisterskie stacjonarne	przyjętych							
	skreślonych							
Jednolite studia magisterskie niestacjonarne	przyjętych							
	skreślonych							

Analiza i ocena przyczyn odsiewu

4.8. Wewnętrzny system zapewnienia jakości kształcenia

Opis wewnętrznego systemu zapewnienia jakości obejmujący informacje dotyczące:

- *stosowanej polityki i procedur w zakresie zapewnienia jakości,*
- *okresowych przeglądów planów i programów nauczania oraz ich efektów (np. adekwatność konstrukcji oraz treści realizowanych planów i programów nauczania do zamierzonych efektów kształcenia, uwzględnienie specyfiki poziomów kształcenia i form studiów, formalne procedury zatwierdzania programów nauczania, udział studentów w działaniach dotyczących zapewnienia jakości, opinie zwrotne od pracodawców, przedstawiciele rynku pracy oraz innych organizacji),*
- *oceny studentów (np. stosowanych form i kryteriów weryfikacji wiedzy oraz oceny wyników kształcenia),*
- *zapewnienia jakości kadry dydaktycznej (np. okresowe ocen pracowników, hospitacje, ankiety dla studentów oceniające zajęcia dydaktyczne, częstotliwość ankietyzacji),*

- *form wsparcia studentów (np. informacje o wsparciu ze strony nauczycieli akademickich, w tym opiekunów roku oraz pracowników administracyjnych, ankiety dla studentów dotyczące pracy administracji),*
- *stosowanego systemu informacyjnego (np. gromadzenie, analizowanie i wykorzystywanie informacji o poziomie zadowolenia studentów oraz o wynikach kształcenia osiągniętych przez studentów, możliwościach zatrudnienia absolwentów itp.),*
- *publikowania informacji (np. dostęp do aktualnych i obiektywnych informacji na temat m.in. oferty kształcenia, posiadanych uprawnień, stosowanych procedur toku studiów, planowanych efektów kształcenia)*

4.9. Zasady dyplomowania

Opis wewnętrznych uregulowań prawnych w tym zakresie, dotyczących m.in. zasad ustalania i wyboru tematów prac, wyboru opiekunów i recenzentów, przeprowadzania egzaminów dyplomowych itp.

5. Baza dydaktyczna

Opis bazy dydaktycznej, w tym sal wykładowych, pracowni i laboratoriów oraz ich wyposażenia, dostęp do komputerów i internetu, zasoby biblioteczne własne i dostęp do innych bibliotek.

6. Sprawy studenckie

Organizacje studenckie, studenckie koła naukowe, stypendia, czesne, sprawy socjalne studentów (kluby, domy studenckie, pomoc materialna), baza rekreacyjna i sportowa.

7. Działalność naukowa jednostki organizacyjnej

7.1. Kategoria przyznana przez Radę Nauki (poprzednio KBN) jednostce organizacyjnej prowadzącej oceniany kierunek studiów

7.2. Osiągnięcia naukowe związane z ocenianym kierunkiem studiów

Opis prowadzonych badań naukowych uwzględniający realizowane tematy badawcze i efekty tych badań, bazę jaką dysponuje uczelnia, środki finansowe, uzyskane granty oraz system wspierania rozwoju własnej kadry, a także zestawienie dorobku publikacyjnego jednostki organizacyjnej (prac afiliowanych przy tej jednostce) oraz nakładów przeznaczonych na badania naukowe w ciągu ostatnich trzech lat, z uwzględnieniem danych dotyczących ocenianego kierunku studiów:

Rodzaj publikacji	Rok						Razem	
	jed- nostka	kieru- nek	jed- nostka	kieru- nek	jed- nostka	kieru- nek	jed- nostka	kieru- nek
Monografie lub rozdziały w monografiach								
Publikacje w czasopi- smach recenzowanych z listy filadelfijskiej								
Publikacje w innych czasopismach recen- zowanych o zasięgu co najmniej krajowym								
Publikacje w recenzowa- nych czasopismach o zasięgu lokalnym								
Nakłady na badania własne (tys. PLN)								
Nakłady na badania statutowe (tys. PLN)								
Granty – uzyskane fi- nansowanie liczba/(tys. PLN)								
Programy międzynaro- dowe – uzyskane finanso- wanie tys. PLN)								
Badania zlecone – uzy- skane finansowanie (tys. PLN)								
Patenty (krajowe/zagra- niczne)								

7.3. Związek prowadzonej działalności naukowo - badawczej z procesem dydaktycznym, w tym publikacje z udziałem studentów (egzemplarze prac z ostatnich trzech lat należy przygotować do wglądu podczas wizytacji)

7.4. Organizacja (współorganizacja) konferencji naukowych związanych tematycznie z ocenianym kierunkiem studiów (w ostatnich trzech latach)

8. Współpraca międzyuczelniana i międzynarodowa dotycząca ocenianego kierunku studiów (w ostatnich trzech latach)

8.1. Wymiana studentów i kadry naukowo-dydaktycznej

8.2. Tematy prac naukowych i dydaktycznych realizowanych wspólnie z ośrodkami krajowymi i zagranicznymi (należy podać liczbę ogółem oraz wskazać kilka najważniejszych tematów)

9. Najważniejsze osiągnięcia Wydziału (Jednostki)

9.1. Kadra mająca szczególne uznanie krajowe i międzynarodowe (*max 5 osób*)

9.2. Najważniejsze osiągnięcia naukowe (*opis i uzasadnienie z uwzględnieniem nagród i wyróżnień pozauczelnianych*)

9.3. Znaczące wzbogacenie bazy dydaktyczno – naukowej

9.4. Inne

10. Najlepsze i najmocniejsze strony jednostki organizacyjnej

11. Plany na najbliższą przyszłość:

Lista załączników:

1. Statut uczelni.
2. Regulamin studiów.
3. Wykazy publikacji osób wliczonych do minimum kadrowego.
4. Uchwała senatu lub innego organu kolegialnego określająca zasady rekrutacji.
5. Plany studiów i programy nauczania (sylabusy) wraz z uchwałami właściwych organów kolegialnych oraz decyzją o utworzeniu kierunku.

(Pieczęć uczelni)

.....
(podpis Rektora)

....., dnia

(miejsowość)

.....
(podpis Dziekana/Kierownika jednostki)

WZÓR

RAPORT

**na temat działań naprawczych podjętych w Uczelni
po otrzymaniu warunkowej oceny jakości kształcenia**

Nazwa szkoły wyższej:

.....

**Nazwa wydziału (jednostki) prowadzącej oceniany kierunek
(makrokierunek, studia międzykierunkowe):**

.....
.....

**Nazwa ocenianego kierunku (makrokierunku, studiów międzykierunko-
wych), ze wskazaniem poziomu i formy kształcenia:**

.....
.....

Skład zespołu przygotowującego raport

**Imię i nazwisko
wy/funkcja**

**Stanowisko/tytuł lub stopień nauko-
pełniona w Uczelni**

.....
.....
.....
.....
.....
.....

Nazwa organu opiniującego raport

.....

1. Zarzuty wymienione w Uchwale Nr Prezydium
Państwowej Komisji Akredytacyjnej z dnia

2. Informacje o działaniach naprawczych odnoszących się do poszczegól-
nych zarzutów wymienionych w pkt. 1.

3. Informacje o pozostałych zmianach jakie zaistniały w uczelni/jednost-
ce, bezpośrednio związanych z kierunkiem studiów, którego raport doty-
czy, w porównaniu z danymi zawartymi w raporcie zespołu oceniającego
Państwowej Komisji Akredytacyjnej.

4. W przypadku zmian przepisów prawa raport powinien uwzględniać
również informację o spełnieniu nowych wymagań.

5. Informacje, o których mowa w pkt. 2 - 4 należy udokumentować zgod-
nie z zasadami i według wzorów dokumentów określonych w raporcie
samooceny, stanowiącym załącznik nr 1, z zastrzeżeniem ust. 6.

6. W przypadku włączenia do minimum kadrowego nie wymienionych
uprzednio nauczycieli akademickich, do raportu – poza wykazami dorob-
ku naukowego – należy dołączyć także potwierdzone za zgodność z orygi-
nałem kopie dokumentów dotyczących nawiązania z nimi stosunku pracy,
posiadanych przez te osoby stopni i tytułów naukowych oraz oświadczeń
o możliwości stanowienia minimum kadrowego.

(Pieczęć uczelni)

.....
(podpis Rektora)

....., dnia

(miejscowość)

.....
(podpis Dziekana/Kierownika jednostki)

**Uchwała Nr 974/2007
Prezydium Państwowej Komisji Akredytacyjnej
z dnia 13 grudnia 2007 r.**

zmieniająca Uchwałę w sprawie zasad przeprowadzania wizytacji

Na podstawie § 7 ust. 2 pkt. 4 statutu Państwowej Komisji Akredytacyjnej z dnia 13 października 2005 r. z późn. zm. Prezydium uchwała, co następuje:

§ 1

W Uchwale 1043/2004 Prezydium Państwowej Komisji Akredytacyjnej z dnia 28 października 2004 r. w sprawie zasad przeprowadzania wizytacji wprowadza się następujące zmiany:

- 1) w § 3 po pkt. 6 dodaje się pkt. 6a i 6b w brzmieniu:
„ 6a) zapoznanie się z wewnętrznym systemem zapewnienia jakości kształcenia,
6b) zapoznanie się ze sprawami studenckimi, ”;
- 2) w § 5 wyraz „miesiąc” zastępuje się wyrazami: „sześć tygodni”;
- 3) załącznik do Uchwały otrzymuje brzmienie nadane w załączniku do niniejszej Uchwały.

§ 2

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia i ma zastosowanie do wizytacji prowadzonych po dniu 1 stycznia 2008 r.

Przewodniczący
Państwowej Komisji Akredytacyjnej

Zbigniew Marciniak

Raport
zespołu oceniającego Państwowej Komisji Akredytacyjnej
z wizytacji przeprowadzonej w dniach
.....
(nazwa jednostki, nazwa uczelni)
dotyczącej oceny jakości kształcenia
na kierunku
na poziomie

1. Część I. Informacje ogólne. Podstawy Prawne.

1.1 Krótka informacja o procesie przygotowania do wizytacji i jej przebiegu.

2. Podstawa prawna wizytacji.

- ustawy,
- rozporządzenia,
- przepisy wewnętrzne PKA,
- przepisy wewnętrzne uczelni.

1. Prezentacja uczelni.

3.1 Ocena misji i strategii uczelni, pozycji uczelni w środowisku oraz jej roli i miejsca na rynku edukacyjnym.

3.2 Ocena zgodności kompetencji organów uczelni określonych przepisami wewnętrznymi uczelni i podejmowanych działań z obowiązującymi powszechnie przepisami prawa.

3.3 Informacja o liczbie i strukturze kwalifikacji nauczycieli akademickich zatrudnionych w uczelni.

3.4 Informacja o liczbie studentów:

Forma kształcenia	Liczba studentów	Liczba uczestników studiów doktoranckich
Studia stacjonarne		
Studia niestacjonarne		
Razem		

- ocena spełnienia wymagań określonych dla uczelni publicznych w art. 163 ust. 2 ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz. U. Nr 164, poz. 1365 z późn. zm.).

3.5. Informacje o prowadzonych kierunkach studiów i dotychczasowych wynikach ocen/akredytacji (także nie państwowych).

4. Prezentacja jednostki prowadzącej oceniany kierunek studiów.

- 4.4. Ocena roli ocenianego kierunku studiów w strategii rozwoju jednostki.
- 4.5. Ocena struktury organizacyjnej jednostki prowadzącej oceniany kierunek w kontekście realizowanych przez nią zadań naukowych⁶ i dydaktycznych.
- 4.6. Ocena zgodności kompetencji organów jednostki określonych przepisami wewnętrznymi obowiązującymi w uczelni i podejmowanych działań z powszechnie obowiązującymi przepisami prawa.
- 4.7. Informacje na temat prowadzonych przez jednostkę kierunków studiów i studiów doktoranckich, posiadanych uprawnień do nadawania stopni naukowych oraz nadanych przez tę jednostkę stopniach naukowych w ostatnich pięciu latach.
- 4.8. Ocena rozwoju kadry i prowadzonej w jednostce polityki kadrowej.

Liczba nauczycieli akademickich jednostki:

Tytuł lub stopień naukowy albo tytuł zawodowy	Razem	Liczba nauczycieli akademickich, dla których uczelnia stanowi			
		Podstawowe miejsce pracy		Dodatkowe miejsce pracy	
		Mianowanie	Umowa o pracę	Umowa o pracę	
				W pełnym wymiarze czasu pracy	W niepełnym wymiarze czasu pracy
Profesor					
Doktor habilitowany					
Doktor					
Pozostali					
Razem					

⁶ użyte określenia: zadania naukowe, badania naukowe, dorobek naukowy, stopnie i tytuły naukowe oznaczają odpowiednio zadania artystyczne, twórczość artystyczną, dorobek artystyczny oraz stopnie i tytuły w zakresie sztuki.

Liczba stopni i tytułów naukowych uzyskanych przez pracowników jednostki w ostatnich pięciu latach, z wyodrębnieniem stopni i tytułów naukowych uzyskanych przez pracowników prowadzących zajęcia dydaktyczne na ocenianym kierunku.

Rok	Doktoraty	Habilitacje	Tytuły profesora
	()	()	()
	()	()	()
	()	()	()
	()	()	()
	()	()	()
Razem	()	()	()

4.6. Liczba studentów i uczestników studiów doktoranckich jednostki:

Forma kształcenia	Liczba studentów	Liczba uczestników studiów doktoranckich
Studia stacjonarne		
Studia niestacjonarne		
Razem		

4.7. Liczba studentów ocenianego kierunku studiów.

Poziom studiów	Rok studiów	Liczba studentów studiów		Razem
		stacjonarnych	niestacjonarnych	
I stopnia	I			
	II			
	III			
	IV			
II stopnia	I			
	II			
jednolite studia magisterskie	I			
	II			
	III			
	IV			
	V			
	VI			
Razem				

Wnioski odnoszące się do spełnienia wymagań dotyczących spraw będących przedmiotem analizy i oceny tej części raportu oraz możliwości realizacji zamierzonych celów w warunkach istniejących w wizytowanej uczelni i jednostce.

Część II. Koncepcja kształcenia i jej realizacja.

1. Cele kształcenia i deklarowane kompetencje absolwenta.
 - 1.1 Ocena zgodności określonej przez uczelnię sylwetki absolwenta z uregulowaniami zawartymi w standardzie oraz struktury kwalifikacji absolwenta z przyjętymi w ramach Procesu Bolońskiego tzw. deskryptorami efektów kształcenia, tj. czy zakładane cele kształcenia oraz kompetencje ogólne i specyficzne, które uzyskają absolwenci odnoszą się do wiedzy, umiejętności i postaw, w tym umiejętności stosowania w praktyce zdobytej wiedzy, dokonywania ocen i formułowania sądów, komunikowania się z otoczeniem, kontynuacji kształcenia przez całe życie, a także czy przewidziano udział pracodawców w kształtowaniu koncepcji kształcenia oraz uwzględniono potrzebę dostosowania kwalifikacji absolwenta do oczekiwań rynku pracy.
 - 1.2 Ocena zasad rekrutacji i sposobu selekcji kandydatów.
 - 1.3 Ocena realizacji programu studiów, w tym analiza porównawcza planów studiów i programów kształcenia z obowiązującymi w czasie ich realizacji standardami oraz ocena spełnienia wymagań określonych w tych standardach, a także zgodności planów studiów i programów kształcenia z sylwetką absolwenta, tj. czy przyjęte rozwiązania programowe umożliwiają osiągnięcie każdego z deklarowanych celów kształcenia sformułowanych w sylwetce absolwenta oraz uzyskanie zakładanej struktury kwalifikacji absolwenta. Ocenie podlegają również: sekwencja przedmiotów, oferta do wyboru i oferta kształcenia w językach obcych.
 - 1.4 Analiza obciążeń studentów – ocena systemu ECTS.
2. Ocena organizacji i realizacji procesu dydaktycznego.
 - 2.2 Ocena stosowanych metod dydaktycznych i trafności ich doboru ze zwróceniem szczególnej uwagi na metody i techniki kształcenia na odległość oraz technologie informatyczne, zakres i treść pracy własnej studenta, innowacyjność prowadzonych zajęć dydaktycznych, a także potrzeby osób niepełnosprawnych.
 - 2.3 Ocena dostępności i jakości sylabusów.

- 2.4 Ocena sposobu realizacji i systemu kontroli praktyk.
- 2.5 Ocena organizacji studiów (rozkład czasowy i obsada zajęć, sesje egzaminacyjne?).
- 2.6 Informacje dotyczące hospitowanych zajęć i ich ocena.
3. Analiza i ocena wyników kształcenia.
- 3.3 Ocena systemu weryfikacji etapowych osiągnięć studentów (np. prac egzaminacyjnych, projektowych, przejściowych itp.).
- 3.4 Analiza skali i ocena przyczyn odsiewu.
- 3.5 Ocena zasad dyplomowania, w tym wewnętrznych uregulowań prawnych w tym zakresie, dotyczących m.in. zasad ustalania i wyboru tematów prac, wyboru opiekunów i recenzentów, przeprowadzania egzaminów dyplomowych oraz działań zapobiegającym patologiom.
- 3.6 Ocena poszczególnych losowo wybranych prac dyplomowych wraz z podsumowaniem.
- 3.7 Informacja na temat działalności Biura Karier, monitorowania losów absolwentów i ocena podejmowanych w uczelni działań w tym zakresie.

Wnioski odnoszące się do spełnienia wymagań dotyczących spraw będących przedmiotem analizy i oceny tej części raportu oraz możliwości realizacji zamierzonych celów w warunkach istniejących w wizytowanej jednostce.

Część III. Wewnętrzny system zapewnienia jakości kształcenia.

Opis i ocena wewnętrznych procedur zapewnienia jakości kształcenia odnosząca się do:

- *stosowanej polityki i procedur w zakresie zapewnienia jakości,*
- *okresowych przeglądów planów i programów nauczania oraz ich efektów (np. adekwatności konstrukcji oraz treści realizowanych planów i programów nauczania w kontekście zamierzonych efektów kształcenia, uwzględnienie specyfiki poziomów kształcenia i form studiów, formalnych procedur zatwierdzania programów nauczania, udziału studentów w działaniach dotyczących zapewnienia jakości, opinii zwrotnych od pracodawców, przedstawicieli rynku pracy oraz innych organizacji),*
- *oceny studentów (np. stosowanych form i kryteriów weryfikacji wiedzy oraz oceny wyników kształcenia),*
- *zapewnienia jakości kadry dydaktycznej (np. okresowych*

- ocen pracowników, hospitacje, ankiet dla studentów oceniających zajęcia dydaktyczne, częstotliwość ankietyzacji),
- form wsparcia studentów (np. informacji o wsparciu ze strony nauczycieli akademickich, w tym opiekunów roku oraz pracowników administracyjnych, ankiet dla studentów dotyczących pracy administracji),
 - stosowanego systemu informacyjnego (np. gromadzenia, analizowania i wykorzystywania informacji o poziomie zadowolenia studentów oraz o wynikach kształcenia osiągniętych przez studentów, możliwościach zatrudnienia absolwentów itp.),
 - publikowania informacji (np. dostępu do aktualnych i obiektywnych informacji na temat m.in. oferty kształcenia, posiadanych uprawnień, stosowanych procedur toku studiów, planowanych efektów kształcenia)

Wnioski odnoszące się do spełnienia wymagań dotyczących spraw będących przedmiotem analizy oraz ocena stopnia zaawansowania w stosowaniu wewnętrznych systemów zapewniania jakości w wizytowanej jednostce.

Część IV. Nauczyciele akademicy.

1. Wymagania prawne dotyczące minimum kadrowego ocenianego kierunku.
2. Wykaz nauczycieli akademickich stanowiących minimum kadrowe:

Lp.	Tytuł/ stopień naukowy z podaniem dziedziny/ dziedziny i dyscypliny	Imię i nazwi- sko	Rok urodz.	Dorobek naukowy		Forma i data zatrudnie- nia w uczelni	Pensum plan/ wyk. godz*	Prowa- dzone zajęcia dydak- tyczne**
				z zakresu kierunku studiów	z dziedziny związanej z kierunkiem studiów			
1								
2								
3								

* należy podać liczbę godzin zajęć dydaktycznych prowadzonych osobiście na ocenianym kierunku, wykonanie dotyczy poprzedniego roku akademickiego, a plan bieżącego roku akademickiego.

** należy podać nazwę przedmiotu, liczbę i rodzaj zajęć prowadzonych na ocenianym kierunku.

3. Ocena kadry zawierająca krótki opis i ocenę dorobku naukowego poszczególnych nauczycieli akademickich przedstawionych przez uczelnię do minimum kadrowego, a także ocenę spełnienia pozostałych wymagań określonych przepisami prawa w tym zakresie oraz sformułowanie jednoznacznej opinii nt. możliwości wliczenia danej osoby do minimum kadrowego, ze wskazaniem grupy którą ta osoba reprezentuje. Zarówno opinie pozytywne, jak i negatywne powinny być uzasadnione.
4. Ocena spełnienia wymagań dotyczących relacji pomiędzy liczbą nauczycieli akademickich stanowiących minimum kadrowe a liczbą studentów.
5. Ocena obsady zajęć dydaktycznych, w tym zgodności tematyki prowadzonych zajęć z posiadanym dorobkiem naukowym, a także dostępności nauczycieli akademickich, udziału wykładowców z zagranicy oraz praktyki gospodarczej i społecznej.
6. Opinie prezentowane przez nauczycieli akademickich w czasie spotkania z zespołem oceniającym.
7. Ocena prowadzonej dokumentacji osobowej nauczycieli akademickich.

Wnioski odnoszące się do spełnienia wymagań dotyczących spraw będących przedmiotem analizy i oceny możliwości realizacji zamierzonych celów w istniejących warunkach kadrowych w wizytowanej jednostce.

Część V. Działalność naukowa i współpraca międzynarodowa.

1. Charakterystyka i ocena działalności naukowej, ze szczególnym uwzględnieniem badań związanych z ocenianym kierunkiem studiów oraz udziału studentów w tych badaniach, a także ich finansowania, uzyskiwanych grantów i systemu wspierania rozwoju własnej kadry. Ocena dorobku wydawniczego i wdrożeniowego. Nagrody za wyniki w pracy naukowej

Rodzaj publikacji	Rok		Rok		Rok		Razem	
	jed- nostka	kieru- nek	jed- nostka	kieru- nek	jed- nostka	kieru- nek	jed- nostka	kieru- nek
Monografie lub rozdziały w monografiach								
Publikacje w czasopismach recenzowanych z tzw. listy filadelfijskiej								
Publikacje w innych czasopi- smach recenzowanych o za- sięgu co najmniej krajowym								
Publikacje w recenzowanych czasopismach o zasięgu lokalnym								
Nakłady na badania własne (tys. PLN)								
Nakłady na badania statuto- we (tys. PLN)								
Granty – uzyskane finanso- wanie liczba/(tys. PLN)								
Programy międzynarodowe – uzyskane finansowanie tys. PLN)								
Badania zlecone – uzyskane finansowanie (tys. PLN)								
Patenty (krajowe/zagranicz- ne)								

* należy podać informacje z ostatnich trzech lat.

2. Charakterystyka i ocena współpracy międzynarodowej, w tym wymiany studentów i kadry naukowo-dydaktycznej, a także tematów prac naukowych i dydaktycznych realizowanych wspólnie z ośrodkami zagranicznymi.

Wnioski odnoszące się do spełnienia wymagań dotyczących spraw będących przedmiotem analizy i oceny tej części raportu oraz możliwości realizacji zamierzonych celów przy obecnym stanie badań naukowych i stopnia umiędzynarodowienia kształcenia na ocenianym kierunku.

Część VI. Baza dydaktyczna.

Ocena dostosowania bazy dydaktycznej, w tym sal wykładowych, pracowni i laboratoriów oraz ich wyposażenia, dostępu do komputerów i internetu, zasobów bibliotecznych do potrzeb naukowych i dydaktycznych ocenianego kierunku, a także dostosowania bazy do potrzeb osób niepełnosprawnych. Ocena powinna uwzględniać uchwalone przez Prezydium „Kryteria oceny bazy dydaktycznej”.

Wnioski odnoszące się do spełnienia wymagań dotyczących spraw będących przedmiotem analizy i oceny tej części raportu oraz możliwości realizacji zamierzonych celów w warunkach istniejącej infrastruktury materialnej w wizytowanej jednostce/uczelni.

Część VII. Sprawy studenckie.

1. Ocena spraw studenckich, w tym działalności samorządu, kół naukowych i współpracy z władzami uczelni, a także zgodności regulaminu studiów oraz innych wewnętrznych uregulowań dotyczących m.in. systemu pomocy materialnej i odpłatności za studia, z powszechnie obowiązującymi przepisami prawa.
2. Ocena systemu opieki dydaktycznej, naukowej i socjalnej oferowanej studentom w wizytowanej jednostce.
3. Opinie studentów prezentowane w czasie spotkania z zespołem oceniającym.

Wnioski odnoszące się do spełnienia wymagań dotyczących spraw będących przedmiotem analizy i oceny tej części raportu.

Część VIII. Dokumentacja toku studiów.

Ocena zgodności prowadzonej w uczelni dokumentacji toku studiów, w tym albumu studentów, księgi dyplomów, teczek osobowych studentów i absolwentów, kart egzaminacyjnych i indeksów, wydawanych dyplomów i suplementów z przepisami prawa.

Wnioski odnoszące się do spełnienia wymagań dotyczących spraw będących przedmiotem analizy i oceny tej części raportu.

Część IX. Podsumowanie

Wskazanie mocnych i słabych stron ocenianego kierunku, sformułowanie opinii na temat procesu kształcenia oraz ewentualnych zaleceń. Ocena perspektyw utrzymania i rozwoju kształcenia na ocenianym kierunku w wizytowanej jednostce (uzasadnienie powinno nawiązywać do uwag zawartych w treści raportu).

Uwagi ogólne:

- raport dotyczący studiów pierwszego lub drugiego stopnia nie powinien zawierać więcej niż 25 – 30 stron, a raport dotyczący obu poziomów kształcenia lub jednolitych studiów magisterskich – do 40 stron.
- raport powinien sporządzony przy użyciu czcionki o rozmiarze 12 z interlinią półtora wiersza.

Raport
zespołu oceniającego Państwowej Komisji Akredytacyjnej
z wizytacji przeprowadzonej w dniach
.....
(nazwa jednostki, nazwa uczelni)
dotyczącej powtórnej oceny jakości kształcenia
na kierunku
na poziomie

Część I. Informacje ogólne. Podstawy Prawne.

1. Skład zespołu oceniającego.

2. Podstawa prawna wizytacji.

- ustawy,
- rozporządzenia,
- przepisy wewnętrzne PKA,
- przepisy wewnętrzne uczelni.

(należy podać przepisy, które zastosowano przy ocenie działań naprawczych).

Część II. Zarzuty wymienione w Uchwale Nr
Prezydium Państwowej Komisji Akredytacyjnej z dnia
.....

(należy wymienić wszystkie zarzuty oraz podać ich uzasadnienie)

**Część III. Ocena działań naprawczych odnoszących się do poszczegól-
nych zarzutów wymienionych w części II.**

(należy przedstawić działania naprawcze odnoszące się do poszczegól-
nych zarzutów oraz dokonać oceny ich skuteczności)

**Część IV. Informacje o pozostałych zmianach wprowadzonych w uczelni
w ocenianym okresie oraz ich ocena.**

(należy wymienić wprowadzone zmiany oraz dokonać odrębnej oceny
każdej z nich)

Część V. Podsumowanie.

(należy sformułować wnioski dotyczące skuteczności i komplemen-
tarności wprowadzonych zmian)

Uchwała Nr 617/2007
Prezydium Państwowej Komisji Akredytacyjnej z dnia 5 lipca 2007 r.

w sprawie kryteriów oceny spełnienia wymagań
w zakresie minimum kadrowego.

Na podstawie § 7 ust. 2 pkt 2 Statutu Państwowej Komisji Akredytacyjnej Prezydium Państwowej Komisji Akredytacyjnej uchwała, co następuje:

§ 1

Prezydium Państwowej Komisji Akredytacyjnej ustala ogólne kryteria oceny spełnienia wymagań w zakresie minimum kadrowego.

§ 2

Kryteria, o których mowa w § 1, zawiera załącznik do niniejszej Uchwały.

§ 3

Uchwała wchodzi w życie z dniem 1 października 2007 r.

PRZEWODNICZĄCY
PAŃSTWOWEJ KOMISJI AKREDYTACYJNEJ

Zbigniew Marciniak

Ocena minimum kadrowego

Część I.

Kryteria stosowane przez Państwową Komisję Akredytacyjną przy opiniowaniu wniosków o utworzenie kierunku studiów

Wymagania dotyczące minimum kadrowego są spełnione, jeżeli:

A. Każdy wskazany do minimum kadrowego nauczyciel akademicki:

1. posiada stopień lub tytuł naukowy albo w zakresie sztuki,
2. posiada dorobek naukowy lub artystyczny w zakresie danego kierunku studiów albo w dziedzinie (dyscyplinie) nauki lub sztuki związanej z tym kierunkiem. Dziedziny (dyscypliny) nauki lub sztuki, wchodzące w zakres kierunku studiów oraz związane z danym kierunkiem studiów są wymienione w załączniku. Podstawą uznania dorobku za zgodny z danym kierunkiem studiów jest
 - a) uzyskany stopień lub tytuł z wymienionej w załączniku dziedziny (dyscypliny) nauki/sztuki lub
 - b) opublikowany dorobek z wymienionej w załączniku dziedziny (dyscypliny) nauki/sztuki,
3. będzie wliczony do minimum kadrowego nie więcej niż dwukrotnie, z tym że tylko do jednego minimum kadrowego kierunku studiów drugiego stopnia albo jednolitych studiów magisterskich. Jeżeli jednostka organizacyjna prowadzi na danym kierunku studia pierwszego i drugiego stopnia, to nauczyciel akademicki stanowiący minimum kadrowe studiów drugiego stopnia może być również wliczony do minimum kadrowego studiów pierwszego stopnia,
4. będzie zatrudniony w uczelni na podstawie mianowania lub umowy o pracę, w pełnym wymiarze czasu pracy,
5. uczelnia będzie stanowiła jego podstawowe miejsce pracy, w przypadku zaliczenia do minimum kadrowego studiów drugiego stopnia lub jednolitych studiów magisterskich,
6. będzie osobiście prowadził w danym roku akademickim na wnioskowanym kierunku studiów i poziomie kształcenia zajęcia dydaktyczne w wymiarze co najmniej 60 godzin, gdy ma tytuł profesora lub stopień doktora habilitowanego lub w wymiarze 90 godzin, gdy ma stopień doktora.

B. Zespół nauczycieli akademickich zgłoszony jako minimum kadrowe:

1. łącznie reprezentuje szerokie spektrum komplementarnych specjalności możliwie najpełniej obejmujących zakres tematyczny danego kierunku studiów, zgodnie z opisem zawartym w załączniku,
2. składa się z liczby osób nie mniejszej niż określona^{7, 8} dla danego kierunku studiów. Liczba ta pozostaje w odpowiedniej⁹ proporcji do liczby studentów na danym kierunku,
3. może mieć pośród osób z tytułem profesora lub stopniem doktora habilitowanego nie więcej niż jednego cudzoziemca, który będzie zatrudniony co najmniej na okres dwóch lat lub osobę, która została zatrudniona w uczelni w trybie określonym w art. 115 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. - Prawo o szkolnictwie wyższym.

C. Zostanie przedstawiona dokumentacja potwierdzająca spełnienie przez jednostkę organizacyjną wnioskującą o utworzenie danego kierunku powyższych wymagań, zawierająca:

1. jednoznacznie sformułowane oświadczenia nauczycieli akademickich zgłoszonych do minimum kadrowego, wyrażające zgodę na wliczenie ich do minimum kadrowego danego kierunku studiów i poziomu kształcenia oraz zawierające informację o ewentualnym stanowieniu minimum kadrowego w innych jednostkach lub na innych kierunkach studiów, ze wskazaniem jednostki, kierunku i poziomu kształcenia. Jeżeli zgłaszana osoba wyczerpała już ustawowe możliwości odpowiednio jedno- lub dwukrotnego wliczenia do minimum kadrowego, powinna wskazać uczelnię i kierunek, w której zamierza zrezygnować ze stanowienia minimum,
2. dyplomy potwierdzające uzyskane stopnie i tytuły naukowe lub w zakresie sztuki. W przypadku cudzoziemców – dokumenty potwierdzające równoważność stopni uzyskanych za granicą z odpowiednimi stopniami określonymi w ustawie z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. Nr 65, poz. 595 z późn. zm.),
3. chronologiczny wykaz dorobku naukowego lub artystycznego każdej osoby zaliczonej do minimum kadrowego, z wyraźnym

⁷ §5-7 oraz § 8 ust. 4 rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 27 lipca 2006 r. w sprawie warunków, jakie muszą spełniać jednostki organizacyjne uczelni, aby prowadzić studia na określonym kierunku i poziomie kształcenia (Dz. U. Nr 144, poz. 1048),

⁸ § 2 i 3 rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 28 marca 2007 r. w sprawie szczegółowych warunków tworzenia i funkcjonowania filii, zamiejscowej podstawowej jednostki organizacyjnej oraz zamiejscowego ośrodka dydaktycznego uczelni (Dz. U. Nr 69, poz. 459),

⁹ § 11 rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 27 lipca 2006 r. w sprawie warunków, jakie muszą spełniać jednostki organizacyjne uczelni, aby prowadzić studia na określonym kierunku i poziomie kształcenia (Dz. U. Nr 144, poz. 1048).

- wyodrębnieniem dorobku związanego z ocenianym kierunkiem studiów,
4. dokumenty potwierdzające posiadanie dorobku praktycznego, w przypadku osób ze stopniem doktora wchodzących w skład minimum kadrowego na studiach pierwszego stopnia na kierunkach *pielęgniarstwo i położnictwo*,
 5. deklaracje zawarcia umowy o pracę z osobami wskazanymi do minimum kadrowego. W przypadku, gdy uczelnia rozpoczyna kształcenie na studiach pierwszego stopnia, należy wskazać co najmniej 50% osób ze składu minimum kadrowego, z którymi będą zawarte umowy o zatrudnieniu w pełnym wymiarze czasu pracy od początku roku akademickiego, w którym rozpocznie się kształcenie na danym kierunku,
 6. wykaz planowanych zajęć dydaktycznych (nazwa i rodzaj zajęć, liczba godzin), które będą osobiście prowadzone przez osoby wskazane do minimum kadrowego,
 7. informację o planowanej liczbie studentów danego kierunku, którzy będą się kształcić w danej jednostce organizacyjnej.

Część II.

Kryteria stosowane przez Państwową Komisję Akredytacyjną przy ocenianiu jakości kształcenia

Wymagania dotyczące minimum kadrowego są spełnione, jeżeli:

A. Każdy wskazany do minimum kadrowego nauczyciel akademicki:

7. posiada stopień lub tytuł naukowy albo w zakresie sztuki,
8. posiada dorobek naukowy lub artystyczny w zakresie danego kierunku studiów albo w dziedzinie (dyscyplinie) nauki lub sztuki związanej z tym kierunkiem.
Dziedziny (dyscypliny) nauki lub sztuki, wchodzące w zakres kierunku studiów oraz związane z danym kierunkiem studiów są wymienione w załączniku.
Podstawą uznania dorobku za zgodny z danym kierunkiem studiów jest:
 - a) uzyskany stopień lub tytuł z wymienionej w załączniku dziedziny (dyscypliny) nauki/sztuki lub
 - b) opublikowany dorobek z wymienionej w załączniku dziedziny (dyscypliny) nauki/sztuki,
9. został wliczony do minimum kadrowego nie więcej niż dwukrotnie, z tym że tylko do jednego minimum kadrowego kierunku studiów drugiego stopnia albo jednolitych studiów magisterskich. Jeżeli jednostka organizacyjna prowadzi na danym kierunku studia pierwszego i drugiego stopnia, to nauczyciel akademicki stanowiący minimum kadrowe studiów drugiego stopnia może być

- również wliczony do minimum kadrowego studiów pierwszego stopnia,
10. jest zatrudniony w uczelni na podstawie mianowania lub umowy o pracę, w pełnym wymiarze czasu pracy i nie krócej niż od początku roku akademickiego, w którym dokonywana jest ocena,
 11. uczelnia stanowi jego podstawowe miejsce pracy, w przypadku zaliczenia do minimum kadrowego studiów drugiego stopnia lub jednolitych studiów magisterskich,
 12. osobiście prowadzi w danym roku akademickim na ocenianym kierunku studiów i poziomie kształcenia zajęcia dydaktyczne w wymiarze co najmniej 60 godzin, gdy ma tytuł profesora lub stopień doktora habilitowanego lub w wymiarze 90 godzin, gdy ma stopień doktora.

B. Zespół nauczycieli akademickich zgłoszony jako minimum kadrowe:

4. łącznie reprezentuje szerokie spektrum komplementarnych specjalności możliwie najpełniej obejmujących zakres tematyczny danego kierunku studiów, zgodnie z opisem zawartym w załączniku,
5. składa się z liczby osób nie mniejszej niż określona¹⁰,¹¹ dla danego kierunku studiów. Liczba ta pozostaje w odpowiedniej¹² proporcji do liczby studentów na danym kierunku,
6. może mieć pośród osób z tytułem profesora lub stopniem doktora habilitowanego nie więcej niż jednego cudzoziemca, zatrudnionego co najmniej na okres 2 lat albo osobę, która została zatrudniona w uczelni w trybie określonym w art. 115 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. - Prawo o szkolnictwie wyższym.

C. Zostanie przedstawiona dokumentacja potwierdzająca spełnienie przez jednostkę organizacyjną prowadzącą dany kierunek powyższych wymagań, zawierająca:

8. jednoznacznie sformułowane oświadczenia nauczycieli akademickich zgłoszonych do minimum kadrowego, wyrażające zgodę na wliczenie ich do minimum kadrowego danego kierunku studiów i poziomu kształcenia oraz zawierające informację o ewentualnym stanowieniu minimum kadrowego w innych jednostkach lub

¹⁰ §5-7 rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 27 lipca 2006 r. w sprawie warunków, jakie muszą spełniać jednostki organizacyjne uczelni, aby prowadzić studia na określonym kierunku i poziomie kształcenia (Dz. U. Nr 144, poz. 1048),

¹¹ §2 i 3 rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 28 marca 2007 r. w sprawie szczegółowych warunków tworzenia i funkcjonowania filii, zamiejscowej podstawowej jednostki organizacyjnej oraz zamiejscowego ośrodka dydaktycznego uczelni (Dz. U. Nr 69, poz. 459),

¹² §11 rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 27 lipca 2006 r. w sprawie warunków, jakie muszą spełniać jednostki organizacyjne uczelni, aby prowadzić studia na określonym kierunku i poziomie kształcenia (Dz. U. Nr 144, poz. 1048).

- na innych kierunkach studiów, ze wskazaniem jednostki, kierunku i poziomu kształcenia,
9. dyplomy potwierdzające uzyskane stopnie i tytuły naukowe lub w zakresie sztuki. W przypadku cudzoziemców – dokumenty potwierdzające równoważność stopni uzyskanych za granicą z odpowiednimi stopniami określonymi w ustawie z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. Nr 65, poz. 595 z późn. zm.),
 10. chronologiczny wykaz dorobku naukowego lub artystycznego każdej osoby zaliczonej do minimum kadrowego, z wyraźnym wyodrębnieniem dorobku związanego z ocenianym kierunkiem studiów,
 11. dokumenty potwierdzające posiadanie dorobku praktycznego, w przypadku osób ze stopniem doktora wchodzących w skład minimum kadrowego na studiach pierwszego stopnia na kierunkach *pielęgniarstwo i położnictwo*,
 12. akty mianowania lub umowy o pracę osób wskazanych do minimum kadrowego, dokumentujące zatrudnienie co najmniej od początku roku akademickiego, w którym dokonywana jest ocena,
 13. wykaz zajęć dydaktycznych (nazwa i rodzaj zajęć, liczba godzin), osobiście prowadzonych przez osoby wskazane do minimum kadrowego, odbywających się w roku akademickim, w którym dokonywana jest ocena,
 14. informację o liczbie studentów danego kierunku, kształcących się w danej jednostce organizacyjnej w roku akademickim, w którym dokonywana jest ocena.

**Wykaz dziedzin nauki lub sztuki
z zakresu danego kierunku studiów
lub z nim związanych**

Dorobek naukowy lub artystyczny osoby z minimum kadrowego mieści się w zakresie danego kierunku studiów, gdy dotyczy jednego z obszarów nauki lub sztuki wymienionych w kolumnie drugiej.

Osoba z minimum kadrowego posiada dorobek naukowy lub artystyczny w dziedzinie nauki lub sztuki związanej z danym kierunkiem, gdy dorobek ten dotyczy jednego z obszarów nauki lub sztuki wymienionych kolumnie drugiej lub trzeciej.

Każdy obszar nauki lub sztuki, którego nazwa została podkreślona musi być reprezentowany w minimum kadrowym przez co najmniej jedną osobę posiadającą dorobek w tym obszarze.

Kierunek studiów	Obszary nauki lub sztuki	
	w zakresie danego kierunku studiów	związane z danym kierunkiem studiów
1	2	3
administracja	nauki prawne <ul style="list-style-type: none"> ☐ nauka o administracji <u>prawo administracyjne lub</u> <u>postępowanie administracyjne,</u> <u>historia administracji</u> ☐ prawo <u>prawo finansowe, prawo</u> <u>konstytucyjne</u> nauki ekonomiczne <ul style="list-style-type: none"> ☐ nauki o zarządzaniu lub ekonomia <u>finanse publiczne</u> 	nauki prawne <i>pozostałe specjalności</i> <i>w zakresie prawa</i> <i>publicznego</i> nauki humanistyczne <ul style="list-style-type: none"> ☐ socjologia <i>socjologia organi-</i> <i>zacji</i> ☐ psychologia <i>psychologia organi-</i> <i>zacji</i> ☐ nauki o polityce <i>politologia</i>
aktorstwo	sztuki teatralne <u>aktorstwo</u>	nauki humanistyczne <ul style="list-style-type: none"> ☐ historia sztuki ☐ nauki o sztuce <i>wiedza o teatrze</i> sztuki teatralne <i>reżyseria</i> sztuki muzyczne <ul style="list-style-type: none"> ☐ wokalistyka ☐ rytmika i taniec

<p>analityka medyczna</p>	<p>nauki farmaceutyczne <i>biochemia, chemia kliniczna, diagnostyka laboratoryjna, farmakologia, mikrobiologia, toksykologia</i></p> <p>nauki biologiczne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ biochemia ☐ mikrobiologia 	<p>nauki medyczne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ biologia medyczna ☐ medycyna <i>endokrynologia, fizjologia, genetyka medyczna, choroby wewnętrzne, hematologia, histologia, immunologia, medycyna nuklearna, patofizjologia, parazytologia, patomorfologia, serologia</i> <p>nauki biologiczne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ biotechnologia <p>nauki chemiczne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ biochemia ☐ biotechnologia ☐ chemia
<p>archeologia</p>	<p>nauki humanistyczne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ <u>archeologia</u> ☐ historia <i>historia starożytna i średniowieczna</i> <p>nauki biologiczne</p> <ul style="list-style-type: none"> <i>antropologia</i> 	<p>nauki o Ziemi</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ geologia ☐ geografia <p>nauki biologiczne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ biologia <i>botanika</i> <p>nauki humanistyczne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ socjologia ☐ filozofia ☐ językoznawstwo
<p>architektura i urbanistyka</p>	<p>nauki techniczne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ <u>architektura i urbanistyka</u> 	<p>nauki techniczne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ budownictwo <p>sztuki plastyczne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ sztuki piękne
<p>architektura krajobrazu</p>	<p>nauki techniczne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ architektura i urbanistyka <p>sztuki plastyczne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ sztuki piękne <p>nauki rolnicze</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ kształtowanie środowiska ☐ ogrodnictwo <i>w zakresie roślin ozdobnych oraz urządzania terenów zieleni</i> ☐ agronomia <i>w zakresie użytków rolnych w krajobrazie otwartym</i> <p>nauki biologiczne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ biologia <i>szata roślinna</i> ☐ ekologia <i>ekologia krajobrazu</i> <p>Uwaga: W minimum kadrowym niezbędna jest co najmniej jedna osoba o dorobku w zakresie projektowania architektury krajobrazu</p>	<p>nauki leśne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ leśnictwo <p>nauki o Ziemi</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ geografia <p>nauki techniczne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ budownictwo ☐ geodezja i kartografia ☐ inżynieria środowiska

architektura wnętrz	<p>sztuki plastyczne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ sztuki użytkowe <p><u>architektura wnętrz</u></p>	<p>sztuki plastyczne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ sztuki użytkowe <i>wzornictwo</i> ☐ sztuki piękne <i>grafika</i>
astronomia	<p>nauki fizyczne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ <u>astronomia</u> 	<p>nauki fizyczne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ fizyka <p>nauki o Ziemi</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ geofizyka <p>nauki matematyczne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ matematyka ☐ informatyka
automatyka i robotyka	<p>nauki techniczne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ <u>automatyka i robotyka</u> 	inne dyscypliny techniczne związane z treściami podstawowymi i kierunkowymi
bezpieczeństwo narodowe	<p><u>nauki wojskowe</u></p> <p>nauki humanistyczne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ nauki o polityce ☐ nauki o zarządzaniu <p>nauki prawne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ nauka o administracji ☐ prawo <p>nauki ekonomiczne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ nauki o zarządzaniu 	inne dyscypliny związane z treściami kierunkowymi
bezpieczeństwo wewnętrzne	<p>nauki prawne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ <u>nauka o administracji</u> ☐ <u>prawo</u> <p>nauki humanistyczne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ <u>nauki o zarządzaniu</u> ☐ <u>socjologia</u> ☐ <u>psychologia</u> ☐ nauki o polityce <p><u>nauki wojskowe</u></p> <p>nauki ekonomiczne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ nauki o zarządzaniu 	inne dyscypliny związane z treściami kierunkowymi

<p>biologia</p>	<p>nauki biologiczne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ <u>biologia</u> ☐ biochemia ☐ biofizyka ☐ biotechnologia ☐ ekologia ☐ mikrobiologia 	<p>nauki chemiczne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ chemia <p>nauki fizyczne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ biofizyka <p>nauki leśne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ leśnictwo <p>nauki medyczne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ biologia medyczna <p>nauki rolnicze</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ agronomia ☐ inżynieria rolnicza ☐ kształtowanie środowiska ☐ ogrodnictwo ☐ rybactwo ☐ technologia żywności i żywienia człowieka ☐ zootechnika
<p>biotechnologia</p>	<p>nauki biologiczne, chemiczne lub techniczne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ <u>biotechnologia</u> <p>nauki biologiczne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ biochemia ☐ mikrobiologia ☐ biofizyka ☐ biologia <p>nauki chemiczne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ biochemia ☐ chemia ☐ technologia chemiczna <p>nauki techniczne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ inżynieria chemiczna <i>inżynieria bioprosesowa</i> <p>nauki rolnicze</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ agronomia ☐ ogrodnictwo ☐ zootechnika <i>embriologia, inżynieria genetyczna, genetyka molekularna, cytogenetyka</i> 	<p>nauki biologiczne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ ekologia <p>nauki ekonomiczne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ nauki o zarządzaniu <p>nauki fizyczne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ biofizyka <p>nauki matematyczne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ informatyka <p>nauki medyczne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ biologia medyczna <p>nauki farmaceutyczne</p> <p><i>farmacja</i></p> <p>nauki rolnicze</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ agronomia ☐ ogrodnictwo ☐ technologia żywności i żywienia ☐ zootechnika
<p>budownictwo</p>	<p>nauki techniczne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ <u>budownictwo</u> 	<p>inne dyscypliny techniczne związane z treściami podstawowymi i kierunkowymi</p>

<p>chemia</p>	<p>nauki chemiczne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ chemia ☐ biochemia ☐ technologia chemiczna 	<p>nauki biologiczne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ biochemia ☐ biotechnologia <p>nauki techniczne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ inżynieria chemiczna ☐ technologia chemiczna <p>nauki fizyczne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ fizyka
<p>dietetyka</p>	<p>nauki medyczne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ medycyna <ul style="list-style-type: none"> <i>gastroenterologia</i> <i>żywnienie człowieka</i> ☐ zdrowie publiczne ☐ biologia medyczna <p>nauki biologiczne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ biochemia ☐ biologia ☐ mikrobiologia <ul style="list-style-type: none"> <i>żywnienie człowieka</i> <p>nauki chemiczne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ biochemia <p>nauki farmaceutyczne</p> <ul style="list-style-type: none"> <i>bromatologia</i> <p>nauki rolnicze</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ technologia żywności i żywienia 	<p>nauki medyczne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ medycyna ☐ biologia medyczna <p>nauki biologiczne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ biofizyka
<p>dyrygentura</p>	<p>sztuki muzyczne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ dyrygentura 	<p>sztuki muzyczne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ kompozycja i teoria muzyki <p>nauki humanistyczne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ nauki o sztuce
<p>dziennikarstwo i komunikacja społeczna</p>	<p>nauki humanistyczne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ nauki o poznaniu i komunikacji społecznej <ul style="list-style-type: none"> <i>język wypowiedzi medialnych,</i> <i>teoria gatunków medialnych, teoretyczne problemy komunikowania,</i> <i>historia prasy i mediów, systemy medialne w Polsce i na świecie, public relations</i> ☐ filozofia <ul style="list-style-type: none"> <i>etyka dziennikarska</i> ☐ psychologia <ul style="list-style-type: none"> <i>psychologia mediów</i> <p>nauki prawne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ prawo <ul style="list-style-type: none"> <i>prawo autorskie i prasowe</i> <p>nauki ekonomiczne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ ekonomia (<i>ekonomika mediów</i>) 	<p>nauki humanistyczne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ socjologia <ul style="list-style-type: none"> <i>badania opinii publicznej</i> ☐ językoznawstwo <ul style="list-style-type: none"> <i>retoryka, filologia</i> ☐ nauki o polityce <ul style="list-style-type: none"> <i>politologia</i> <p>nauki ekonomiczne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ nauki o zarządzaniu

<p>edukacja artystyczna w zakresie sztuk plastycznych</p>	<p>sztuki plastyczne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ sztuki piękne <i>malarstwo, grafika, rzeźba</i> 	<p>sztuki filmowe</p> <p><i>realizacja obrazu filmowego, telewizyjnego i fotografia, intermedia, sztuka rejestracji obrazu</i></p> <p>nauki humanistyczne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ pedagogika
<p>edukacja artystyczna w zakresie sztuki muzycznej</p>	<p>sztuki muzyczne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ kompozycja i teoria muzyki ☐ <u>instrumentalistyka</u> ☐ <u>dyrygentura</u> 	<p>sztuki muzyczne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ wokalistyka <p>nauki humanistyczne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ nauki o sztuce ☐ pedagogika
<p>edukacja techniczno-informatyczna</p>	<p>nauki matematyczne lub techniczne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ <u>informatyka</u> <p>nauki humanistyczne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ <u>pedagogika</u> <p>nauki techniczne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ wszystkie dyscypliny 	<p>nauki matematyczne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ matematyka <p>nauki fizyczne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ fizyka <p>nauki ekonomiczne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ ekonomia ☐ nauki o zarządzaniu
<p>ekonomia</p>	<p><i>Grupa I:</i></p> <p>nauki ekonomiczne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ <u>ekonomia</u> <p><i>makroekonomia, mikroekonomia, ekonomia międzynarodowa, ekonomia matematyczna, polityka gospodarcza, historii myśli ekonomicznej, teoria i modelowanie ekonomicznych procesów gospodarczych, statystyka, ekonomia regionalna</i></p> <p><i>Grupa II:</i></p> <p>nauki ekonomiczne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ ekonomia <p><i>ekonomiki szczegółowe</i></p> <p>Uwaga: <i>W minimum kadrowym muszą być reprezentowani przedstawiciele Grupy I</i></p>	<p>nauki ekonomiczne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ ekonomia <p><i>w pozostałych obszarach</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ nauki o zarządzaniu w obszarach związanych z profilem programowym kierunku <p>nauki humanistyczne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ historia <i>historia gospodarcza</i> ☐ socjologia <i>socjologia ekonomiczna</i> ☐ nauki o polityce <i>polityka społeczna</i>
<p>elektronika i telekomunikacja</p>	<p>nauki techniczne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ <u>elektronika</u> ☐ <u>telekomunikacja</u> 	<p>inne dyscypliny techniczne związane z treściami podstawowymi i kierunkowymi</p> <p>nauki fizyczne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ fizyka

elektrotechnika	nauki techniczne ☐ <u>elektrotechnika</u>	inne dyscypliny techniczne związane z treściami podstawowymi i kierunkowymi
energetyka	nauki techniczne ☐ <u>elektrotechnika</u> ☐ mechanika ☐ budowa i eksploatacja maszyn	inne dyscypliny techniczne związane z treściami podstawowymi i kierunkowymi
etnologia	nauki humanistyczne ☐ <u>etnologia</u>	nauki humanistyczne ☐ kulturoznawstwo ☐ nauki o poznaniu i komunikacji społecznej <i>medioznawstwo</i> ☐ historia <i>w zakresie historii wsi i historii kultury</i> ☐ filologia <i>filologia polska</i> ☐ językoznawstwo ☐ nauki o polityce <i>stosunki międzynarodowe</i> ☐ socjologia <i>socjologia kultury</i> ☐ historia sztuki
europaistyka	nauki humanistyczne ☐ historia <i>historia i antropologia kulturowa Europy, historia integracji, prawa i instytucji UE</i> <i>współczesne europejskie problemy społeczne, etniczne, kulturowe, demograficzne i polityczne</i> ☐ nauki o polityce <i>integracja europejska - polityki unijne</i> nauki ekonomiczne ☐ <u>ekonomia</u> <i>współczesne europejskie problemy gospodarcze</i> nauki o Ziemi ☐ geografia <i>geografia polityczna i gospodarcza Europy</i>	nauki humanistyczne ☐ socjologia ☐ kulturoznawstwo ☐ etnologia ☐ nauka o poznaniu i komunikacji społecznej ☐ historia ☐ nauki o polityce <i>stosunki międzynarodowe, politologia, polityka społeczna</i> nauki prawne ☐ prawo ☐ nauka o administracji nauki ekonomiczne ☐ ekonomia

<p>farmacja</p>	<p><u>nauki farmaceutyczne</u></p> <p>nauki medyczne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ biologia medyczna <i>biochemia, farmakologia, fizjologia, patofizjologia</i> <p>nauki biologiczne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ biochemia ☐ biotechnologia ☐ mikrobiologia 	<p>nauki chemiczne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ biochemia ☐ biotechnologia ☐ chemia ☐ technologia chemiczna
<p>filologia</p>	<p>nauki humanistyczne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ językoznawstwo <i>filologia danego języka</i> ☐ literaturoznawstwo <i>filologia danego języka</i> <p><i>rodzimy użytkownik języka z dyplomem co najmniej doktora w zakresie danej filologii, historii, historii sztuki, filozofii, językoznawstwa, literaturoznawstwa, lub kulturoznawstwa</i></p>	<p>NIE DOTYCZY</p>
<p>filologia polska</p>	<p>nauki humanistyczne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ językoznawstwo <i>filologia polska</i> ☐ literaturoznawstwo <i>filologia polska</i> 	<p>nauki humanistyczne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ kulturoznawstwo ☐ etnologia ☐ nauki i sztuce <i>teatrologia</i> <i>filmoznawstwo</i> ☐ historia <i>w zakresie historii kultury</i> ☐ nauki o poznaniu i komunikacji społecznej <i>medioznawstwo, dziennikarstwo i komunikacja społeczna</i> <i>informacja naukowa i bibliotekoznawstwo</i> ☐ religioznawstwo

<p>filozofia</p>	<p>nauki humanistyczne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ <u>filozofia</u> 	<p>nauki humanistyczne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ językoznawstwo ☐ literaturoznawstwo ☐ historia ☐ historia sztuki ☐ kulturoznawstwo ☐ religioznawstwo ☐ nauki o polityce <i>stosunki międzynarodowe</i> ☐ nauki o poznaniu i komunikacji społecznej <i>kognitywistyka</i> ☐ pedagogika ☐ psychologia ☐ socjologia <p>nauki teologiczne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ teologia <p>nauki biologiczne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ biologia <i>ochrona środowiska</i> <p>nauki fizyczne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ biofizyka ☐ fizyka <p>nauki matematyczne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ matematyka <p>nauki prawne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ prawo
<p>finanse i rachunkowość</p>	<p>Grupa I: nauki ekonomiczne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ <u>ekonomia i nauki o zarządzaniu</u> <i>finanse, bankowość, polityka pieniężna, ubezpieczenia, rynki finansowe, ekonometria finansowa</i> <p>Grupa II: nauki ekonomiczne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ <u>ekonomia i nauki o zarządzaniu</u> <i>rachunkowość</i> <p>Uwaga: W minimum kadrowym muszą być reprezentowani przedstawiciele Grupy I i Grupy II.</p>	<p>nauki ekonomiczne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ ekonomia i nauki o zarządzaniu w po- zostałych obszarach związanych z profilem programowym kierunku <p>nauki matematyczne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ matematyka <i>matematyka finansowa</i> <p>nauki prawne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ prawo <i>prawo finansowe</i>
<p>fizjoterapia</p>	<p>nauki medyczne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ medycyna <i>fizjoterapia, rehabilitacja medyczna, rehabilitacja ruchowa, medycyna fizykalna, balneologia</i> <p>nauki o kulturze fizycznej</p> <ul style="list-style-type: none"> <i>fizjoterapia, rehabilitacja ruchowa</i> 	<p>nauki medyczne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ medycyna ☐ biologia medyczna <p>nauki biologiczne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ biochemia ☐ biologia ☐ mikrobiologia <p>nauki chemiczne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ biochemia

fizyka	nauki fizyczne ☐ fizyka ☐ biofizyka ☐ geofizyka	nauki matematyczne ☐ matematyka ☐ informatyka nauki biologiczne ☐ biofizyka
fizyka techniczna	nauki fizyczne ☐ fizyka ☐ biofizyka ☐ geofizyka	nauki matematyczne ☐ matematyka ☐ informatyka nauki biologiczne ☐ biofizyka
geodezja i kartografia	nauki techniczne ☐ geodezja i kartografia	inne dyscypliny związane z treściami podstawowymi i kierunkowymi
geografia	nauki o Ziemi ☐ geografia ☐ geologia	nauki ekonomiczne ☐ ekonomia nauki humanistyczne ☐ historia ☐ socjologia nauki techniczne ☐ architektura i urbanistyka ☐ geodezja i kartografia
geologia	nauki o Ziemi ☐ geologia ☐ geofizyka ☐ geografia ☐ oceanologia	nauki biologiczne ☐ biologia ☐ ekologia nauki chemiczne ☐ chemia nauki fizyczne ☐ fizyka ☐ geofizyka nauki matematyczne ☐ matematyka nauki techniczne ☐ górnictwo i geologia inżynierska

<p>gospodarka przestrzenna</p>	<p><i>Grupa I:</i> nauki ekonomiczne ☐ ekonomia <u>gospodarka przestrzenna,</u> <u>gospodarka regionalna</u> <u>i lokalna</u></p> <p><i>Grupa II:</i> nauki techniczne ☐ urbanistyka i architektura</p> <p>nauki o Ziemi ☐ geografia ekonomiczna</p> <p>nauki rolnicze ☐ kształtowanie środowiska</p> <p>Uwaga: <i>W minimum kadrowym muszą być reprezentowani przedstawiciele Grupy I i Grupy II.</i></p>	<p>Nauki ekonomiczne ☐ ekonomia ☐ nauki o zarządzaniu <i>w pozostałych obszarach związanych z profilem programowym kierunku</i></p> <p>nauki techniczne ☐ transport ☐ inżynieria środowiska ☐ geodezja i kartografia ☐ budownictwo <i>w obszarach związanych z profilem programowym kierunku</i></p> <p>nauki o Ziemi ☐ geografia</p> <p>nauki biologiczne ☐ ekologia</p> <p>nauki rolnicze <i>w obszarach związanych z profilem programowym kierunku</i></p> <p>nauki prawne ☐ prawo <i>prawo administracyjne, prawo samorządowe</i></p>
<p>górnictwo i geologia</p>	<p>nauki techniczne ☐ <u>górnictwo i geologia inżynierska</u></p>	<p>inne dyscypliny związane z treściami podstawowymi i kierunkowymi</p>
<p>grafika</p>	<p>sztuki plastyczne ☐ sztuki użytkowe <u>grafika warsztatowa</u> lub <u>grafika projektowa</u></p>	<p>sztuki plastyczne ☐ sztuki piękne <i>malarstwo, rzeźba</i></p>

historia		nauki humanistyczne ☐ <u>historia</u> ☐ archeologia	nauki humanistyczne ☐ socjologia ☐ literaturoznawstwo <i>historia literatury</i> ☐ filozofia <i>historia filozofii</i> nauki prawne ☐ prawo <i>historia prawa</i>
historia sztuki		nauki humanistyczne ☐ <u>historia sztuki</u>	nauki humanistyczne ☐ kulturoznawstwo ☐ historia <i>historia kultury</i> ☐ literaturoznawstwo <i>filologia/filologia polska</i> ☐ nauki o sztuce <i>filmoznawstwo</i> <i>teatrologia</i> ☐ filozofia <i>filozofia kultury</i> <i>estetyka</i>
informacja naukowa i bibliotekoznawstwo		nauki humanistyczne ☐ bibliologia <i>bibliotekoznawstwo</i> nauki techniczne ☐ informatyka	nauki humanistyczne ☐ literaturoznawstwo <i>filologia polska</i> ☐ językoznawstwo <i>filologia polska</i> ☐ historia sztuki ☐ filozofia <i>estetyka</i> ☐ socjologia <i>socjologia kultury</i> ☐ historia <i>historia kultury i historia książki</i>
informatyka	licencjacka	nauki matematyczne ☐ <u>informatyka</u> nauki techniczne ☐ informatyka	nauki matematyczne ☐ matematyka nauki fizyczne ☐ fizyka nauki techniczne ☐ automatyka i robotyka ☐ elektronika ☐ elektrotechnika
	inżynierska	nauki techniczne ☐ <u>informatyka</u> nauki matematyczne ☐ informatyka	dyscypliny techniczne, matematyczne i fizyczne związane z treściami podstawowymi i kierunkowymi

<p>informatyka i ekonometria</p>	<p><i>Grupa I:</i> nauki ekonomiczne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ ekonomia <i>ekonometria, badania operacyjne, ekonomia matematyczna, metody prognozowania, statystyka, wielowymiarowa analiza danych</i> <p><i>Grupa II:</i> nauki ekonomiczne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ ekonomia <i>informatyka ekonomiczna</i> <p><i>Grupa III:</i> nauki matematyczne lub techniczne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ informatyka w zakresie zastosowań w systemach ekonomicznych <p>Uwaga: W minimum kadrowym muszą być reprezentowani przedstawiciele Grupy I oraz Grupy II lub Grupy I oraz Grupy III.</p>	<p>nauki ekonomiczne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ ekonomia i nauki o zarządzaniu w pozostałych obszarach związanych z profilem programowym kierunku <p>nauki matematyczne w obszarach związanych z profilem programowym kierunku</p>
<p>instrumentalistka</p>	<p>sztuki muzyczne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ instrumentalistyka 	<p>sztuki muzyczne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ instrumentalistyka (inne specjalności)
<p>inżynieria bezpieczeństwa</p>	<p>nauki techniczne</p> <p>nauki chemiczne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ chemia ☐ technologia chemiczna <p>nauki biologiczne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ ekologia <p>nauki matematyczne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ matematyka <i>analiza ryzyka, matematyczne wspomaganie decyzji</i> ☐ informatyka <p>nauki wojskowe</p>	<p>inne dyscypliny związane z treściami kierunkowymi</p>
<p>inżynieria biomedyczna</p>	<p>nauki techniczne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ biocybernetyka i inżynieria biomedyczna ☐ elektronika <p>nauki biologiczne i fizyczne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ biofizyka <p>nauki chemiczne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ chemia <i>chemia fizyczna</i> 	<p>nauki medyczne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ medycyna <i>telemedycyna, teleopieka medyczna</i> <p>inne dyscypliny techniczne związane z treściami podstawowymi i kierunkowymi</p>

inżynieria chemiczna i procesowa	nauki techniczne ☐ <u>inżynieria chemiczna</u> ☐ <u>technologia chemiczna</u> ☐ <u>biotechnologia</u>	inne dyscypliny techniczne związane z treściami podstawowymi i kierunkowymi
inżynieria materiałowa	nauki techniczne ☐ <u>inżynieria materiałowa</u>	inne dyscypliny techniczne związane z treściami podstawowymi i kierunkowymi nauki chemiczne ☐ chemia nauki fizyczne ☐ fizyka
inżynieria środowiska	nauki techniczne ☐ <u>inżynieria środowiska</u>	inne dyscypliny techniczne związane z treściami podstawowymi i kierunkowymi nauki chemiczne ☐ chemia nauki fizyczne ☐ fizyka
jazz i muzyka estradowa	sztuki muzyczne ☐ <u>instrumentalistyka</u> ☐ <u>kompozycja i teoria muzyki</u> ☐ <u>dyrygentura</u>	sztuki muzyczne ☐ wokalistyka
kierunek lekarski	nauki medyczne ☐ <u>medycyna</u> <i>anestezjologia, intensywna terapia, chirurgia dziecięca, chirurgia klatki piersiowej, chirurgia ogólna, chirurgia szczękowo-twarzowa, choroby wewnętrzne, choroby zakaźne, dermatologia i wenerologia, diagnostyka laboratoryjna, kardiochirurgia, medycyna nuklearna, medycyna ratunkowa, medycyna rodzinna, medycyna sądowa, mikrobiologia lekarska, medycyna pracy, neurochirurgia, neurologia, okulistyka, onkologia, ortopedia i traumatologia, otolaryngologia, patomorfologia, pediatria, położnictwo i ginekologia, psychiatria, radiologia i diagnostyka obrazowa, radioterapia onkologiczna, rehabilitacja medyczna, urologia, zdrowie publiczne</i>	nauki medyczne ☐ medycyna <i>anatomia, histologia, fizjologia, immunologia, farmakologia, toksykologia, higiena i epidemiologia</i> nauki biologiczne ☐ biologia medyczna <i>genetyka</i> ☐ biofizyka nauki chemiczne ☐ chemia ☐ biochemia nauki humanistyczne ☐ filozofia <i>etyka w medycynie</i> ☐ psychologia <i>psychologia lekarska</i> ☐ historia historia medycyny ☐ socjologia <i>socjologia w medycynie</i> nauki techniczne ☐ informatyka

<p>kierunek lekarsko- dentystyczny</p>	<p>nauki medyczne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ <u>stomatologia</u> <i>chirurgia stomatologiczna, chirurgia szczękowo-twarzowa, ortodoncja, protetyka stomatolo- giczna, stomatologia dziecięca, stomatologia zachowawcza z endodoncją, anestezjologia, intensywna terapia</i> 	<p>nauki medyczne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ medycyna <i>chirurgia ogólna, choroby wewnętrzne, choroby zakaźne, medycyna ratun- kowa, medycyna sądowa, mikrobi- ologia lekarska, neurologia, okuli- styka, ortopedia i traumatologia, otolaryngologia, patomorfologia, pediatria, położnic- two i ginekologia, psychiatria, radiologia i dia- gnostyka obrazowa oraz radiologia stomatologiczna, urologia, anatomia, histologia z embrio- logią, fizjologia, immunologia, higiena i epide- miologia, zdrowie publiczne</i> ☐ biologia medyczna <p>nauki biologiczne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ biologia <i>genetyka</i> ☐ biofizyka ☐ biochemia <p>nauki humanistyczne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ filozofia <i>etyka</i> ☐ psychologia ☐ historia <i>historia stomato- logii</i> ☐ socjologia <p>nauki prawne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ prawo <p>nauki techniczne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ informatyka
<p>kompozycja i teoria muzyki</p>	<p>sztuki muzyczne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ <u>kompozycja i teoria muzyki</u> 	<p>sztuki muzyczne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ dyrygentura <p>nauki humanistyczne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ nauki o sztuce

<p>konserwacja i restauracja dzieł sztuki</p>	<p>sztuki plastyczne <i>konserwacja i restauracja dzieł sztuk</i></p> <p>nauki humanistyczne nauki o sztuce</p>	<p>sztuki plastyczne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ sztuki piękne <i>malarstwo, grafika, rzeźba</i> <p>nauki humanistyczne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ historia sztuki <p>nauki chemiczne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ chemia <p>nauki fizyczne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ fizyka <p>nauki przyrodnicze</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ mikrobiologia <p>nauki o Ziemi</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ geologia
<p>kosmetologia</p>	<p>nauki farmaceutyczne <i>biochemia, farmakologia, mikrobiologia, technologia postaci leku, toksykologia</i></p> <p>nauki medyczne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ biologia medyczna <i>biochemia, dermatologia, farmakologia, fizjologia, endokrynologia, onkologia, patofizjologia, fizjoterapia</i> <p>nauki biologiczne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ biochemia ☐ biotechnologia ☐ mikrobiologia 	<p>nauki chemiczne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ biochemia ☐ biotechnologia ☐ chemia ☐ technologia chemiczna
<p>kulturoznawstwo</p>	<p>nauki humanistyczne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ <u>kulturoznawstwo</u> ☐ historia <i>historia kultury</i> ☐ historia sztuki 	<p>nauki humanistyczne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ etnologia ☐ literaturoznawstwo <i>filologia/filologia polska</i> ☐ nauki o sztuce <i>filmoznawstwo teatrologia</i> ☐ filozofia <i>filozofia kultury estetyka</i> ☐ nauki o poznaniu i komunikacji społecznej <i>medioznawstwo</i> ☐ socjologia <i>socjologia kultury</i>

<p>leśnictwo</p>	<p>nauki leśne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ <u>leśnictwo</u> ☐ inne dziedziny i dyscypliny w zakresie: <i>hodowli lasu, selekcji i genetyki drzew leśnych, urządzania lasu, użytkowania zasobów leśnych, ochrony lasu, dendrometrii i produktywności lasu, dendrologii, inżynierii leśnej, łowiectwa i gospodarki łowieckiej, ekonomiki leśnictwa, fitopatologii leśnej, entomologii leśnej, ekologii leśnej, gleboznawstwa leśnego, budowy i eksploatacji maszyn leśnych</i> 	<p>nauki leśne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ drzewnictwo <p>nauki biologiczne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ biologia ☐ biochemia <i>biochemia roślin</i> ☐ ekologia <i>ochrona środowiska</i> <p>nauki techniczne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ budowa i eksploatacja maszyn <p>nauki ekonomiczne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ nauki o zarządzaniu <i>gospodarka leśna</i> <p>nauki rolnicze</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ kształtowanie środowiska
<p>logistyka</p>	<p>Grupa I: nauki ekonomiczne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ ekonomia lub nauka o zarządzaniu <i>logistyka (zaopatrzenia, produkcji, dystrybucji, eksploatacji; teoria i praktyka podejmowania decyzji logistycznych)</i> <p>Grupa II: nauki wojskowe</p> <ul style="list-style-type: none"> <i>logistyka (zaopatrzenia, produkcji, dystrybucji, eksploatacji; teoria i praktyka podejmowania decyzji logistycznych)</i> <p>nauki techniczne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ budownictwo ☐ <u>transport</u> ☐ informatyka ☐ budowa i eksploatacja maszyn ☐ automatyka i robotyka <p>Uwaga: W uczelniach o profilu innym niż wojskowy w minimum kadrowym muszą być reprezentowani przedstawiciele Grupy I.</p> <p>W uczelniach o profilu wojskowym w minimum kadrowym muszą być reprezentowani przedstawiciele Grupy II</p>	<p>nauki ekonomiczne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ ekonomia ☐ nauka o zarządzaniu ☐ towaroznawstwo <p>nauki matematyczne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ matematyka <i>zastosowanie statystyki w badaniu zjawisk ekonomicznych i w logistyce</i> ☐ informatyka <p>inne dyscypliny związane z treściami kierunkowymi</p>

lotnictwo i kosmonautyka	nauki techniczne ☐ <u>mechanika</u> ☐ budowa i eksploatacja maszyn ☐ elektronika	inne dyscypliny techniczne związane z treściami podstawowymi i kierunkowymi nauki fizyczne
malarstwo	sztuki plastyczne ☐ sztuki piękne <i>malarstwo</i>	sztuki plastyczne ☐ sztuki piękne <i>grafika, rzeźba</i>
matematyka	nauki matematyczne ☐ <u>matematyka</u>	nauki fizyczne ☐ fizyka nauki matematyczne lub nauki techniczne ☐ informatyka
mechanika i budowa maszyn	nauki techniczne ☐ <u>mechanika</u> ☐ <u>budowa i eksploatacja maszyn</u>	inne dyscypliny techniczne związane z treściami podstawowymi i kierunkowymi
mechatronika	nauki techniczne ☐ <u>mechanika</u> ☐ <u>budowa i eksploatacja maszyn</u> ☐ <u>automatyka i robotyka</u> ☐ <u>elektrotechnika</u> ☐ <u>elektronika</u> ☐ <u>telekomunikacja</u>	inne dyscypliny techniczne związane z treściami podstawowymi i kierunkowymi
metalurgia	nauki techniczne ☐ <u>metalurgia</u> ☐ mechanika	inne dyscypliny techniczne związane z treściami podstawowymi i kierunkowymi nauki chemiczne ☐ chemia nauki fizyczne ☐ fizyka
muzykologia	nauki humanistyczne ☐ nauki o sztuce <i>muzykologia</i> <i>historia muzyki</i> <i>teoria muzyki</i>	nauki humanistyczne ☐ filozofia <i>filozofia sztuki,</i> <i>filozofia kultury,</i> <i>estetyka</i> ☐ nauki o sztuce nauki fizyczne ☐ fizyka <i>akustyka</i>

<p>nauki o rodzinie</p>	<p>nauki humanistyczne w zakresie problematyki rodziny</p>	<p>nauki humanistyczne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ socjologia <i>socjologia wychowania i rodziny</i> ☐ psychologia ☐ pedagogika ☐ nauki o polityce <i>politologia – polityka społeczna</i> <p>nauki prawne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ prawo <i>prawo rodzinne, prawo cywilne</i> <p>nauki ekonomiczne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ ekonomia <i>polityka społeczna</i>
<p>nawigacja</p>	<p>nauki techniczne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ <u>geodezja i kartografia</u> <i>nawigacja</i> ☐ elektronika <p>nauki o Ziemi</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ <u>oceanologia</u> <p>nauki wojskowe</p>	<p>inne dyscypliny techniczne i wojskowe związane z treściami podstawowymi i kierunkowymi</p>
<p>oceanografia</p>	<p>nauki o Ziemi</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ <u>geografia</u> ☐ geofizyka ☐ geologia ☐ oceanologia <p>nauki biologiczne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ <u>biologia</u> ☐ biochemia ☐ biofizyka ☐ mikrobiologia <p>nauki fizyczne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ fizyka ☐ geofizyka <p>nauki chemiczne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ biochemia ☐ chemia 	<p>nauki matematyczne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ informatyka
<p>oceanotechnika</p>	<p>nauki techniczne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ <u>mechanika</u> ☐ <u>budowa i eksploatacja maszyn</u> <p>nauki o Ziemi</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ oceanologia 	<p>inne dyscypliny techniczne związane z treściami podstawowymi i kierunkowymi</p>

<p>ochrona dóbr kultury</p>	<p>nauki humanistyczne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ <u>nauki o sztuce</u> <p>sztuki plastyczne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ sztuki piękne <i><u>konserwatorstwo</u></i> <i><u>i konserwacja</u></i> 	<p>nauki humanistyczne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ historia <i>historia kultury</i> ☐ kulturoznawstwo ☐ filozofia <i>estetyka</i> <p>nauki prawne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ prawo <i>ochrona dóbr kultury</i>
<p>ochrona środowiska</p>	<p>nauki biologiczne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ <u>ekologia</u> ☐ biochemia ☐ biologia ☐ mikrobiologia ☐ biotechnologia <p>nauki chemiczne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ biotechnologia ☐ chemia <p>nauki o Ziemi</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ geografia ☐ geologia <p>nauki rolnicze</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ agronomia ☐ kształtowanie środowiska <p>nauki techniczne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ biotechnologia ☐ inżynieria środowiska ☐ technologia chemiczna 	<p>nauki biologiczne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ biofizyka <p>nauki medyczne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ biologia medyczna <p>nauki leśne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ leśnictwo <p>nauki techniczne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ geodezja i kartografia <p>nauki rolnicze</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ ogrodnictwo ☐ rybactwo ☐ technologia żywności i żywienia ☐ zootechnika

<p>ogrodnictwo</p>	<p>nauki rolnicze ☐ <u>ogrodnictwo</u></p> <p>inne dziedziny i dyscypliny w zakresie: <i>sadownictwa, warzywnictwa, roślin ozdobnych, szkółkarstwa ogrodniczego, dendrologii, projektowania i konserwacji terenów zieleni, hodowli roślin ogrodniczych, ochrony roślin ogrodniczych przed agrofagami, nawożenia roślin ogrodniczych, nawadniania roślin, mechanizacji produkcji ogrodniczej, ekonomiki ogrodnictwa, agrobiologii, środowiska przyrodniczego produkcji roślinnej, przechowalnictwa produktów ogrodniczych</i></p>	<p>nauki biologiczne ☐ biologia <i>genetyka</i> ☐ biochemia ☐ biotechnologia <i>w produkcji roślinnej</i> ☐ ekologia ☐ mikrobiologia</p> <p>nauki leśne ☐ leśnictwo</p> <p>nauki rolnicze ☐ technologia żywności i żywienia przetwórstwo owocowo-warzywne ☐ agronomia ☐ kształtowanie środowiska ☐ inżynieria rolnicza</p> <p>nauki ekonomiczne ☐ ekonomia <i>ekonomika rolnictwa</i> ☐ nauki o zarządzaniu <i>zarządzanie gospodarstwem rolnym</i> ☐ towaroznawstwo <i>produktów roślinnych i spożywczych</i></p> <p>nauki techniczne ☐ architektura i urbanistyka ☐ budownictwo</p>
<p>organizacja produkcji filmowej i telewizyjnej</p>	<p>sztuki filmowe <i>organizacja produkcji filmowej i telewizyjnej</i></p>	<p>nauki ekonomiczne ☐ ekonomia ☐ nauki o zarządzaniu</p> <p>nauki prawne ☐ prawo</p>
<p>papiernictwo i poligrafia</p>	<p>nauki techniczne ☐ <u>technologia chemiczna</u> ☐ inżynieria chemiczna</p> <p>nauki chemiczne ☐ chemia</p>	<p>inne dyscypliny techniczne związane z treściami podstawowymi i kierunkowymi</p>

<p>pedagogika</p>	<p>nauki humanistyczne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ <u>pedagogika</u> 	<p>nauki humanistyczne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ historia ☐ filozofia ☐ nauki o polityce <i>polityka społeczna, praca socjalna</i> ☐ pedagogika <i>pedagogika specjalna</i> ☐ psychologia ☐ socjologia <i>w zakresie treści podstawowych i kierunkowych</i> <p>nauki ekonomiczne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ ekonomia <i>polityka społeczna, praca socjalna</i>
<p>pedagogika specjalna</p>	<p>nauki humanistyczne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ pedagogika <i><u>pedagogika specjalna</u></i> 	<p>nauki humanistyczne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ pedagogika ☐ filozofia ☐ psychologia ☐ socjologia <i>w zakresie związanym z treściami podstawowymi i kierunkowymi</i> ☐ dyscypliny zajmujące się problemem usprawniania osób z różnymi dysfunkcjami
<p>pielęgniarstwo</p>	<p>nauki medyczne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ medycyna <i><u>interna, chirurgia, pedia- tria</u></i> 	<p>nauki medyczne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ medycyna <i>neurologia, anestezjologia, geriatria, ginekologia</i> <p>Uwaga: Wymagania określone w kolumnie trzeciej nie dotyczą studiów pierwszego stopnia</p>

<p>politologia</p>	<p>nauki humanistyczne</p> <ul style="list-style-type: none"> □ nauki o polityce <i>teoria polityki, teoria prawa i państwa, ustroju państw, systemów partyjnych, myśli społecznej i politycznej, polityki społecznej i gospodarczej, międzynarodowych stosunków politycznych i gospodarczych</i> marketing polityczny i społeczny, najnowsza historia polityczna 	<p>nauki humanistyczne</p> <ul style="list-style-type: none"> □ historia <i>historia najnowsza</i> □ filozofia □ etyka □ socjologia <i>socjologia polityki, socjologia wielkich struktur, metodologia badań, badania opinii publicznej, statystyka i demografia</i> □ psychologia <i>psychologia społeczna</i> □ nauki o poznaniu i komunikacji społecznej <p>nauki ekonomiczne</p> <ul style="list-style-type: none"> □ ekonomia <i>makroekonomia, historia gospodarcza</i> □ nauki o zarządzaniu <p>nauki prawne</p> <ul style="list-style-type: none"> □ prawo <i>prawo konstytucyjne, administracyjne, międzynarodowe, publiczne, pracy i ubezpieczeń, gospodarcze</i>
<p>polityka społeczna</p>	<p>nauki humanistyczne</p> <ul style="list-style-type: none"> □ nauki o polityce <i>polityka społeczna i kwestie społeczne</i> <p>nauki ekonomiczne</p> <ul style="list-style-type: none"> □ ekonomia <i>polityka społeczna</i> 	<p>nauki humanistyczne</p> <ul style="list-style-type: none"> □ nauki o polityce □ socjologia □ psychologia <i>psychologia społeczna</i> □ nauki o poznaniu i komunikacji społecznej <i>marketing społeczny</i> <p>nauki ekonomiczne</p> <ul style="list-style-type: none"> □ ekonomia <i>makroekonomia i polityka gospodarcza, statystyka i demografia</i> <p>nauki prawne</p> <ul style="list-style-type: none"> □ prawo <i>prawo pracy, prawo ubezpieczeń społecznych</i>

<p>położnictwo</p>	<p>nauki medyczne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ medycyna <i>położnictwo, ginekologia</i> 	<p>nauki medyczne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ medycyna <i>neonatologia, pediatria, ginekologia onkologiczna</i> <p>Uwaga: Wymagania określone w kolumnie trzeciej nie dotyczą studiów pierwszego stopnia</p>
<p>praca socjalna</p>	<p>nauki humanistyczne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ pedagogika <i>pedagogika społeczna</i> ☐ socjologia <i>praca socjalna, socjologia rodziny</i> ☐ nauki o polityce <i>polityka społeczna</i> <p>nauki ekonomiczne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ ekonomia <i>polityka społeczna</i> 	<p>nauki humanistyczne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ socjologia ☐ psychologia ☐ pedagogika <p>nauki prawne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ prawo <i>prawo rodzinne, prawo cywilne</i> <p>nauki medyczne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ pielęgniarstwo
<p>prawo</p>	<p>nauki prawne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ prawo <i>prawo karne lub postępowanie karne, prawo cywilne lub postępowanie cywilne, prawo administracyjne lub postępowanie administracyjne, prawo konstytucyjne, teoria państwa i prawa, historia państwa i prawa, prawo międzynarodowe lub prawo europejskie</i> 	<p>nauki prawne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ prawo <i>pozostałe specjalności w dyscyplinie naukowej „prawo”</i>
<p>prawo kanoniczne</p>	<p>nauki prawne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ prawo kanoniczne <i>kościelne prawo konstytucyjne i administracyjne, kościelne prawo publiczne i wyznaniowe (Kościół a państwo i organizacje międzynarodowe), kanoniczne prawo karne, kanoniczne prawo procesowe historia prawa kanonicznego, teoria prawa</i> <p>nauki teologiczne</p> <p><i>teologia</i></p>	<p>nauki prawne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ prawo kanoniczne <i>pozostałe specjalności w zakresie dyscypliny „prawo kanoniczne”</i>

<p>psychologia</p>	<p>nauki humanistyczne ☐ <u>psychologia</u></p>	<p>nauki humanistyczne ☐ socjologia ☐ filozofia</p> <p>nauki medyczne ☐ medycyna <i>psychiatria, psychofarmakologia, neurologia, neurofarmakologia, neurobiologia</i></p>
<p>ratownictwo medyczne</p>	<p>nauki medyczne ☐ medycyna <i>medycyna ratunkowa, ortopedia i traumatologia, anestezjologia i intensywne terapia, chirurgia, kardiologia</i></p>	<p>nauki medyczne ☐ medycyna ☐ biologia medyczna</p> <p>nauki farmaceutyczne</p> <p>nauki biologiczne ☐ biochemia ☐ biologia ☐ mikrobiologia</p> <p>nauki chemiczne ☐ biochemia</p>
<p>realizacja obrazu filmowego, telewizyjnego i fotografia</p>	<p>sztuki filmowe <i>realizacja obrazu filmowego, telewizyjnego i fotografia</i></p>	<p>sztuki plastyczne ☐ sztuki piękne <i>malarstwo, grafika</i></p> <p>sztuki teatralne <i>reżyseria, scenografia</i></p> <p>nauki humanistyczne ☐ historia sztuki</p>
<p>reżyseria</p>	<p>sztuki teatralne <i>reżyseria</i></p>	<p>nauki humanistyczne ☐ nauka o sztuce <i>wiedza o teatrze</i> ☐ historia sztuki ☐ kulturoznawstwo</p> <p>sztuki filmowe <i>realizacja obrazu filmowego, telewizyjnego i fotografia</i></p> <p>sztuki teatralne <i>aktorstwo, scenografia</i></p>
<p>reżyseria dźwięku</p>	<p>sztuki muzyczne <i>reżyseria dźwięku</i></p>	<p>sztuki muzyczne ☐ kompozycja i teoria muzyki</p> <p>nauki humanistyczne ☐ nauki o sztuce</p>

<p>rolnictwo</p>	<p>nauki rolnicze</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ agronomia <p>inne dziedziny i dyscypliny w zakresie:</p> <p><i>środowiska przyrodniczego produkcji roślinnej, agrobiologii, agroekologii, nawadniania roślin, ochrony roślin rolniczych przed agrofagami, mechanizacji produkcji roślinnej, przechowywania produktów roślinnych, ekonomiki rolnictwa, doradztwa rolniczego, organizacji i zarządzania gospodarstwem rolnym</i></p>	<p>nauki rolnicze</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ kształtowanie środowiska ☐ ogrodnictwo ☐ inżynieria rolnicza ☐ zootechnika ☐ technologia żywności i żywienia <p><i>przetwórstwo produktów roślinnych</i></p> <p>nauki biologiczne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ biologia <i>botanika, fizjologia roślin</i> ☐ biochemia <i>biochemia roślin</i> ☐ biotechnologia <i>w produkcji roślinnej</i> ☐ ekologia ☐ mikrobiologia <p>nauki ekonomiczne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ nauki o zarządzaniu ☐ towaroznawstwo <i>produktów roślinnych i spożywczych</i> <p>nauki techniczne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ budownictwo <i>budownictwo rolnicze</i> <p>nauki humanistyczne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ socjologia <i>socjologia wsi i rolnictwa</i>
-------------------------	--	---

<p>rybactwo</p>	<p>nauki rolnicze ☐ <u>rybactwo</u></p> <p>inne dziedziny i dyscypliny w zakresie: <i>anatomii, embriologii i fizjologii ryb, chorób ryb, hydrobiologii, genetyki, metod hodowli, rozrodu i wylęgarnictwa ryb, żywienia ryb, technologii produkcji rybackiej, mechanizacji produkcji rybackiej, rybołówstwa, limnologii, ochrony wód</i></p>	<p>nauki biologiczne ☐ <i>biochemia</i> <i>biochemia zwierząt</i> ☐ <i>biologia</i> <i>zoologia</i> ☐ <i>mikrobiologia</i> ☐ <i>ekologia</i> <i>ekologia środowiska wodnego</i></p> <p>nauki ekonomiczne ☐ <i>ekonomia</i> <i>ekonomika rybactwa</i> ☐ <i>nauki o zarządzaniu gospodarka rybacka</i> ☐ <i>towaroznawstwo</i> <i>towaroznawstwo produktów rybnych</i></p> <p>nauki rolnicze ☐ <i>zootechnika</i> <i>żywienie zwierząt i paszoznawstwo, genetyka i metody hodowli zwierząt, limnologia</i></p> <p>nauki techniczne ☐ <i>budownictwo</i> <i>budownictwo wodne</i></p> <p>nauki weterynaryjne</p>
<p>rzeźba</p>	<p>sztuki plastyczne ☐ sztuki piękne <u>rzeźba</u></p>	<p>sztuki plastyczne ☐ sztuki piękne <i>malarstwo, grafika</i></p>
<p>scenografia</p>	<p>sztuki teatralne <u>scenografia</u></p>	<p>sztuki teatralne <i>reżyseria</i></p> <p>sztuki filmowe <i>realizacja obrazu filmowego, telewizyjnego i fotografia</i></p> <p>nauki humanistyczne ☐ <i>historia</i> ☐ <i>historia sztuki</i></p> <p>sztuki plastyczne ☐ sztuki piękne <i>malarstwo</i></p>

<p>socjologia</p>	<p>nauki humanistyczne ☐ <u>socjologia</u></p>	<p>nauki humanistyczne ☐ psychologia ☐ historia <i>historia najnowsza</i> ☐ filozofia nauki ekonomiczne ☐ ekonomia ☐ nauki o zarządzaniu</p>
<p>sport</p>	<p>nauki o kulturze fizycznej <i>teoria sportu, fizjologia sportu</i> Wymagane uprawnienia trenerskie z klasą mistrzowską (3 osoby) i z pierwszą klasą sportową (4 osoby)</p>	<p>nauki medyczne nauki biologiczne nauki humanistyczne ☐ pedagogika nauki ekonomiczne</p>
<p>stosunki międzynarodowe</p>	<p>nauki humanistyczne ☐ nauki o polityce <i>teoria stosunków międzynarodowych, międzynarodowych stosunków politycznych i bezpieczeństwa międzynarodowego, międzynarodowych stosunków gospodarczych, instytucje międzynarodowe, globalizacja (gospodarki, kultury, globalne kwestie społeczne), historia stosunków międzynarodowych</i> nauki prawne ☐ prawo <i>międzynarodowe prawo publiczne, prawa człowieka, prawo dyplomatyczne, prawo europejskie</i> nauki ekonomiczne ☐ ekonomia <i>międzynarodowe stosunki gospodarcze</i></p>	<p>nauki humanistyczne ☐ nauki o polityce <i>politologia</i> ☐ historia <i>historia powszechna najnowsza</i> nauki ekonomiczne ☐ ekonomia inne dyscypliny naukowe, o ile w dorobku będą wątki związane z międzynarodowymi stosunkami politycznymi, ekonomicznymi, militarnymi, społecznymi, kulturalnymi, itp. nauki o Ziemi ☐ geografia <i>geografia polityczna i gospodarcza</i></p>
<p>taniec</p>	<p>sztuki muzyczne ☐ <u>rytmika i taniec</u></p>	<p>sztuki teatralne ☐ aktorstwo, reżyseria sztuki muzyczne ☐ kompozycja i teoria muzyki</p>

<p>technika rolnicza i leśna</p>	<p>nauki rolnicze</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ <u>inżynieria rolnicza</u> <p>inne dziedziny i dyscypliny w zakresie:</p> <p><i>mechanizacji produkcji roślinnej i zwierzęcej, mechanizacji prac leśnych, maszyn i urządzeń do przechowywania i przetworstwa produktów roślinnych i zwierzęcych, eksploatacji i ergonomii pojazdów i maszyn rolniczych, automatyki z elektrotechniką w rolnictwie, dendrologii, elektryfikacji wsi i rolnictwa, technologii informatycznych w rolnictwie, recyklingu maszyn rolniczych i leśnych, odnawialnych źródeł energii, agrofizyki, technicznej infrastruktury wsi, ekonomiki mechanizacji rolnictwa i leśnictwa, mechaniki ośrodka gruntowego</i></p>	<p>nauki leśne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ leśnictwo <i>użytkowanie lasu</i> <p>nauki techniczne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ budowa i eksploatacja maszyn ☐ automatyka i robotyka ☐ transport ☐ mechanika ☐ elektronika ☐ elektrotechnika ☐ informatyka ☐ inżynieria materiałowa <p>nauki ekonomiczne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ ekonomia <i>ekonomika gospodarki żywnościowej, ekonomika leśnictwa</i> ☐ nauki o zarządzaniu <i>organizacja gospodarstw rolnych, zarządzanie jakością</i> <p>nauki rolnicze</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ agronomia <i>środowisko przyrodnicze produkcji roślinnej, uprawa roli i roślin</i> ☐ zootechnika <i>podstawy i technologia produkcji zwierzęcej</i> ☐ kształtowanie środowiska ☐ technologia żywności <i>przetwórstwo rolno-spożywcze</i> ☐ inżynieria rolnicza <i>inżynieria bioprosesowa</i> <p>nauki fizyczne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ biofizyka ☐ fizyka
---	--	--

<p>techniki dentystyczne</p>	<p>nauki medyczne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ stomatologia <i>chirurgia szczękowo-twarzowa, chirurgia stomatologiczna, ortodoncja, protetyka stomatologiczna, radiologia stomatologiczna</i> 	<p>nauki medyczne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ medycyna <i>anatomia, histologia z embriologią, zdrowie publiczne, ratownictwo medyczne</i> <p>nauki biologiczne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ biofizyka ☐ mikrobiologia <p>nauki techniczne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ inżynieria materiałowa <i>materiałoznawstwo protetyczne</i> ☐ informatyka
<p>technologia chemiczna</p>	<p>nauki techniczne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ <u>technologia chemiczna</u> ☐ inżynieria chemiczna 	<p>inne dyscypliny techniczne związane z treściami podstawowymi i kierunkowymi</p> <p>nauki chemiczne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ chemia
<p>technologia drewna</p>	<p>nauki leśne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ <u>drzewnictwo</u> <p>inne dziedziny i dyscypliny w zakresie:</p> <p><i>nauki o drewnie, mechanicznej obróbki drewna, suszenia lub obróbki hydrotermicznej drewna, konstrukcji i wyrobów z drewna, technologii tworzyw drzewnych, chemicznego przerobu drewna, meblarstwa, klejenia i uszlachetniania drewna i tworzyw drzewnych, maszyn przemysłu drzewnego, urządzeń produkcyjnych w drzewnictwie, ochrony, modyfikacji i konserwacji drewna</i></p>	<p>nauki leśne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ leśnictwo <i>użytkowanie lasu</i> <p>nauki techniczne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ budowa i eksploatacja maszyn ☐ automatyka i robotyka <i>konstrukcja maszyn</i> ☐ budownictwo <i>konstrukcje drewniane</i> ☐ technologia chemiczna <i>technologia celulozy i papieru</i> <p>nauki ekonomiczne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ ekonomia <i>ekonomika drzewnictwa</i> ☐ nauki o zarządzaniu ☐ towaroznawstwo <i>wyroby i produkty z drewna</i> <p>sztuki plastyczne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ sztuki użytkowe <i>architektura mebli i wnętrz</i>

<p>technologia żywności i żywienie człowieka</p>	<p>nauki rolnicze</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ <u>technologia żywności i żywienia</u> <p>inne dziedziny i dyscypliny w zakresie:</p> <p><i>chemii żywności, enzymologii, mikrobiologii żywności, surowców roślinnych i zwierzęcych, technologii produktów pochodzenia roślinnego, technologii mleka, mięsa, produktów fermentowanych, technologii gastronomicznych, technologii koncentratów, higieny i toksykologii żywności, fizjologii żywienia człowieka, żywienia człowieka i dietetyki, inżynierii bioprosesowej, maszynoznawstwa przetwórstwa spożywczego, projektowania zakładów i technologii przemysłu spożywczego</i></p>	<p>nauki biologiczne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ biochemia ☐ mikrobiologia ☐ ekologia <p><i>ochrona środowiska</i></p> <p>nauki techniczne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ inżynieria chemiczna ☐ inżynieria procesowa ☐ budowa i eksploatacja maszyn <p>nauki chemiczne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ chemia <p><i>chemia organiczna, analityczna, fizyczna</i></p> <p>nauki ekonomiczne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ ekonomia ☐ nauki o zarządzaniu ☐ towaroznawstwo <p><i>rachunkowość</i></p> <p><i>towaroznawstwo produktów spożywczych</i></p> <p>nauki weterynaryjne</p> <p><i>higiena produktów spożywczych pochodzenia zwierzęcego</i></p>
<p>teologia</p>	<p>nauki teologiczne</p> <p><u>teologia</u></p>	<p>nauki humanistyczne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ etnologia ☐ literaturoznawstwo ☐ filologia ☐ filozofia ☐ historia ☐ historia sztuki ☐ kulturoznawstwo ☐ nauki o sztuce ☐ muzykologia ☐ religioznawstwo ☐ nauki o polityce ☐ politologia, ☐ europeistyka ☐ pedagogika ☐ psychologia ☐ socjologia <p><i>nauki o rodzinie</i></p> <p>nauki biologiczne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ biologia ☐ ochrona środowiska <p>nauki prawne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ prawo ☐ prawo kanoniczne

<p>towaroznawstwo</p>	<p><i>Grupa I:</i> nauki ekonomiczne ☐ <u>towaroznawstwo</u> ☐ nauki o zarządzaniu <i>w zakresie systemów jakości i zarządzania jakością</i></p> <p><i>Grupa II:</i> nauki rolnicze ☐ technologia żywności i żywienia ☐ agronomia ☐ ogrodnictwo ☐ zootechnika ☐ rybactwo <i>w zakresie towaroznawstwa artykułów rolno-spożywczych oraz nieżywnościowych produktów rolniczych</i></p> <p>nauki techniczne ☐ inżynieria materiałowa <i>materiałoznawstwo, towaroznawstwo artykułów przemysłowych</i></p> <p>Uwaga: <i>W minimum kadrowym muszą być reprezentowani przedstawiciele Grupy I</i></p> <p><i>W uczelniach o profilu rolniczym i technicznym w minimum kadrowym muszą być reprezentowani odpowiednio przedstawiciele Grupy II</i></p>	<p>nauki biologiczne ☐ biochemia ☐ mikrobiologia</p> <p>nauki chemiczne <i>w obszarach związanych z profilem kierunku</i></p> <p>nauki ekonomiczne ☐ ekonomia ☐ nauki o zarządzaniu <i>rachunkowość, marketing</i></p> <p>nauki leśne ☐ leśnictwo <i>jakość produktów leśnych</i></p>
<p>transport</p>	<p>nauki techniczne ☐ <u>transport</u></p> <p>nauki ekonomiczne ☐ nauki o zarządzaniu</p>	<p>inne dyscypliny techniczne związane z treściami podstawowymi i kierunkowymi</p>

<p>turystyka i rekreacja</p>	<p><i>Grupa I:</i> nauki o kulturze fizycznej <i>turystyka, rekreacja</i></p> <p><i>Grupa II:</i> nauki ekonomiczne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ ekonomia <i>ekonomika turystyki</i> ☐ nauki o zarządzaniu <i>zarządzanie turystyką i rekreacją</i> <p><i>Grupa III:</i> nauki o Ziemi</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ geografia <i>geografia turystyki</i> <p><i>Poza grupami:</i> nauki o Ziemi</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ geologia <i>geoturystyka</i> <p>nauki prawne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ prawo <i>prawo w turystyce</i> <p>nauki humanistyczne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ socjologia <i>socjologia turystyki/ rekreacji</i> ☐ psychologia <i>psychologia turystyki</i> ☐ historia <i>historia turystyki/rekreacji</i> ☐ religioznawstwo <i>turystyka pielgrzymkowa</i> <p>nauki rolnicze <i>turystyka wiejska i agroturystyka</i></p> <p>nauki biologiczne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ ekologia <i>ekologia a turystyka</i> <p>Uwaga: <i>W minimum kadrowym niezbędni są przedstawiciele co najmniej dwóch spośród trzech wyróżnionych grup</i></p>	<p>nauki humanistyczne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ pedagogika <i>wykorzystanie czasu wolnego</i> ☐ historia sztuki <i>z zakresu walorów turystycznych</i> ☐ kulturoznawstwo <i>z zakresu turystycznych walorów i kontak- tów społecznych</i> <p>nauki rolnicze</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ kształtowanie środowiska <i>dla potrzeb turystyki i rekreacji</i> <p>nauki techniczne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ architektura i urbanistyka <i>dla potrzeb turystyki i rekreacji</i> ☐ informatyka <i>w obsłudze ruchu turystycznego i rekreacyjnego</i> ☐ transport <i>w obsłudze ruchu turystycznego i rekreacyjnego</i>
---	--	---

weterynaria	nauki weterynaryjne <u>weterynaria</u>	nauki biologiczne ☐ biochemia <i>biochemia zwierząt</i> ☐ biologia <i>zoologia</i> ☐ mikrobiologia <i>wirusologia</i> nauki farmaceutyczne <i>farmacja,</i> <i>farmakologia</i> nauki medyczne ☐ medycyna <i>mikrobiologia,</i> <i>immunologia,</i> <i>toksykologia,</i> <i>anestezjologia</i> nauki rolnicze ☐ zootechnika <i>anatomia, genetyka,</i> <i>żywienie, chów</i> <i>i hodowla zwierząt</i>
wiedza o teatrze	nauki teatralne <u>wiedza o teatrze, aktorstwo, reżyseria</u>	nauki humanistyczne ☐ nauki o sztuce ☐ historia sztuki ☐ literaturoznawstwo
włókiennictwo	nauki techniczne ☐ <u>włókiennictwo</u> ☐ <u>technologia chemiczna</u> ☐ inżynieria chemiczna nauki chemiczne	inne dyscypliny techniczne związane z treściami podstawowymi i kierunkowymi
wokalistyka	sztuki muzyczne ☐ <u>wokalistyka</u>	sztuki teatralne <i>aktorstwo</i>
wychowanie fizyczne	nauki o kulturze fizycznej	nauki biologiczne nauki medyczne nauki humanistyczne ☐ pedagogika ☐ psychologia
wzornictwo	sztuki plastyczne ☐ sztuki użytkowe <u>wzornictwo</u>	sztuki plastyczne ☐ sztuki użytkowe <i>architektura wnętrz</i> ☐ sztuki piękne <i>grafika</i>
zarządzanie i inżynieria produkcji	nauki ekonomiczne ☐ <u>nauki o zarządzaniu</u> nauki techniczne lub rolnicze ☐ <u>dyscypliny techniczne albo rolnicze</u> właściwe ze względu na kwalifikacje określone w sylwetce absolwenta	inne dyscypliny techniczne albo rolnicze związane z treściami podstawowymi i kierunkowymi

<p>zarządzanie</p>	<p><i>Grupa I:</i> nauki ekonomiczne ☐ <u>nauki o zarządzaniu</u> ☐ ekonomia <i>teoria i praktyka podejmowania decyzji</i></p> <p><i>Grupa II:</i> nauki humanistyczne ☐ nauki o zarządzaniu</p> <p>Uwaga: W minimum kadrowym muszą być reprezentowani przedstawiciele Grupy I</p>	<p>nauki ekonomiczne ☐ ekonomia ☐ towaroznawstwo w pozostałych obszarach związanych z profilem programowym kierunku</p> <p>nauki humanistyczne ☐ psychologia <i>psychologia zarządzania</i> ☐ socjologia <i>socjologia zarządzania</i> ☐ filozofia <i>etyka biznesu</i></p> <p>nauki prawne ☐ prawo <i>prawo gospodarcze</i></p> <p>nauki matematyczne ☐ informatyka <i>w zakresie zastosowań w zarządzaniu</i></p>
---------------------------	--	--

<p style="text-align: center;">zdrowie publiczne</p>	<p><i>Grupa I:</i> nauki medyczne ☐ medycyna <i>promocja zdrowia i edukacja zdrowotna</i> nauki o kulturze fizycznej <i>promocja zdrowia i edukacja zdrowotna</i> nauki humanistyczne ☐ pedagogika <i>promocja zdrowia i edukacja zdrowotna</i></p> <p><i>Grupa II:</i> nauki ekonomiczne ☐ ekonomia <i>ekonomika zdrowia lub ekonomika ochrony zdrowia</i> ☐ nauki o zarządzaniu <i>zarządzanie opieką zdrowotną</i></p> <p><i>Grupa III:</i> nauki biologiczne ☐ mikrobiologia <i>epidemiologia chorób zakaźnych</i> nauki farmaceutyczne <i>farmakoekonomika, farmakoepidemiologia</i> nauki humanistyczne ☐ nauki o polityce <i>polityka społeczna</i> ☐ socjologia <i>socjologia zdrowia, socjologia medycyny</i> nauki o kulturze fizycznej <i>prewencja chorób</i> nauki matematyczne ☐ matematyka <i>biostatystyka</i> ☐ informatyka <i>informatyka medyczna</i> nauki medyczne ☐ medycyna <i>medycyna środowiskowa, prewencja, ocena technologii medycznych, ocena skutków zdrowotnych, organizacja ochrony zdrowia</i> ☐ biologia medyczna <i>epidemiologia, żywienie człowieka</i> ☐ stomatologia nauki prawne ☐ nauka o administracji ☐ prawo <i>systemy ochrony zdrowia, praw- ne aspekty ochrony zdrowia, ocena skutków zdrowotnych</i> nauki rolnicze ☐ technologia żywności i żywienia <i>ocena skutków zdrowotnych</i></p> <p>Uwaga: W minimum kadrowym muszą być reprezentowani przedstawiciele Grupy I, Grupy II i Grupy III</p>	nauki biologiczne ☐ biochemia ☐ mikrobiologia nauki chemiczne ☐ biochemia nauki ekonomiczne ☐ ekonomia ☐ nauki o zarządzaniu nauki farmaceutyczne nauki humanistyczne ☐ pedagogika ☐ socjologia ☐ psychologia nauki o kulturze fizycznej <i>rehabilitacja</i> nauki medyczne ☐ medycyna ☐ biologia medyczna ☐ stomatologia nauki rolnicze ☐ kształtowania środowi- ska ☐ technologia żywności i żywienia nauki techniczne ☐ informatyka <i>informatyka me- dyczna</i> ☐ inżynieria środowiska
---	---	---

<p>zootechnika</p>	<p>nauki rolnicze</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ <u>zootechnika</u> ☐ inżynieria rolnicza <i>mechanizacja produkcji zwierzęcej</i> <p>nauki weterynaryjne</p> <p><i>weterynaria w zakresie anatomii i fizjologii zwierząt oraz profilaktyki weterynaryjnej</i></p>	<p>nauki rolnicze</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ agronomia <i>polowa i łąkowa produkcji roślinnej</i> ☐ technologia żywności i żywienia <i>jakość produktów zwierzęcych</i> ☐ rybactwo <p>nauki biologiczne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ biochemia <i>biochemia zwierząt</i> ☐ biologia <i>zoologia</i> ☐ mikrobiologia ☐ ekologia <i>agroekologia</i> <p>nauki techniczne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ budownictwo <i>budownictwo rolnicze</i> <p>nauki ekonomiczne</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ ekonomia <i>ekonomika rolnictwa</i> ☐ nauki o zarządzaniu <i>zarządzanie gospodarstwem rolnym</i> ☐ towaroznawstwo <i>produkty pochodzenia zwierzęcego</i>
---------------------------	--	--